

Հարգելի՛ ընթերցող.

ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտը, չհետապնդելով որևէ եկամուտ, իր կայքերում ներկայացնելով հայագիտական հրատարակություններ, նպատակ ունի հանրությանն ավելի հասանելի դարձնել այդ ուսումնասիրությունները:

Մենք շնորհակալություն ենք հայտնում հայագիտական աշխատասիրությունների հեղինակներին, հրատարակիչներին:

Մեր կոնտակտները՝

Պաշտոնական կայք՝ <http://www.armin.am>

Էլ. փոստ՝ info@armin.am

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
ԳՅ ՍՓՅՈՒՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՁԵՌՆԱՐԿ

ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԲՆԱԿՎՈՂ
ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՎԱՆ

DFID Department for
International
Development

© Աշխատանքի միջազգային կազմակերպություն, 2012
Առաջին հրատարակություն, 2010
Երկրորդ հրատարակություն՝ վերամշակված, 2012

Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության հրատարակությունների հեղինակային իրավունքները պաշտպանված են Հեղինակային իրավունքի մասին համաշխարհային կոնվենցիայի Արձանագրություն թիվ 2-ի համաձայն: Այդուհանդերձ, դրանք հատվածաբար կարող են վերարտադրվել առանց թույլտվության, եթե նշվում է աղբյուրը: Վերահրատարակման կամ թարգմանության իրավունք ստանալու համար անհրաժեշտ է դիմումը ներկայացվել ԱՄԿ-ի հրատարակությունների բաժին հետևյալ հասցեով՝ International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, կամ էլեկտրոնային փոստով՝ pubdroit@ilo.org:

Վերահրատարակման իրավունքների կազմակերպություններում գրանցված գրադարանները, հաստատությունները և այլ օգտագործողները կարող են վերահրատարակել նյութը այդ նպատակով իրենց տրամադրված արտոնագրի համաձայն: Այցելեք www.ifrro.org վեբ կայքը ձեր երկրում վերահրատարակման իրավունք ունեցող կազմակերպությունների մասին տեղեկատվություն ստանալու համար:

Ձեռնարկ այլ պետություններում բնակվող հայերի համար		
ԱՄԿ Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի ենթատարածաշրջանային գրասենյակ, 2012		
ISBN	(print); ISBN	(WEB PDF)
<i>Նույնպես տպագրված է անգլերենով և ռուսերենով:</i>		
Handbook for Armenians Abroad		
ISBN	(print),	(WEB PDF)
<i>Գրքի մատենագիտական նկարագիրը</i>		

ԱՄԿ-ի հրապարակումներում տեղ գտած հասկացությունները, որոնք համապատասխանում են ՄԱԿ-ի գործելակերպին, և դրանցում ներկայացված նյութը չեն կարող ընկալվել որպես Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության կարծիք՝ որևէ երկրի, տարածքի կամ տարածաշրջանի, կամ դրանց իշխանությունների իրավական կարգավիճակի, կամ արտաքին սահմանների վերաբերյալ:

Հոդվածներում, ուսումնասիրություններում և այլ հրապարակումներում արտահայտված կարծիքների համար պատասխանատվություն են կրում միայն հեղինակները, և տպագրության փաստը չի ենթադրում, որ Աշխատանքի միջազգային գրասենյակը համամիտ է արտահայտված կարծիքների հետ:

Ձեռնարկությունների, առևտրային ապրանքների, գործընթացների անվանումների հիշատակումը չի ենթադրում դրանց հավանությունը ԱՄԿ-ի կողմից, ինչպես նաև որոշակի ձեռնարկության, առևտրային ապրանքների, գործընթացների անվանումների չհիշատակումը չի վկայում ԱՄԿ-ի կողմից դրանց հավանության չարժանացնելու մասին:

Այցելեք մեր վեբ կայքը՝ www.ilo.org/publns

Երախտիքի խոսք

Սույն ձեռնարկը 2010թ. մշակվել է ԱՄԿ/ԵՄ «Կայուն համագործակցություն՝ Ռուսաստանի Դաշնությունում, Կովկասում և Միջին Ասիայում աշխատանքի միգրացիայի արդյունավետ կառավարման համար» ծրագրի շրջանակներում՝ ԱՄԿ/ՄՁՆ-Մեծ Բրիտանիայի կողմից ֆինանսավորվող «Աշխատանքային միգրացիայի քաղաքականությանը և պրակտիկային ուղղված արդյունավետ գործողություններ» ծրագրի աջակցությամբ: Այնուհետ 2011թ. վերամշակվել է ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող՝ «Միգրանտ աշխատողների պաշտպանությունը Ռուսաստանի Դաշնությունում և միգրացիայի դրական ազդեցության ընդլայնումը Հարավային Կովկասում» ԱՄԿ ծրագրի շրջանակներում:

Ձեռնարկի առաջին հրատարակությունը պատրաստվել է իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Գեորգի Կուտոյանի կողմից: Երկրորդ հրատարակությունը (փոփոխություններով և լրացումներով) վերամշակել է իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Արտյոմ Սեդրակյանը՝ Գեորգի Կուտոյանի և Լուսինե Գալաջյանի, Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարություն, անմիջական մասնակցությամբ:

Վերամշակված ձեռնարկը լրացվել է Հայաստանի գործարար միջավայրին վերաբերող նոր բաժնով և փոփոխվել է 2012թ. հունվարի 1-ի դրությամբ ընդունված իրավական ակտերի հիման վրա՝ աջակիցների և շահագրգիռ մարմինների կողմից տրամադրված տեղեկատվության օգտագործմամբ: Ձեռնարկում արտահայտված կարծիքները կարող են չարտահայտել ԱՄԿ, ԵՄ կամ ՄՁՆ պաշտոնական տեսակետները:

Ձեռնարկում տեղ գտած տեղեկությունների և համապատասխան իրավական ակտերի կամ այլ պաշտոնական փաստաթղթերի միջև անհամապատասխանությունների կամ հակասությունների առկայության դեպքում՝ գերակայում են իրավական փաստաթղթերը:

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԽՈՍՔ

Հարգարժան ընթերցող,

Ձեր ձեռքին է «Այլ պետություններում բնակվող հայերի համար» ձեռնարկի վերամշակված տարբերակը:

Գիրքը վերանայելու, խմբագրելու անհրաժեշտությունը առաջացել է 2010-2011 թթ. ընդունված նոր ՀՀ օրենքների, կառավարության որոշումների, նրանցում կատարված փոփոխությունների հետևանքով:

Մենք որոշում ընդունեցինք հրատապ վերանայել գիրքը, որում կրնդգրկվեն ՀՀ օրենսդրության վերջին փոփոխությունները և համապատասխանաբար կներկայացվեն Ձեր դատին:

Գրքում թարմացված նյութերը վերաբերում են տնտեսական, սոցիալական օրենսդրությանը, ինչպես նաև մարդկանց մուտքի, ելքի, երկքաղաքացիության, կացության կարգավիճակներին և այլն:

21-րդ դարում հայկական պետականության և աշխարհասփյուռ հայության առջև ծառայած արտաքին ու ներքին մարտահրավերները պահանջում են ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել Հայաստան-Սփյուռք գործակցությանը, դրա զարգացման միտումներին:

Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարության նպատակն է զարգացնել Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունները, գտնել ձևեր դրանց սերտացման և ամրապնդման համար, աջակցել հայապահպանության հիմնախնդիրների լուծմանը և մշակել ծրագրեր, որոնք կխթանեն աշխարհասփյուռ հայերի հայրենադարձությունը, քայլեր ձեռնարկել այլալեզու և այլակրոն հայերի շրջանում արթնացնելու և արմատավորելու հայկական ազգային ինքնության զգացումը: Այս նպատակների իրականացմանը, որպես կարևոր կառուցակարգ, կարող է ծառայել մեր մտահաղացմամբ ստեղծված այս ձեռնարկը, որը կծառայի որպես տեղեկատու-ուղեցույց այլ պետություններում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների ու ազգությամբ հայ օտարերկրացիների համար:

Սույն ձեռնարկը փորձ է անում ՀՀ օրենսդրությունից ընտրել և վերլուծել այն իրավական ակտերը, ծրագրերը, որոնք պարունակում են օգտակար տեղեկություններ Հայաստանի Հանրապետության, Հայաստան-Սփյուռք գործակցության, ազգությամբ հայերի համար Հայաստանում գործող վերադարձի և վերահաստատման ծրագրերի, Հայաստանի Հանրապետությունում ազգությամբ հայ օտարերկրացիների ու այլ պետություններում մշտապես բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ:

Ձեռնարկում ներկայացվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածք մուտք գործելու, ՀՀ տարածքում գտնվելու և բնակվելու, ՀՀ տարածքից դուրս գալու, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիության ձեռք բերման և Հայաստանի Հանրապետությունում ՀՀ քաղաքացիների զինվորական ծառայություն անցնելու կարգը:

Օգտվելով ձեռնարկից՝ ընթերցողը նաև տեղեկություններ կստանա Հայաստանի Հանրապետությունում կրթական, մշակութային, աշխատանքային, գույքային ու սոցիալական իրավունքների մասին:

Հայաստանի Հանրապետությունում աշխատանքային գործունեություն ծավալել ցանկացողներն այդտեղ կգտնեն իրենց հետաքրքրող հարցերի պատասխանները, կունենան հստակ տեղեկություններ օտարերկրյա ներդրումներ կատարելու վերաբերյալ:

Չուսով եմ, որ սույն ձեռնարկը կծառայի իր նպատակին, կօգնի օտար պետություններում մշտապես բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին և ազգությամբ հայ օտարերկրացիներին անհրաժեշտ տեղեկատվություն ունենալ ՀՀ օրենսդրության մասին, լինել տեղեկացված, ստանալ պատասխաններ հաճախ առաջացող հարցերի վերաբերյալ և անհրաժեշտության դեպքում դիմել պետական կառավարման կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնին և ստանալ իրենց հուզող հարցերի պատասխանը:

Միտելի՛ ընթերցող, բոլոր դեպքերում, դժվարությունների հանդիպելու, չլուծված խնդիրներ ունենալու, խորհրդի, տեղեկատվության և օժանդակության կարիքի դեպքում ՀՀ սփյուռքի նախարարության դռները միշտ բաց են ձեր առջև, յուրաքանչյուր աշխատող պատրաստ է օգտակար լինել ձեզ:

Մենք սիրով սպասում ենք ձեզ...

**ՀՀ սփյուռքի նախարար
Չրանուշ Հակոբյան**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ	5
ԲԱԺԻՆ 1 ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	6
ԲԱԺԻՆ 2 ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ՍՓՅՈՒՔ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ	10
ԲԱԺԻՆ 3 ԱԶԳՈՒԹՅԱՍԲ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾՈՂ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ, ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ	13
ԲԱԺԻՆ 4 ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՄՇՏԱՊԵՍ ԲՆԱԿՎՈՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ԵՎ ԱԶԳՈՒԹՅԱՍԲ ՀԱՅ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	18
Ա. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՄՇՏԱՊԵՍ ԲՆԱԿՎՈՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	19
Բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ԱԶԳՈՒԹՅԱՍԲ ՀԱՅ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	20
Գ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	21
ԲԱԺԻՆ 5 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ	23
Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՃԱՆԱԶՈՒՄԸ	24
Բ. ԱԶԳՈՒԹՅԱՍԲ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼԸ	24
Գ. ԵՐԿՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	26
Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	27
ԲԱԺԻՆ 6 ԶԻՆԱՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	29
Ա. ԶԻՆԱՊԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	30
Բ. ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	34
Գ. ՍԱՀՄԱՆԿԱԾ ԿԱՐԳԻ ԽԱԽՏՄԱՍԲ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՆՑԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՐԳԸ	34
Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	37
ԲԱԺԻՆ 7 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄՈՒՏՔ ԳՈՐԾԵԼԸ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏՆՎԵԼԸ ԵՎ ԲՆԱԿՎԵԼԸ, ԵԼՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ	39
Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄՈՒՏՔ ԳՈՐԾԵԼԸ	40
Բ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ԵՎ ԲՆԱԿՎԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ	42
Գ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵԼՔԻ ԿԱՐԳԸ	44
Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	44
ԲԱԺԻՆ 8 ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	46
Ա. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	47
Բ. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ	47
Գ. ՄԱՆՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ	49
Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	52
ԲԱԺԻՆ 9 ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	54
Ա. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ	55
Բ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ	55
Գ. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻ ԱԶԱՏ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԿԱԾ ՄԻՋԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐԵՐԸ	56
ԲԱԺԻՆ 10 ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	57
Ա. ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ	58
Բ. ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԵՎ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	59
Գ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	60
ԲԱԺԻՆ 11 ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	61
Ա. ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ	62
Բ. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ ՆՈՏԱՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ	62
Գ. ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ	63
Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐԿՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	63
ԲԱԺԻՆ 12 ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	64
Ա. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ	65

բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐՈՎ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՏԵՂԾՈՒՄԸ.....	66
գ. ՕԳՏԱԿԱՐ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՊՈՏԵՆՑԻԱԼ ՆԵՐԴՐՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ	68
ԲԱԺԻՆ 13 ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄ ԶԲԱՂՎԵԼԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....	70
ա. ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	71
բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅՈՒՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ	74
գ. ՀԱՃԱՆ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ	75
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	76
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1 Տոներ և հիշատակի օրեր	78
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2 ՀՀ դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչություններ.....	79
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3 Հարցաթերթիկ ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար.....	93
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4 ՀՀ քաղաքացիություն ստացող անձանց համար ՀՀ սահմանադրության և հայոց լեզվի իմացության ստուգում	95
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5 ՀՀ քաղաքացու կողմից այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին ՀՀ կառավարությանը հայտնելու կարգ	99
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 6 ՀՀ մուտքի արտոնագիր տալու համար գանձվող պետական տուրքի դրույքաչափերը	101
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 7 Դիմում-հարցաթերթիկ ՀՀ կացության կարգավիճակ ստանալու (երկարաձգելու)	102
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 8 Կացության կարգավիճակ տալու համար գանձվող պետական տուրքի դրույքաչափերը	103
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 9 Այլ պետություններում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների, երկքաղաքացիների և օտարերկրացիների համար օգտակար օրենքների ցանկ*.....	104

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ձեռնարկի նպատակն է գիտելիքներ ու տեղեկատվություն ապահովել այլ պետություններում բնակվող հայերի համար, որը հնարավորություն կտա նրանց մասնակցել ու ներդրում ունենալ Հայրենիքի զարգացման գործընթացներում, ինչպես նաև աջակցել Հայրենիքի հետ կապի պահպանմանը: Այլ պետություններում բնակվող հայերը կարող են դասակարգվել երեք խմբի. արտասահմանում աշխատող հայեր (միգրանտ աշխատողներն ու իրենց ընտանիքի անդամները), սփյուռքահայեր (հայկական ծագումով օտարերկրացիները) և երկքաղաքացի հայեր (օտարերկրյա այն քաղաքացիները, ովքեր ունեն նաև Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն):

Չնայած այն հանգամանքին, որ Հայաստանից արտագաղթը կտրուկ նվազել է 1992-1994թթ. համեմատ, այն դեռ բավականին բարձր է: Համաձայն ԵԱՀԿ ու Առաջադեմ սոցիալական տեխնոլոգիաներ կազմակերպության անցկացրած ուսումնասիրության («2002-2008 Հայաստան վերադարձող միգրանտների հետազոտություն»), Հայաստանի միգրանտների թիվը 2002-2007թթ. կազմել է 230 հազար 1991-1998թթ. 760 հազարի համեմատ: Միգրանտների 90 տոկոսը աշխատանքային միգրանտներ են կամ այլ երկրներում ապրող Հայաստանի քաղաքացիներ: Աշխատանքային միգրանտների մեծամասնությունն աշխատում է Ռուսաստանում:

Հայերի ընդհանուր քանակն ամբողջ աշխարհում կազմում է մոտավորապես 10 միլիոն, որից ավելի քան 7 միլիոնը բնակվում է Սփյուռքում, շուրջ 3 միլիոնը՝ Հայաստանում: Սփյուռքն ու իր կազմակերպությունները կարևոր գործոն են Հայաստանի զարգացման ու միգրացիայի շարժընթացի համար: Ե՛վ հայկական Սփյուռքը, և՛ Հայաստանի իշխանությունները գիտակցում են, որ Սփյուռքի ու Հայաստանի հայության միջև փոխգործակցությունը կարող է անգնահատելի դրական ազդեցություն ունենալ Հայաստանի զարգացման համար:

2008թ. հոկտեմբերի 1-ից Հայաստանի կառավարության կազմում գործում է ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը: Դրա կարևորությունը Սփյուռքի հետ ակտիվորեն համագործակցելու համատեքստում ակնհայտ է: Ստեղծման օրվանից նախարարությունը մշակել և իրականացրել է բազմաթիվ նոր ծրագրեր՝ ուղղված Հայաստան-Սփյուռք գործակցությանը:

Սփյուռքը տարաբնույթ ռեսուրսների՝ հմտությունների, գիտելիքների, ծանոթությունների, գաղափարների և անսպառ ներուժի շտեմարան է: Գիտակցաբար շարունակելով սերտացնել կապերը Սփյուռքի հետ՝ կարևորվում է մի ձեռնարկի (ծանոթագրություն-ուղեցույցի) ստեղծումը և անընդմեջ դրա կատարելագործումը, որը կարող է օգտակար լինել այլ պետություններում բնակվող հայերի համար՝ Հայրենիքի մասին ավելի իմանալու և Հայրենիքի հետ շփումներն ամրապնդելու գործում:

ԲԱԺԻՆ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Պաշտոնական անվանումը՝	Հայաստանի Հանրապետություն (ՀՀ)
Մայրաքաղաքը՝	Երևան
Բնակչությունը՝	3,2 միլիոն
Հայերի թիվն աշխարհում՝	շուրջ 10 միլիոն
Տարածքը՝	29 800 քառակուսի կիլոմետր
Վարչատարածքային բաժանումը՝	10 մարզ և Երևան քաղաք
Անկախության հռչակումը՝	21 սեպտեմբերի 1991թ.
Կրոնը՝	Քրիստոնեություն
Լեզուն՝	հայերեն
Ազգային արժույթը՝	հայկական դրամ (ՀՀԴ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՇ

Հայաստանի Հանրապետության դրոշը եռագույն է՝ վերևից ներքև կարմիր, կապույտ, նարնջագույն հորիզոնական հավասար շերտերով: *Կարմիր* գույնը խորհրդանշում է Հայկական բարձրամշակույթը, հայ ժողովրդի մշտական պայքարը հարատևման, քրիստոնեական հավատքի, Հայաստանի անկախության և ազատության համար: *Կապույտը* գույնը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի ապրելու կամքը խաղաղ երկնքի ներքո: *Նարնջագույնը* խորհրդանշում է հայ ժողովրդի արարելու տաղանդը և աշխատասիրությունը: Դրոշի լայնության և երկարության չափերի հարաբերությունն է՝ 1:2-ի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԶԻՆԱՆՇԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության զինանշանն է. կենտրոնում՝ վահանի վրա պատկերված են Արարատ լեռը՝ Նոյան տապանով և պատմական Հայաստանի թագավորություններից չորսի՝ վերևից ձախ՝ *Քազրատունիների*, վերևից աջ՝ *Արշակունիների*, ներքևից ձախ՝ *Արտաշեսյանների*, ներքևից աջ՝ *Ռուբինյանների* զինանշանները: Վահանը պահում են արծիվը (ձախից) և առյուծը (աջից), իսկ վահանից ներքև պատկերված են սուր, ճյուղ, հասկերի խուրձ, շղթա և ժապավեն: Զինանշանի հիմնական գույնն է ոսկեգույնը, պատմական Հայաստանի թագավորություններից՝ վերևից ձախ՝ կարմիր, վերևից աջ՝ կապույտ, ներքևից ձախ՝ կապույտ, ներքևից աջ՝ կարմիր, և կենտրոնում՝ վահանի վրա պատկերված Արարատ լեռը՝ նարնջագույն: Հայաստանի Հանրապետության զինանշանի գույները խորհրդանշում են Հայաստանի Հանրապետության դրոշի գույները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐՀՆԵՐԳԸ

(խոսքերը՝ Միքայել Նալբանդյանի, երաժշտությունը՝ Բարսեղ Կանաչյանի)

Մեր Հայրենիք, ազատ, անկախ,
Որ ապրել է դարեդար,
Իր որդիքը արդ կանչում է
Ազատ, անկախ Հայաստան:
Ահա եղբայր, քեզ մի դրոշ,
Ձոր իմ ձեռքով գործեցի,
Գիշերները ես քուն չեղա,
Արտասուքով լվացի:
Նայիր նրան՝ երեք գույնով
Նվիրական մեկ նշան,
Թող փողփողի թշնամու դեմ,
Թող միշտ պանծա Հայաստան:
Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի, որ յուր ազգի
Ազատության կգոհվի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՀ պետականության հիմքերը սահմանված են ՀՀ Սահմանադրությամբ, որն ընդունվել է համաժողովրդական քվեարկությամբ (հանրաքվեով) 1995թ. հուլիսի 5-ին: 2005թ. նոյեմբերի 27-ին անցկացված հանրաքվեով ընդունվեցին սահմանադրության փոփոխությունները, որով պետականությունը դրվեց առավել ամուր հիմքերի վրա:

ՀՀ-ում պետական իշխանությունն իրականացվում է օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների բաժանման ու հավասարակշռման հիման վրա:

ՀՀ Նախագահը պետության գլուխն է, ՀՀ անկախության, տարածքային ամբողջականության ու անվտանգության երաշխավորը: Նա ապահովում է օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների բնականոն գործունեությունը:

Օրենսդիր իշխանությունն իրականացնում է Ազգային ժողովը (խորհրդարան), որն ընտրվում է ՀՀ քաղաքացիների կողմից՝ 5 տարի ժամկետով: Այն ունի միապալատ կառուցվածք և բաղկացած է 131 պատգամավորներից:

Գործադիր իշխանությունն իրականացնում է Կառավարությունը, որը բաղկացած է վարչապետից և նախարարներից: Վարչապետին նշանակում է ՀՀ Նախագահը՝ Ազգային ժողովում պատգամավորական խմբակցությունների հետ խորհրդակցությունների հիման վրա: Նախարարները նշանակվում են ՀՀ Նախագահի կողմից՝ վարչապետի առաջարկությամբ:

Պատական իշխանությունն իրականացնում են դատարանները: Նրանք միակ մարմիններն են, որոնք կարող են իրականացնել արդարադատություն: Արդարադատության հարցերով բարձրագույն դատական ատյանը վճռաբեկ դատարանն է: Հայաստանում գործում է մեկ Սահմանադրական դատարան, որը հանդիսանում է սահմանադրական արդարադատության հարցերով բարձրագույն ատյանը: Սահմանադրական դատարանը բաղկացած է 9 անդամից, որոնք նշանակվում են ՀՀ Նախագահի և Ազգային ժողովի կողմից:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայաստանում, սկսած 1998թ., արձանագրվել է կայուն տնտեսական աճ: 2008թ. գրանցվել է ՀՆԱ-ի աճ 6,9%-ի չափով: 10 տարիների շարունակական բարձր աճի դիմաց 2009թ. առաջին անգամ Հայաստանում գրանցվեց տնտեսական անկում (14.2%)՝ պայմանավորված համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամով: Սակայն 2010թ. սկզբից նկատվեց տնտեսական վերականգնում և առաջին կիսամյակի տվյալներով գրանցվեց 6.2% տնտեսական աճ: Նույնը պահպանվեց նաև 2011թ.:

Տնտեսական արագ վերականգնումը և շարունակական աճը մեծապես պայմանավորված է ներքին սպառման, ծառայությունների ու շինարարության զարգացմամբ, միգրանտներից ստացած դրամական փոխանցումների շնորհիվ: Հայաստանն առանձնանում է օտարերկրյա ներդրումների համար մի շարք բարենպաստ գործոններով, ինչպիսիք են՝ կրթված և ցածր վարձատրվող աշխատուժը, որակյալ մարդկային ռեսուրսները, տեղեկացվածությունը բարձրագույն տեխնոլոգիաներին:

2011թ. Հայաստանն ընդգրկվել է տնտեսակա ազատության բարձր մակարդակ ցուցաբերող երկրների ցանկում: Այն առաջ է անցել Ֆրանսիայից և զբաղեցրել է 36-րդ տեղը՝ ըստ «Ուոլ Սթրիթ Ջորնալ» օրաթերթի (The Wall Street Journal) և «Հերիթեջ» հիմնադրամի (The Heritage Foundation) տարեկան ուսումնասիրության արդյունքների:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ

ՀՀ բանակն այսօր տարածաշրջանի ամենամարտունակ բանակներից մեկն է: Այն երկրի ռազմական անվտանգության հիմնական երաշխիքն է: Դա ամրագրված է ինչպես Ազգային անվտանգության ռազմավարության մեջ, այնպես էլ Ռազմական դոկտրինում:

Պետության պաշտպանությանը մասնակցելը ՀՀ-ում համարվում է սահմանադրական պարտականություն, իսկ զինվորական ծառայությունը պարտադիր է յուրաքանչյուր քաղաքացու համար (տես Բաժին 6):

Բանակն ապահովում է հանրապետության անվտանգությունը, պաշտպանությունը և տարածքային ամբողջականությունը, նրա սահմանների անձեռնմխելիությունը:

Քաղաքական հարցերում այն պահպանում է չեզոքություն և գտնվում է քաղաքացիական (ժողովրդավարական) վերահսկողության ներքո:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Հայաստանի բնակչությունը կազմում է 3.210.000 մարդ (2001թ. մարդահամարի արդյունքներով, 3.260.000 մարդ՝ 2010թ. տարեվերջի դրությամբ): Հայերը կազմում են ազգաբնակչության 96 տոկոսը: Ազգային փոքրամասնություններն են՝ ռուսները, եզդիները, քրդերը,

ասորիները, հույները, ուկրաինացիները, հրեաները, լեհերը և այլն:

Հայերի բացարձակ մեծամասնությունն առաքելական քրիստոնյաներ են (301 թվականից): Հայաստանում եկեղեցին անջատ է պետությունից, երաշխավորվում է կրոնական բոլոր կազմակերպությունների գործունեության ազատությունը: ՀՀ Սահմանադրությամբ պետությունը ճանաչում է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին որպես ազգային եկեղեցի և կարևորում է նրա բացառիկ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում, նրա ազգային մշակույթի զարգացման և ազգային ինքնության պահպանման գործում: Եկեղեցու դերը պատմականորեն մեծ է եղել հայերի համախմբման և Հայաստան-Սփյուռք կապի ամրապնդման գործում, այն մեծ է նաև այսօր:

ՈՐՈՇ ՏՎՅԱԼՆԵՐ ՈՒ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՆԱ (2010թ.)	9,3 միլիարդ ԱՄՆ դոլար*
ՀՆԱ մեկ շնչի հաշվով (2010թ.)	3 090 ԱՄՆ դոլար
Արտաքին առևտրի շրջանառությունը (2011թ.)	525,3 միլիոն ԱՄՆ դոլար
– Արտահանում	– 142,9 միլիոն ԱՄՆ դոլար
– Ներմուծում	– 382,4 միլիոն ԱՄՆ դոլար
Հիմնական առևտրային գործընկերները (2008-2011թթ.)	Արտահանման երկրներ՝ Բելգիա, Վրաստան, Գերմանիա, Նիդերլանդներ, Իսրայել, Շվեյցարիա, ԱՄՆ Ներկրման երկրներ՝ Ռուսաստան, Չինաստան, Ուկրաինա, Գերմանիա, Թուրքիա, Իրան
Ինֆլյացիա (2010թ.)	9,4%
Միջին ամսական աշխատավարձը (2011թ.)	316 ԱՄՆ դոլար (114463,0 ՀՀԴ)
Գործազրկության մակարդակը (2011թ.)	7%
Աշխատուժ (2011)	64,6%
Կյանքի միջին տևողությունը (2011թ.)	74,1 (տղամարդիկ՝ 70,6 տարի – կանայք՝ 77,2 տարի)
Կրթվածության մակարդակը (2011թ.)	98,6%

* Միջին փոխարժեքը՝

2010թ.՝ 1 ԱՄՆ դոլարը = 373,7 ՀՀԴ

2011թ. հունվար – սեպտեմբեր ամիսներին՝ 1 ԱՄՆ դոլարը = 361,7 ՀՀԴ

Աղբյուրը՝

<http://www.president.am>

<http://parliament.am>

<http://www.gov.am>

<http://www.concourt.am>

<http://www.court.am>

<http://www.academy.am>

<http://www.etchmiadzin.com>

<http://armstat.am/am>

<http://www.cba.am>

<http://www.ada.am>

<http://data.worldbank.org>

ԲԱԺԻՆ 2

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ՍՓՅՈՒՌՔ
ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մերօրյա Սփյուռքն ընդգրկում է Հայրենիքից դուրս հաստատված հայկական համայնքները: 1920-ական թվականներից Հայաստանից դուրս, տարբեր երկրներում համախումբ ապրող հայությունն անվանվեց «Հայկական Սփյուռք» (Armenian Diaspora): Այսօր աշխարհում ապրում են ավելի քան տասը միլիոն հայեր, որոնց շուրջ մեկ երրորդը՝ Հայաստանի և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություններում: Հայկական ամենամեծաթիվ համայնքները գտնվում են Ռուսաստանում (2 միլիոնից ավելի), ԱՄՆ-ում (շուրջ 1,5 միլիոն) և Ֆրանսիայում (շուրջ 0.5 միլիոն): Նշանակալից հայկական համայնքներ կան Վրաստանում, Իրանում, Ուկրաինայում, Լեհաստանում, Լիբանանում, Թուրքիայում, Սիրիայում, Արգենտինայում և Կանադայում: Հայկական համայնքներ կան նաև Հնդկաստանում, Նոր Զելանդիայում, Աֆրիկայում, Սինգապուրում, Հոնկոնգում, Չինաստանում, Ճապոնիայում և Ֆիլիպիններում:

Բոլոր ժամանակներում Սփյուռքի համար գերխնդիրը եղել և մնում է հայապահպանությունը՝ ազգային ինքնության պահպանումը այլ պետությունների քաղաքական, տնտեսական, մշակութային ներգործության պայմաններում: Սփյուռքում հայապահպանության, ազգային ինքնության պահպանության և հայության իրավունքների ձեռքբերման գործում անուրանալի դեր են կատարել Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին՝ իր նվիրապետական աթոռներով, ինչպես նաև համահայկական տարբեր կառույցներ՝ կուսակցություններ Հայ յեղափոխական դաշնակցությունը (ՀԶԴ), Ռամկավար ազատական կուսակցությունը (ՌԱԿ), Սոցիալ դեմոկրատական հնչակյան կուսակցությունը (ՄԴԿ) և միություններ, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունը (ՀԲԸՄ):

21-րդ դարում Հայաստանի Հանրապետության ու աշխարհասփյուռ հայության առջև ծառայած արտաքին և ներքին մարտահրավերները պահանջում են նոր որակ, ձև ու բովանդակություն հաղորդել Հայաստան-Սփյուռք հարաբերություններին: Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման քաղաքականությունը, որը պաշտոնապես սկզբնավորվել է 2008թ. որդեգրել է տարբերակված մոտեցումներ և լուծումներ՝ ուղղված հայության տարբեր հատվածների, տարածաշրջանների յուրաքանչյուր համայնքի կարիքների բավարարմանը, նրանց ներուժի ներառմանը համապատասխան ծրագրերում:

1991թ. Հայաստանի անկախության հռչակումից ի վեր, Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունները բարձրացվեցին նոր մակարդակի, իսկ գործակցությունն իրականացվում է տարբեր ուղղություններով՝ Հայաստան-Սփյուռք կապեր, պաշտոնական դիվանագիտության, հայկական եկեղեցիների, համահայկական կազմակերպությունների, Սփյուռքում գտնվող առանձին անհատների և կազմակերպությունների միջոցով: Այս ընթացքում տարբեր հայկական համայնքներում կառուցվել և վերակառուցվել են հայկական եկեղեցիներ, հիմնվել է նոր թեմեր : «Հայաստան» հիմնադրամի ստեղծումը Հայաստանի, Սփյուռքի և Լեռնային Ղարաբաղի համագործակցությունը համակարգելու առաջին քայլն էր: «Հայաստան-Սփյուռք» խորհրդատվական միջոցով հնարավոր եղավ քննարկել Հայրենիքի հետ Սփյուռքի փոխգործակցության ձեռքբերումները, գնահատել աշխարհում նոր մարտահրավերները և կանխատեսել հայ ժողովրդի առաջընթացի համար նոր հնարավորությունները: Կրթության, մշակույթի, գիտության, գործարարության և երիտասարդության բնագավառներում կազմակերպվեցին և իրականացվեցին բազմաթիվ ծրագրեր և միջոցառումներ:

Հայաստանի անկախացումից ի վեր Սփյուռքի ներգրավումը ՀՀ տնտեսական կյանքում աստիճանաբար ընդլայնվել է Հայաստանում օտարերկրյա ներդրումների ծավալի աճին զուգընթաց: Այսպես, 1991-2007թթ. Հայաստանում օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների (ՕՈՒՆ) ընդհանուր գումարային ծավալը կազմել է 3,5 մլրդ ԱՄՆ դոլար, որից՝ 2000-2007թթ. ավելի քան 2,9 մլրդ ԱՄՆ դոլար: 2007թ. տնտեսության իրական հատվածում օտարերկրյա ներդրումների հոսքը կազմել է 845,4 մլն ԱՄՆ դոլար (աճը 34,6%՝ 2006թ. համեմատությամբ): 2008թ. հունվարի 1-ի դրությամբ Հայաստանում գումարային ՕՈՒՆ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 27,2%: 2008թ. հունվարի 1-ի դրությամբ Հայաստանում հիմնադրվել է օտարերկրյա կապիտալի մասնակցությամբ 3698 ընկերություն: Ընդ որում, Հայաստանում գործունեություն ծավալած օտարերկրյա ներդրողների շուրջ 70%-ը սփյուռքահայեր են, կամ նրանց հետ գործարար կապեր ունեցող այլազգիներ, իսկ սփյուռքահայերի կատարած ներդրումների բաժինն ընդհանուրի մեջ կազմում է շուրջ 30%: Հայաստանում Սփյուռքի հետ կապված ՕՈՒՆ աղբյուրի տեսանկյունից առաջատար դիրք են զբաղում երեք երկրներ՝ Ռուսաստանը, ԱՄՆ-ն և Իրանը, որոնց հաջորդում են Ֆրանսիան, Սիրիան և Լիբանանը: 2008թ. համաաշխարհային տնտեսական և ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում օտարերկրյա ներդրումային հոսքը նվազեց, որը սակայն արագ վերականգնվեց 2010թ.՝ դրական ցուցանիշներ ապահովելով առ այսօր:

Սփյուռքի ներդրումային գործունեությունը մեծապես նպաստել է Հայաստանի տնտեսության

զարգացմանը շինարարության, ֆինանսական ծառայությունների, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, ոսկերչության և ադամանդագործության, զբոսաշրջության և հյուրանոցային ծառայությունների, առողջապահական ծառայությունների, գյուղատնտեսական արտադրանքի վերամշակման և սննդարդյունաբերության, թեթև արդյունաբերության, մանրածախ և մեծածախ առևտրի, ժամանցի կազմակերպման, արդյունաբերական արտադրության, գործիքաշինության, ուղևորափոխադրման, հրատարակչական և տպագրական ծառայությունների, իրավաբանական և խորհրդատվական ծառայությունների ոլորտներում, ինչպես նաև փոքր և միջին ձեռնարկություններում ընդհանրապես:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման պետական քաղաքականության ամբողջական և արդյունավետ իրականացման, դրա շարունակական կատարելագործման ու պետական այլ մարմինների գործունեությունը համակարգելու նպատակով 2008թ. հոկտեմբերի 1-ից ՀՀ կառավարության կազմում գործում է ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը:

ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը գործադիր իշխանության հանրապետական մարմին է, որը հանրապետության նախագահի ընդհանուր ղեկավարությամբ մշակում և իրականացնում է Հայաստանի ու Սփյուռքի հետ կապերի ամրապնդման, դրանց գործակցության զարգացման, Սփյուռքի ներուժի հայտնաբերման, ներգաղթին աջակցելու, պետական և հասարակական այլ մարմինների հետ համագործակցության, օրենքով, իրավական այլ ակտերով իր իրավասությանը վերապահված այլ բնագավառներում ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը, ինչպես նաև համագործակցում է դիվանագիտական ծառայությունների հետ՝ Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունների շրջանակներում:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության նպատակը Հայրենիքում հաստատված կամ օտար երկրում բնակվող յուրաքանչյուր հայ մարդու՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացու կամ սփյուռքահայի հիմնարար իրավունքների և ազատությունների, օրինական շահերի, այդ թվում՝ լեզվի, մշակույթի, դավանանքի, կրթության, ազատ տեղաշարժվելու իրավունքների պաշտպանությունն է միջազգային իրավունքի շրջանակներում, նրա ինքնության պահպանությունը՝ հայապահպանությունը, ինչպես նաև Հայրենիքի ու Սփյուռքի միջև կապերի սերտացումը:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության հիմնական խնդիրներն են.

- նպաստել հայկական ազգային ինքնության պահպանմանն ու արմատավորմանը,
- աջակցել Սփյուռքում հայկական մասնագիտական ներուժի հայտնաբերմանը և ներգրավմանը՝ Հայաստանի ու Սփյուռքի զարգացման գործընթացներում,
- աջակցել հայ մարդու լիարժեք ինտեգրմանը բնակության կամ քաղաքացիության երկրի հասարակական, քաղաքական, մշակութային և տնտեսական կյանքին, եթե այն արգելք չէ հայապահպանմանը,
- նպաստել այլալեզու և այլակրոն հայերի շրջանում հայկական ազգային ինքնության հաստատմանն ու արմատավորմանը, նրանց «հայադարձությանը»,
- մշակել տարածաշրջանային ռազմավարական ծրագրեր՝ հաշվի առնելով դրանց առանձնահատկությունները,
- աջակցել համահայկական միասնական տեղեկատվական դաշտի ձևավորմանն ու զարգացմանը,
- մշակել ազգահավաքն ու հայրենադարձությունը խթանող ծրագրեր, աջակցել հայոց պետականության ամրապնդմանը,
- նպաստել հայկական համայնքների համախմբմանը,
- աջակցել հայկական ուսումնական հաստատությունների զարգացմանը,
- աջակցել տարբեր համալսարաններում գործող հայագիտական կենտրոններին, ամբիոններին և մշակել առանձին ծրագրեր:

Այս ամենի մասին ավելի մանրամասն տես ՀՀ կառավարության և ՀՀ սփյուռքի նախարարության կողմից մշակված Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման հայեցակարգը, որը զետեղված է <http://www.mindiaspora.am> վեբ կայքում:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման սկզբունքները ամրագրված են ՀՀ Նախագահի քաղաքական ծրագրում (ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի ծրագիրը. <http://www.president.am/library/program/arm>), որում համայն հայության միացյալ ներուժը համարվում է որպես Հայաստանի մրցակցային առավելություն համաշխարհային մակարդակի վրա:

ԲԱԺԻՆ 3

ԱԶԳՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾՈՂ՝
ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ, ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԾՐԱԳՐԵՐԸ

«ԱՐԻ ՏՈՒՆ» ԾՐԱԳԻՐԸ

Սփյուռքի երիտասարդության` Հայաստան պարբերական այցելությունների «Արի տուն» ծրագիրը ՀՀ սփյուռքի նախարարության հայապահպանության ուղղությամբ իրականացվող հիմնարար և շարունակական ծրագրերից է: Այն գործում է 2009թ. մայիսից:

Ծրագրի նպատակն է`

- աշխարհասփյուռ հայ երիտասարդներին ճանաչելի դարձնել Հայաստանը` որպես էթնիկ Հայրենիք,

- նպաստել սփյուռքահայ երիտասարդության մեջ Հայրենիքի զգացողության ձևավորմանը,

- արմատավորել ազգային արժեքային համակարգ, ազգային ինքնության գիտակցություն, սփյուռքահայ երիտասարդությանը ծանոթացնել հայ ժողովրդի ավանդույթներին ու սովորույթներին, հայ ընտանիքին, հայ նարդու հոգեկերտվածքին,

- աջակցել Հայաստան-Սփյուռք բարոյահոգեբանական, կրթամշակութային մերձեցմանը:

Երկշաբաթյա փուլերի ընթացքում Սփյուռքի տարբեր տարածաշրջաններից 13-20 տարեկան երիտասարդներ, խմբեր հյուրընկալվում են հայաստանյան ընտանիքներում, 4 օր` ճամբարում (ծրագրի ճամբարային բաղադրիչը ավելացվել է 2011թ.): Մասնակիցների համար կազմակերպվում են շրջագայություններ երևանյան և հայաստանյան այլ պատմամշակութային, տեսարժան վայրեր, այցելություններ ցուցահանդեսներ, պատկերասրահներ, թանգարաններ բարձրագույն ուսումնական, այլ հաստատություններ, զորամասեր, համահայկական կազմակերպություններ և մասնակցություն հայաստանյան երիտասարդական միջոցառումների, համերգների, թատերական ներկայացումների, փառատոների, հանդիպում-ընդունելությունների: Ճամբարային ծրագրում ընդգրկված են հայրենագիտության, ազգային երգերի ու պարերի, արվեստի դասեր, ճանաչողական բազմաթիվ միջոցառումներ և պետական, քաղաքական, մշակութային ճանաչված գործիչների հետ հանդիպումներ, ուսուցողական, պատմական ֆիլմերի դիտում և քննարկումներ, հայրենաճանաչության, ժամանցային ու ակտիվ հանգստի բազմապիսի միջոցառումներ:

Սփյուռքի հայ համայնքներում երիտասարդական խմբերը ձևավորվում և Հայաստան են տեղափոխվում օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունների, Սփյուռքի համայնքային կառույցների, կրթօջախների, համահայկական կազմակերպությունների, ինչպես նաև անհատների աջակցությամբ: Ծրագրի մասնակից երիտասարդները ճանապարհածախսը հոգում են իրենք` կամ սեփական միջոցների, կամ գործող համայնքային հասարակական և այլ կազմակերպությունների ու կառույցների, կամ այլ հովանավորների միջոցների հաշվին: Ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարությանը հատկացված Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցներով ապահովվում են երիտասարդների դիմավորումը, ճանապարհումը, միջոցառումների լայն ծրագրի իրականացումը, ինչպես նաև ծրագրի միջոցառումների մասնակցության համար տրանսպորտային միջոցներ, սնունդ, ծրագրային միջոցառումների լուսանկարահանում, տեսանկարահանում, տրամադրվում են ծրագրի տարբերանշանով պարագաներ, անհրաժեշտ տպագիր և էլեկտրոնային նյութեր:

Սփյուռքի երիտասարդության Հայաստան այցելությունների «Արի տուն» ծրագիրը հաջողությամբ իրականացվում է արդեն երեք տարի և արդեն կայացած պետական ծրագիր է, որը մեծ թափ է առել, լայն արձագանք գտել և մեծ խանդավառությամբ է ընդունվում Սփյուռքի ամենատարբեր հատվածներում: Տարեցտարի ավելանում է մասնակիցների թիվը, ընդլայնվում` մասնակցության երկրների աշխարհագրությունը.

2009թ. ծրագրին մասնակցել և հայաստանյան ընտանիքներում հյուրընկալվել է 307 երիտասարդ` աշխարհի 14 երկրից,

2010թ.` շուրջ 600 երիտասարդ աշխարհի 26 երկրից,

2011թ.` շուրջ 800 երիտասարդ` 30 երկրից:

Ծրագիրը կրում է շարունակական բնույթ:

Ծրագրին մասնակցելու, դիմումի ձևի և այլ տեղեկությունների համար դիմել.

ՀՀ սփյուռքի նախարարություն

Հասցե` ՀՀ, ք.Երևան, Վ.Սարգսյան 26/1

Հեռախոս` (+37410) 585601/117

Ֆաքս` (+37410) 589157

Վեբ կայք` www.mindiaspora.am

Էլ. փոստ` allarmenian@mindiaspora.am

**«ՀԱՅ ԿԱՍԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ»
ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ**

«Հայ կամավորների միությունը» հիմնվել է 2000թ.:

Այս կազմակերպության գործունեության հիմնական նպատակը սփյուռքահայերի ներուժի օգտագործումն է Հայրենիքի կայացման և զարգացման գործում:

Կազմակերպության ծրագրերի շնորհիվ սփյուռքահայերին հնարավորություն է ընձեռվում գալու և աշխատելու Հայաստանում մեկ ամսից մինչև մեկ տարի ժամկետով:

Միությունը կարող են դիմել այն սփյուռքահայերը, որոնք ցանկանում են կամավոր հիմունքներով օգտակար լինել Հայրենիքին: Կազմակերպությունը տարիքային սահմանափակում չի դնում:

Կամավորներն աշխատում են հասարակական կազմակերպություններում, նախարարություններում և այլ հիմնարկներում, որոնք կամավոր աշխատողների կարիք ունեն:

Կամավորների համար տարբեր միջոցառումներ, այդ թվում՝ սեմինարներ, հայոց լեզվի դասեր, ճանաչողական շրջագայություններ են կազմակերպվում:

Հայաստանում գտնվելու ժամանակահատվածում կամավորները ապրում են իրենց հյուրընկալող հայկական ընտանիքներում, որտեղ որոշակի վարձատրման դիմաց նրանց սենյակ ու սնունդ է տրամադրվում:

Ծրագրին մասնակցելու, դիմումի ձևի և այլ տեղեկությունների համար դիմել.
«Հայ կամավորների միություն»
Հասցե՝ ԳՂ, ք.Երևան, Հանրապետության 37
Ղեկավար՝ (+34710) 540037
Էլ. փոստ՝ info@avc.am
Վեբ կայք՝ <http://www.armenianvolunteer.org>

**«ՂԵՊԻ ՀԱՅՔ» ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ**

«Ղեպի Հայք» բարեգործական հիմնադրամը հիմնադրվել է 2004թ.:

Կազմակերպության հիմնական նպատակներն են՝

- Սփյուռքի երիտասարդությանն իր պատմական Հայրենիքին՝ Հայաստանին, ծանոթացնելը.
- Հայաստանի և Սփյուռքի երիտասարդության կապերի ամրապնդումը:

Կազմակերպության կողմից իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում 20-ից 32 տարեկան սփյուռքահայ երիտասարդները նվազագույնը երկու ամսից մինչև մեկ տարի կամավորական աշխատանք են կատարում ավելի քան 150 մասնավոր, պետական և հասարակական կառույցներում: Երիտասարդն ինքն է ընտրում, թե որ ոլորտում և ինչ աշխատանք է ցանկանում կատարել:

Ողջ նախագծի ընթացքում մասնակիցները ոչ միայն ծանոթանում են իրենց պատմական Հայրենիքին, այլև մասնագիտանում են իրենց բնագավառում:

Բարեգործական հիմնադրամը կամավորների համար տարբեր միջոցառումներ, այդ թվում՝ սեմինարներ, հայոց լեզվի դասեր, տեղի երիտասարդության հետ հանդիպումներ, ճանաչողական շրջագայություններ է կազմակերպում:

Բոլոր ծախսերը, այդ թվում երթևեկության ծախսերը, հիմնադրամն իր վրա է վերցնում: Ողջ ծրագրի իրականացման ընթացքում կամավորներն ապրում են հայկական ընտանիքներում:

Ծրագրին մասնակցելու, դիմումի ձևի և այլ տեղեկությունների համար դիմել.
ԱՄՆ-ում
“Birthright Armenia” «Բրթրայթ Արմենիա»

Հասցե՝ Լանքասթեր պողոտա 333/N 330
Վայնվուդ, Փենսիլվանիա 19096-9981
Հեռախոս՝ 6106426633

Էլ. փոստ՝ info@birthrightarmenia.org
Վեբ կայք՝ <http://www.birthrightarmenia.org>

Հայաստանում

«Դեպի Հայք»

Հասցե՝ ԳԳ, ք.Երևան, Հանրապետության 37
Հեռախոս՝ (+34710) 540037

Էլ. փոստ՝ info@birthrightarmenia.am
Վեբ կայք՝ <http://www.birthrightarmenia.org>

«TOKTEN» ԾՐԱԳԻՐԸ

«Գիտելիքների փոխանցումը Սփյուռքի հայրենակիցների միջոցով» (TOKTEN) ծրագիրն իրականացվում է Հայաստանի ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի (ՄԱԶԾ) կողմից՝ «Գլոբալ Հայաստան» նախաձեռնության շրջանակներում:

Ծրագրի նպատակն է աջակցել Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը այլ պետությունում ապրող իր հայրենակիցների միջոցով:

Ծրագրի շնորհիվ փորձառու սփյուռքահայերը հնարավորություն են ստանում իրենց մասնագիտական փորձը, խորհրդատվական և հետազոտական ծառայությունները տրամադրել կենտրոնական և տեղական իշխանություններին, մասնավոր և հանրային սեկտորի ձեռնարկություններին, համալսարաններին և հետազոտական կենտրոններին այնպիսի բնագավառներում, ինչպիսիք են շրջակա միջավայրը, կրթությունը, գիտությունը, առողջապահությունը, հանրային կառավարումը, ձեռնարկությունների կառավարումը և տեղեկատվական համակարգը:

Ծրագրի մասնակիցների ճանապարհորդության և Հայաստանում կացության ծախսերը հոգում է ՄԱԶԾ-ն:

Այս ծրագրին կարող են դիմել այլ պետությունում բնակվող և մշտական կացություն կամ քաղաքացիություն ունեցող շահագրգռված հայ մասնագետները:

Ծրագրին մասնակցելու, դիմումի ձևի և այլ տեղեկությունների համար դիմել.

Սառա Սանգոյ

ՄԱԿ-ի կամավորների ծրագրի պատասխանատու

ՄԱԶԾ, Հայաստան

Հեռախոս՝ (+34710) 566073 (+ 224)

Էլ. փոստ՝ sara.sangoi@undp.org

Հովհաննես Սառաջյան

Հասարակայնության հետ կապերի գծով պատասխանատու

ՄԱԶԾ, Հայաստան

Հեռախոս՝ (+34710) 566073 (+ 128)

Էլ. փոստ՝ hovhannes.sarajyan@undp.org

«ՄԻԳՐԱՆՑ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԵՎ ՄԻԳՐԱՑԻԱՅԻ ԴՐԱՎԱՆ ԱԶԳԵՑՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴԱՄՆՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ, ԱԴՐԲԵՋԱՆՈՒՄ ԵՎ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ» ԱՄԿ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ծրագիրն իրականացվում է Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության կողմից Ռուսաստանում, Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում՝ 2010-2012թթ. ընթացքում: Այն ֆինանսավորվում է Եվրոպական Միության կողմից: Ծրագրի հիմնական նպատակն է բարձրացնել Ռուսաստանում միգրանտ աշխատողների պաշտպանության մակարդակը և ընդլայնել միգրացիայի դրական ազդեցությունը Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում:

Ծրագրի հիմնական նպատակներն են՝

- Ռուսաստանում և միգրանտների ծագման երկրներում ապահովել թիրախային ոլորտներում միգրանտ աշխատողների տեղեկատվության հասանելիությունը, այդ թվում, ընդունող երկիր

մուտք գործելու նորմերն ու ընթացակարգերը, ինչպես նաև արհմիությունների ծառայություններից օգտվելու և դրանցում մասնակցելու նրանց իրավունքները.

- Ռուսաստանում բարձրացնել թիրախային ոլորտներում աշխատողների իրազեկումը, օժանդակել միգրանտ աշխատողների հավաքագրմանը այն ոլորտներում, որտեղ գրանցվել է աշխատուժի պակաս, բարելավել շինարարական ոլորտում միգրանտների աշխատանքային պայմանները.
- Ռուսաստանում և ծագման երկրում ընդլայնել կառավարման մարմինների հնարավորությունները՝ ուղղված միգրացիայի արդյունավետ կառավարմանն ու համագործակցության ուժեղացմանը.
- օժանդակել Հարավային Կովկասի երկրներում՝ Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում, միգրացիայի զարգացմանը և զարգացման ռազմավարության մշակմանը: Ծագման երկրների զարգացմանը նպաստելու նպատակով նպաստել միգրանտների, Սփյուռքի և վերադարձողների համար համապատասխան մեխանիզմների ստեղծմանը և ուժեղացմանը:

Սույն ձեռնարկը մշակվել և վերամշակվել է Ծրագրի շրջանակներում:

Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել.
ԱՄԿ ազգային համակարգող՝ Նունե Հովհաննիսյան
Հեռ.՝ (+374 10) 543 972
Էլ. փոստ՝ hovhannisyan@ilo.org

«ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՄԱՆՆ ՈՒ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆԸ» ԾՐԱԳԻՐԸ («ՏՈՒՆԴԱՐԶ»)

Ծրագիրը Եվրամիության ֆինանսական օժանդակությամբ իրականացվում է 2007թ.՝ Բրիտանական խորհրդի երևանյան գրասենյակի (<http://www.britishcouncil.org/armenia.htm>), ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության միգրացիոն գործակալության (<http://smsmta.am>) և Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոնի (www.ichd.org) սերտ համագործակցությամբ:

Ծրագիրը նպատակ ունի՝

- կանխարգելել անօրինական միգրացիան,
- աջակցել վերադարձի և վերաինտեգրման գործընթացների արդյունավետության բարձրացմանը,
- միգրացիոն քաղաքականությունն ու օրենսդրությունը համապատասխանեցնել միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերին ու սկզբունքներին:

Ծրագրի շրջանում արդեն իսկ ստեղծված է www.backtoarmenia.com վեբ կայքը, որտեղ այլ պետություններում գտնվող պոտենցիալ վերադարձողները կարող են ոչ միայն վերադարձի և Հայրենիքում վերաինտեգրման հարցերով արժեքավոր տեղեկություններ քաղել, այլև ուղիղ համացանցային կապի միջոցով ստանալ հուզող հարցերի սպառիչ պատասխաններ:

Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել.
ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության միգրացիոն գործակալություն
Հասցե՝ ՀՀ, ք. Երևան, Հրաչյա Քոչարի 4
Հեռախոս՝ (+374 10) 264163
Ֆաքս՝ (+374 10) 225824
Էլ. փոստ՝ info@backtoarmenia.am

ԲԱԺԻՆ 4

ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՄՇՏԱՊԵՍ
ԲՆԱԿՎՈՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ԵՎ ԱԶԳՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ
ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՄՇՏԱՊԵՍ ԲՆԱԿՎՈՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ քաղաքացիություն ունեցող անձինք հավասար են իրենց իրավական կարգավիճակով՝ անկախ այն հանգամանքից՝ նրանք բնակվում են ՀՀ տարածքից դուրս, թե ՀՀ տարածքում: Նրանք օգտվում են նույն իրավունքներից և ազատություններից, կրում են նույն պարտականությունները:

1. Ընտրելու և ընտրվելու, հանրաքվեին մասնակցելու իրավունքի սահմանափակումները

2011թ. մայիսին ընդունված նոր ՀՀ ընտրական օրենսգրքով ընտրություններն անցկացվում են միայն ՀՀ տարածքում, հետևաբար այլ պետություններում մշտապես բնակվող կամ գտնվող ՀՀ քաղաքացիներն ընտրություններին չեն մասնակցում:

Բացառություն են կազմում՝

- քվեարկության օրը ՀՀ տարածքից դուրս գտնվող դիվանագիտական ծառայություն անցնող ՀՀ քաղաքացիները,
- նրանց հետ արտերկրում բնակվող ընտանիքի՝ ընտրելու իրավունք ունեցող անդամները,
- ՀՀ-ում գրանցված իրավաբանական անձանց (անկախ սեփականության ձևից) արտասահմանում տեղակայված ներկայացուցչությունների՝ ընտրելու իրավունք ունեցող աշխատակիցները,
- նրանց հետ արտերկրում բնակվող ընտանիքի՝ ընտրելու իրավունք ունեցող անդամները:

Նշված անձինք կարող են մասնակցել ընտրություններին՝ քվեարկելով էլեկտրոնային եղանակով: Էլեկտրոնային քվեարկության կարգը սահմանում է ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը¹: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը պարտավոր է սահմանել այնպիսի պայմաններ, որոնք կապահովեն էլեկտրոնային եղանակով քվեարկողների կամքի ազատ արտահայտման հնարավորությունը և քվեարկության գաղտնիությունը:

ՀՀ քաղաքացին կարող է իր թեկնածությունն առաջադրել ընտրովի պաշտոնում միայն այն դեպքում, երբ մշտապես բնակվում է ՀՀ տարածքում:

«Հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանափակվում է նաև ՀՀ տարածքից դուրս գտնվող ՀՀ քաղաքացիների՝ հանրաքվեին մասնակցելու հնարավորությունը:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար այցելել ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական վեբ կայքը՝ www.elections.am:

2. Այլ պետությունում հաշվառման կանգնելը

«Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ՀՀ տարածքից դուրս 6 ամսից ավելի ժամկետով բնակության մեկնող կամ 6 ամսից ավելի ժամկետով բնակվող ՀՀ քաղաքացին պարտավոր է այդ մասին գրավոր տեղեկացնել դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությանը (ՀՀ դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչությունների ցանկի համար տես՝ Հավելված 2):

Այլ պետություն մշտական բնակության ժամանած ՀՀ քաղաքացին պարտավոր է մշտական բնակության հյուպատոսական հաշվառման կանգնելու համար դիմել ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն ներկայացնելով՝

- դիմում՝ հյուպատոսական հաշվառման կանգնելու խնդրանքով,
- հյուպատոսական հաշվառման հարցաթերթիկ,
- անձնագիր,
- 35x45 չափսի մեկ լուսանկար,
- տվյալ պետությունում մշտական բնակչի կարգավիճակը հավաստող փաստաթուղթ:

ՀՀ քաղաքացու անձնագրում ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչության կողմից կարող է կատարվել նշում՝ այլ պետությունում մշտապես բնակվելու

¹ Նշված կարգը կարելի է գտնել ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական վեբ կայքում:

մասին:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Դիմումի, հարցաթերթիկի ձևերը, հաշվառման սակագները, ինչպես նաև լրացուցիչ այլ տեղեկություններ կարելի է գտնել ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության (<http://www.mfa.am>) և ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչության (<http://www.passportvisa.am>) պաշտոնական վեբ կայքերից:

3. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանությանը մասնակցելու պարտականությունը

Անկախ մշտական բնակության վայրից՝ ՀՀ քաղաքացիները պարտավոր են մասնակցել Հայրենիքի պաշտպանությանը՝ օրենքով սահմանված կարգով (տես՝ Բաժին 6):

4. Հայաստանի Հանրապետության անձնագիր ունենալու պարտականությունը

ՀՀ քաղաքացու անձնագիր պարտավոր են ունենալ ՀՀ 16 տարին լրացած բոլոր քաղաքացիները՝ անկախ բնակության վայրից:

ՀՀ քաղաքացիներն այլ պետություններում բնակվում են ՀՀ քաղաքացու անձնագրով:

Այլ պետություններում ՀՀ քաղաքացիների անձնագրերը տրվում կամ փոխանակվում են ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունների կողմից:

5. Պատասխանատվությունը Հայրենիքի պաշտպանությանը չմասնակցելու, հաշվառման կանգնելու կանոնները խախտելու, առանց անձնագրի բնակվելու համար

ՀՀ քրեական օրենսգրքի համաձայն՝ զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության, հերթական զորակոչից, վարժական հավաքից կամ զորավարժանքից խուսափելու համար քաղաքացին ենթակա է քրեական պատասխանատվության, մասնավորապես՝ պատժվում է կալանքով՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով վարչական պատասխանատվություն է սահմանվում՝

- առանց անձնագրի կամ առանց հաշվառման բնակվելու համար:
- ՀՀ տարածքից դուրս վեց ամսից ավելի ժամկետով բնակության մեկնող կամ վեց ամսից ավելի ժամկետով բնակվող ՀՀ քաղաքացու (ինչպես նաև ՀՀ-ից դուրս ծնված ՀՀ քաղաքացու) կողմից մշտական բնակության վայրի հասցեի վերաբերյալ ՀՀ համապատասխան դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությանը չտեղեկացնելու համար:

Երկու արարքներն էլ առաջացնում են նախազգուշացում կամ տուգանքի նշանակում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսուն տոկոսից մինչև նվազագույն աշխատավարձի չափով²:

Բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ, ԱՅՂ ԹՎՈՒՄ՝ ԱԶԳՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

1. Օտարերկրացու իրավական վիճակը Հայաստանում

«Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ՀՀ-ում օտարերկրացիներն ունեն ՀՀ քաղաքացիներին հավասար իրավունքներ, ազատություններ և պարտականություններ, եթե ՀՀ Սահմանադրությամբ, օրենքներով և միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

Օտարերկրացիներն ունեն սեփականության, աշխատանքի, ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու, կրթություն ստանալու և այլ իրավունքներ: Առանձին դեպքում նրանք կարող են ունենալ նաև ընտրելու իրավունք: ՀՀ-ում օտարերկրացիները պարտավոր են հարգել ՀՀ Սահմանադրությունը, օրենքները, իրավական այլ ակտերը, ազգային սովորույթներն ու ավանդույթները:

Օտարերկրյա քաղաքացին իր իրավունքները պաշտպանելիս օգտվում է ՀՀ քաղաքացու իրավունքների իրականացման համար սահմանված բոլոր երաշխիքներից, ինչպես նաև օգտվում է իր

² Այս համատեքստում նվազագույն աշխատավարձի չափ է հանդիսանում 1.000 ՀՀԴ:

քաղաքացիության պետության դիվանագիտական պաշտպանությունից:

ՀՀ տարածքում օտարերկրացիները կրում են ՀՀ քաղաքացիներին հավասար պատասխանատվություն, բացառությամբ ՀՀ միջազգային պայմանագրերով նախատեսված դեպքերի:

ՀՀ տարածքով տարանցիկ երթևեկության իրավունք ունի յուրաքանչյուր օտարերկրացի, ով ներկայացնում է դեպի երրորդ երկիր ուղետոմսը և (կամ) երրորդ երկրի մուտքի վիզան: Նրանք ՀՀ տարածքում կարող են մնալ 72 ժամից ոչ ավել (բացառությամբ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի):

Եթե օտարերկրացին գտնվում է տարանցիկ գոտում և չի մտնելու ՀՀ տարածք, ապա նա կարող է գտնվել տարանցիկ գոտում 48 ժամից ոչ ավել (բացառությամբ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի):

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Օտարերկրացին չի կարող`

- առանց վիզայի մուտք գործել ՀՀ տարածք,
- ընտրել և ընտրվել³,
- մասնակցել հանրաքվեի,
- ընդունվել հանրային ծառայության,
- ստեղծել կուսակցություն և/կամ անդամագրվել դրան,
- բոլոր տեսակի հողերի նկատմամբ ձեռք բերել սեփականության իրավունք (տես` Բաժին 11):

2. Ազգությամբ հայ օտարերկրացու իրավական վիճակը Հայաստանում

Ազգությամբ հայ օտարերկրացու իրավական վիճակը տարբերվում է մյուս օտարերկրացու իրավական վիճակից նրանով, որ`

- ազգությամբ հայ օտարերկրացուն կարող է տրվել ինչպես ժամանակավոր և մշտական, այնպես էլ հատուկ կացության կարգավիճակ (տես` Բաժին 7),
- ազգությամբ հայ օտարերկրացին ձեռք է բերում ՀՀ քաղաքացիություն պարզեցված կարգով (տես` Բաժին 5):

Այն անձանց, ում շնորհվում է հատուկ կացության կարգավիճակ տրվում է հատուկ տեսակի անձնագիր` 10 տարի ժամկետով, որը հնարավորություն է տալիս`

- առանց մուտքի վիզայի ճամփորդել Հայաստան.
- Հայաստանում օգտվել հողի նկատմամբ սեփականության իրավունքից:

Գ. ՀԱՃԱԽ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ փաստաթղթեր պետք է ներկայացվեն անձնագիր ստանալու համար

Անձնագիր ստանալու համար ՀՀ քաղաքացիները ներկայացնում են`

ա) սահմանված ձևի դիմում (այլ պետություններում դիմումի ձևը տրամադրվում է ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչության կողմից),

բ) ծննդյան վկայական կամ մինչև 16 տարին լրանալն ստացած ՀՀ քաղաքացու անձնագիր կամ անձը հաստատող այլ փաստաթղթեր, եթե ՀՀ քաղաքացին չի կարող ներկայացնել սույն կետում նշված փաստաթղթերը.

գ) 35 x 45 մմ չափսի երկու լուսանկար (գունավոր),

դ) ծնողների կամ ծնողներից մեկի կամ օրինական ներկայացուցիչների համաձայնությունը (մինչև 16 տարին լրանալն անձնագիր ստացողները): Եթե ծնողը կամ օրինական ներկայացուցիչը անձամբ չի կարող ներկայացնել համաձայնությունը, ապա ներկայացվող համաձայնության վրա նրա ստորագրության իսկությունը պետք է վավերացված լինի նոտարական կարգով.

ե) կցագրման վկայական կամ զինվորական գրքույկ (զինապարտները) (տես` Բաժին 6):

³ Գոյություն ունի մեկ բացառություն. ՀՀ ընտրական օրենսգրքի համաձայն` տեղական ինքնակառավարման մարմինների (համայնքի ղեկավարի և ավագանու) ընտրությունների ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեն մաս համապատասխան համայնքում մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում ունեցող օտարերկրացիները և քաղաքացիություն չունեցող անձինք:

2. Ինչպե՞ս վերականգնել այլ պետությունում ՀՀ քաղաքացու անվավեր ճանաչված կամ կորցրած անձնագիրը

Այլ պետությունում գտնվող ՀՀ քաղաքացին անվավեր ճանաչված կամ կորցրած անձնագիրը վերականգնելու համար դիմում է տվյալ երկրում գտնվող ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն:

Եթե տվյալ երկրում չկա ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն , ապա նա կարող է դիմել հարևան երկրում գտնվող ներկայացուցչությանը:

3. Ո՞վքեր կարող են օտարերկրացուն տալ ՀՀ այցելելու հրավեր:

Օտարերկրացուն ՀՀ այցելելու հրավեր կարող են տալ՝

- ՀՀ- ում բնակվող ՀՀ քաղաքացին,
- ՀՀ-ում կացության կարգավիճակ ունեցող օտարերկրացին,
- ՀՀ-ում գրանցված իրավաբանական անձինք,
- ՀՀ պետական մարմինները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀՀ-ում հավատարմագրված դեսպանությունները, հյուպատոսական հիմնարկները և միջազգային կազմակերպությունները (դրանց ներկայացուցչությունները):

ԲԱԺԻՆ 5

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՃԱՆԱՀՈՒՄ

ՀՀ քաղաքացիները հավասար են օրենքի առաջ՝ անկախ ՀՀ քաղաքացիության ձեռքբերման հիմքից, ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից և այլն:

«Քաղաքացիության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ քաղաքացիության ձեռքբերման հիմքերից մեկը ՀՀ քաղաքացիության ճանաչումն է: ՀՀ քաղաքացիներ են ճանաչվում՝

- ՀՀ-ում մշտապես բնակվող՝ նախկին ՀԽՍՀ քաղաքացիները, ովքեր մինչև Սահմանադրության ուժի մեջ մտնելը (1995թ. հուլիսի 13-ը) ձեռք չեն բերել այլ պետության քաղաքացիություն կամ հրաժարվել են դրանից՝ 1995թ. նոյեմբերի 28-ից 1996թ. նոյեմբերի 28-ն ընկած ժամանակաընթացքում,
- ՀՀ-ում մշտապես բնակվող՝ քաղաքացիություն չունեցող անձինք կամ օտարերկրյա քաղաքացի չհանդիսացող նախկին ԽՍՀՄ մյուս հանրապետությունների քաղաքացիները, ովքեր մինչև 2012թ. դեկտեմբերի 31-ը դիմում են ՀՀ քաղաքացիություն ձեռք բերելու համար,
- ՀՀ-ից դուրս բնակվող՝ ազգությամբ հայ նախկին ՀԽՍՀ այն քաղաքացիները, ովքեր ձեռք չեն բերել այլ պետության քաղաքացիություն:

Բ. ԱԶԳՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼԸ

ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող 18 տարին լրացած և գործունակ յուրաքանչյուր անձ (այդ թվում՝ օտարերկրյա քաղաքացիություն ունեցող) իրավունք ունի դիմելու ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար, եթե՝

- ա) վերջին երեք տարին մշտապես բնակվել է ՀՀ-ում.
- բ) կարող է բացատրվել հայերենով և
- գ) ծանոթ է ՀՀ սահմանադրությանը:

Ազգությամբ հայերը ՀՀ քաղաքացիություն կարող են ստանալ առանց վերը նշված երեք պահանջների պահպանման: Իսկ այն անձանց համար, ովքեր, օրինակ՝ անուսնացել են ՀՀ քաղաքացու հետ կամ ունեն ՀՀ քաղաքացի երեխա, ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար բավարար է ՀՀ Սահմանադրությանը ծանոթ լինելը: Վերջինիս ստուգման համար անցկացվում է թեստավորում (տես՝ Հավելված 4):

ՀՀ քաղաքացու համար անձը հաստատող փաստաթուղթ է համարվում ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Ներկայումս ՀՀ անձնագիրը ծառայում է և՛ որպես ճանփորդական փաստաթուղթ, և՛ որպես երկրի ներսում անձի նույնականացման միջոց: 2012 թվականի հունվարի 1-ից այս գործառնությունները կբաժանվում են կենսաչափական տվյալներ պարունակող էլեկտրոնային անձնագրի և նույնականացման քարտի միջև: 16 տարին լրացած ցանկացած ՀՀ քաղաքացի կունենա **էլեկտրոնային նույնականացման քարտ**, որը կփոխարինի ներկայիս անձնագրին և կծառայի ՀՀ տարածքում: **էլեկտրոնային անձնագիրը** կծառայի որպես ճանփորդական փաստաթուղթ ՀՀ տարածքից դուրս ճանփորդող ՀՀ քաղաքացիների համար:

Հավելյալ տեղեկությունների համար այցելել ՀՀ կառավարության կողմից ստեղծված էլեկտրոնային կառավարման ենթակառուցվածքների ներդրման գրասենյակի (ԷԿԵՆԳ) պաշտոնական կայք էջը՝ <http://www.ekeng.am>:

1. Քաղաքացիություն ձեռք բերելու համար փաստաթղթերը ներկայացնելու ընթացակարգը և ժամկետները

Անձը ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար փաստաթղթերը ներկայացնում է՝

- ՀՀ-ում՝ ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն,

- այլ պետությունում՝ ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն:

ՀՀ քաղաքացիություն չունեցող 18 տարին լրացած և գործունակ յուրաքանչյուր անձ, որն օրենքով սահմանված կարգով վերջին երեք տարին մշտապես բնակվել է ՀՀ-ում, կարող է բացատրվել հայերենով և ծանոթ է ՀՀ Սահմանադրությանը, ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար անձամբ ներկայացնում է՝

- 1) դիմում,
- 2) անձնագիրը և դրա պատճենը,
- 3) 35 x 45 մմ չափի 6 լուսանկար (գունավոր),
- 4) պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը:

Պարզեցված կարգով՝ առանց վերջին երեք տարին մշտապես բնակվելու և հայերեն լեզվի իմացության պահանջների պահպանման, ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար՝

1) այն անձը, որն ամուսնացել է ՀՀ քաղաքացու հետ կամ ունի ՀՀ քաղաքացի երեխա, անձամբ ներկայացնում է՝

- 1) դիմում.
- 2) անձնագիրը և դրա պատճենը.
- 3) 35 x 45 մմ չափի 6 լուսանկար (գունավոր).
- 4) ծննդյան վկայականը և դրա պատճենը.
- 5) ամուսնության վկայականը և դրա պատճենը.
- 6) ամուսնու անձնագիրը և դրա պատճենը կամ տեղեկանք ամուսնու քաղաքացիության մասին.
- 7) իր երեխայի ծննդյան վկայականը (կամ ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը, քաղաղաքիությունը հավաստող վկայականը) և դրա պատճենը.
- 8) պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը,

2) այն անձը, որի ծնողները կամ նրանցից մեկը նախկինում ունեցել է ՀՀ քաղաքացիություն կամ ծնվել է ՀՀ-ում, և որը 18 տարին լրանալուց հետո՝ 3 տարվա ընթացքում, դիմել է ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար, անձամբ ներկայացնում է՝

- 1) դիմում.
- 2) անձնագիրը և դրա պատճենը.
- 3) 35 x 45 մմ չափի 6 լուսանկար (գունավոր).
- 4) ծննդյան վկայականը և դրա պատճենը.
- 5) պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը,

3) այն անձը, որը ծագումով հայ է, անձամբ ներկայացնում է

- 1) դիմում.
- 2) անձնագիրը և դրա պատճենը.
- 3) 35 x 45 մմ չափի 6 լուսանկար (գունավոր).
- 4) ծննդյան վկայականը և դրա պատճենը.
- 5) հայկական ծագումը հաստատող փաստաթուղթը՝ ծնողի (պապի կամ տատի կամ քրոջ կամ եղբոր) ծննդյան վկայականը և դրա պատճենը կամ ազգությունը հաստատող այլ փաստաթուղթ.
- 6) պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը,

4) այն անձը, որը 1995 թվականի հունվարի 1-ից հետո, իր դիմումի համաձայն, դուրս է եկել ՀՀ քաղաքացիությունից, անձամբ ներկայացնում է

- 1) դիմում.
- 2) անձնագիրը և դրա պատճենը.
- 3) 35 x 45 մմ չափի 6 լուսանկար (գունավոր).
- 4) ծննդյան վկայականը և դրա պատճենը.
- 5) պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը:

Փաստաթղթերը ներկայացնելիս անձը լրացնում է հարցաթերթիկ (տես՝ Հավելված 3):

Դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունը փաստաթղթերը ստանալուց հետո ոչ ուշ, քան 10-օրյա ժամկետում անձի համար նշանակում է ՀՀ Սահմանադրության իմացության ստուգման օր: Եթե ներկայացված փաստաթղթերի ցանկն ամբողջական չէ, ապա դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունն անձին առաջարկում է 5-օրյա ժամկետում համալրել այդ ցանկը: Դեսպանությունը կամ հյուպատոսական հիմնարկը, ՀՀ Սահմանադրության իմացության սահմանված կարգով ստուգման դրական արդյունքի դեպքում, 10-օրյա ժամկետում, համապատասխան փաստաթղթերը, ՀՀ Սահմանադրության իմացության թեսթը և դրանց վերաբերյալ

եզրակացությունն ուղարկում է ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն:

ՀՀ արտաքին գործերի նախարարությունը փաստաթղթերն ստանալուց հետո՝ 5-օրյա ժամկետում, դրանք, իր եզրակացության հետ միասին, ուղարկում է ՀՀ ոստիկանություն, որը 10-օրյա ժամկետում ստացված փաստաթղթերն ուղարկում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգության ծառայություն:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգության ծառայությունը փաստաթղթերն ստանալուց հետո 15-օրյա ժամկետում տալիս է իր եզրակացությունը:

ՀՀ ոստիկանությունը, փաստաթղթերը և դրանց վերաբերյալ եզրակացություններն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում, կազմում է եզրակացություն, որը ներկայացնում է ՀՀ Նախագահի աշխատակազմ:

Եթե դիմումը բավարարվում է, ապա ՀՀ Նախագահի հրամանագրով անձը ստանում է ՀՀ քաղաքացիություն:

Դիմումը մերժվում է, եթե տվյալ անձն իր գործունեությամբ վնասում է պետական և հասարակական անվտանգությանը, հասարակական կարգին, հանրության առողջությանը և բարքերին, այլոց իրավունքներին և ազատություններին, պատվին և բարի համբավին:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ քաղաքացիություն հայցող անձը քաղաքացիություն ստանալու դիմումը ներկայացնում է ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն՝ անձամբ: Օտար լեզվով փաստաթղթերը ներկայացվում են նոտարական կարգով վավերացված հայերեն թարգմանությունների հետ միասին:

Առավել մանրամասն տեղեկատվություն կարելի է ստանալ ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչության պաշտոնական վեբ կայքից՝ <http://www.passportvisa.am>:

9. ԵՐԿՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

2005թ. ՀՀ սահմանադրության փոփոխությունների հիման վրա ՀՀ քաղաքացին կարող է միաժամանակ լինել այլ պետության կամ պետությունների քաղաքացի (ՀՀ երկքաղաքացի):

«Քաղաքացիության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝

- ՀՀ երկքաղաքացի է համարվում այն անձը, որը ՀՀ քաղաքացիությունից բացի, ունի նաև այլ պետության (պետությունների) քաղաքացիություն,

- ՀՀ երկքաղաքացին ՀՀ-ի համար ճանաչվում է **միայն որպես ՀՀ քաղաքացի**: Դա տարածվում է նաև այն անձանց վրա, ովքեր 1995թ. հունվարի մեկից հետո, առանց սահմանված կարգի ՀՀ քաղաքացիությունից դուրս գալու՝

- 1) ընդունել կամ ստացել են այլ պետության քաղաքացիություն.
- 2) միակողմանի հրաժարվել են ՀՀ քաղաքացիությունից,

- ՀՀ երկքաղաքացին ունի ՀՀ քաղաքացու համար նախատեսված բոլոր իրավունքները և կրում է ՀՀ քաղաքացու համար նախատեսված բոլոր պարտականություններն ու պատասխանատվությունը, բացառությամբ ՀՀ միջազգային պայմանագրերով կամ օրենքով նախատեսված դեպքերի,

- ՀՀ քաղաքացին այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու դեպքում պարտավոր է այդ մասին ՀՀ կառավարության սահմանած կարգով մեկամսյա ժամկետում հայտնել ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն կամ ՀՀ ոստիկանության տարածքային ստորաբաժանում, իսկ օտարերկրյա պետություններում՝ ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն (տես՝ Հավելված 5): Չհայտնելը պատժվում է տուգանքով՝ 50.000 ՀՀԴ չափով:

Ազգությամբ հայերը երկքաղաքացիություն ձեռք բերելու համար ներկայացնում են սույն Բաժնի Բ պարագրաֆում թվարկված փաստաթղթերը:

ՀՀ երկքաղաքացուն տրվում է ՀՀ քաղաքացու անձնագիր:

1. ՀՀ երկքաղաքացու իրավական վիճակի առանձնահատկությունները

Ընդհանուր կանոնի համաձայն, ՀՀ երկքաղաքացին ունի ՀՀ քաղաքացու համար նախատեսված բոլոր իրավունքները և կրում է ՀՀ քաղաքացու համար սահմանված բոլոր

պարտականությունները և պատասխանատվությունը: Միաժամանակ, օրենսդրությամբ անրագրված են որոշ առանձնահատկություններ՝

- ՀՀ երկաթադաշտին **չի կարող ընտրվել** ՀՀ նախագահ, ԱԺ պատգամավոր, չի կարող լինել ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամ, ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան, Երևանի քաղաքապետ, չի կարող զբաղեցնել ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության պաշտոններ, ՀՀ ոստիկանության բարձրագույն խմբի պաշտոններ,
- **քրեական պատասխանատվություն** է նախատեսվում այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու դեպքում օրենքով սահմանված ժամկետում ՀՀ կառավարության լիազոր մարմնին չհայտնելու համար (տես՝ Հավելված 5),
- ՀՀ երկաթադաշտին **չի ազատվում պարտադիր զինվորական ծառայությունից**, եթե մինչև այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելը հանդիսացել է ՀՀ քաղաքացի: (տես՝ Բաժին 6).

ՀՀ երկաթադաշտիները, եթե նրանք բնակվում են ՀՀ տարածքից դուրս, չեն մասնակցում ՀՀ-ում անցկացվող ընտրություններին: Նրանք կարող են ընտրություններին մասնակցել միայն այն դեպքում, եթե ՀՀ տարածքից դուրս անցնում են դիվանագիտական ծառայություն (կամ դիվանագետի ընտանիքի անդամ են) կամ աշխատում են ՀՀ-ում գրանցված իրավաբանական անձանց՝ արտասահմանում տեղակայված ներկայացուցչություններում (տես՝ Բաժին 4):

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Որոշ պետություններում արգելվում է երկաթադաշտիությունը (կամ ոչ բոլոր պետությունների քաղաքացիությունն է ընդունվում): Նման պետության քաղաքացիները, ընդունելով այլ պետության (այդ թվում՝ ՀՀ) քաղաքացիություն, մեխանիկորեն կորցնում են իրենց նախկին քաղաքացիությունը: Հետևաբար, այլ պետության քաղաքացիները, որոնք ցանկանում են դառնալ ՀՀ քաղաքացի, կամ ՀՀ քաղաքացիները, որոնք ցանկանում են դառնալ միաժամանակ այլ պետության քաղաքացի, պետք է նախապես տեղյակ լինեն տվյալ պետության քաղաքացիության վերաբերյալ օրենսդրության պահանջներին:

Դ. ՀԱՃԱՆՍ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչպե՞ս է կարգավորվում ամուսինների քաղաքացիության հարցը

ՀՀ քաղաքացու ամուսնությունն օտարերկրացու հետ մեխանիկորեն չի հանգեցնում ամուսիններից որևէ մեկի քաղաքացիության փոփոխման, ինչպես նաև ամուսիններից մեկի քաղաքացիություն փոխելը չի հանգեցնում մյուս ամուսնու քաղաքացիության փոփոխման: Սակայն նշված հանգամանքները կարող են հիմք հանդիսանալ քաղաքացիության փոփոխման համար:

2. Ինչպե՞ս է որոշվում երեխայի քաղաքացիությունը

Երեխան, ում ծնողները նրա ծնվելու պահին ՀՀ քաղաքացիներ են, անկախ ծնվելու վայրից, ձեռք է բերում ՀՀ քաղաքացիություն:

Երեխան, ում ծնողներից մեկը նրա ծնվելու պահին ՀՀ քաղաքացի է, իսկ մյուսն անհայտ է կամ քաղաքացիություն չունեցող անձ է, ձեռք է բերում ՀՀ քաղաքացիություն:

Այն դեպքում, երբ ծնողներից մեկը երեխայի ծնվելու պահին ՀՀ քաղաքացի է, իսկ մյուսը՝ օտարերկրյա քաղաքացի, երեխայի քաղաքացիությունը որոշվում է ծնողների գրավոր համաձայնությամբ: Համաձայնության բացակայության դեպքում երեխան ձեռք է բերում ՀՀ քաղաքացիություն, եթե՝

- նա ծնվել է ՀՀ-ում, կամ
- ՀՀ քաղաքացիություն ձեռք չբերելու դեպքում դառնում է քաղաքացիություն չունեցող անձ, կամ
- ծնողները մշտապես բնակվում են ՀՀ-ում:

3. Ո՞վ է շնորհում ՀՀ քաղաքացիությունը

ՀՀ քաղաքացիությունը շնորհում է ՀՀ Նախագահը՝ հրամանագրով:

4. Կարո՞ղ է դադարեցվել ՀՀ քաղաքացիությունը, եթե անձը որոշել է մշտապես բնակվել այլ պետությունում

ՀՀ-ից դուրս բնակվելը (այդ թվում՝ մշտապես բնակվելը) ինքնին չի հանգեցնում ՀՀ քաղաքացիության դադարեցմանը: Ավելին, օրենքով երաշխավորվում է, որ ՀՀ-ից դուրս բնակվող կամ գտնվող քաղաքացիներն օգտվում են ՀՀ-ի պաշտպանությունից և հովանավորությունից:

ԲԱԺԻՆ 6

ՋԻՆԱՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԶԻՆԱՊԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՀՀ Սահմանադրության համաձայն՝ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է օրենքով սահմանված կարգով մասնակցել ՀՀ պաշտպանությանը: ՀՀ պաշտպանությանը մասնակցելու կարգը սահմանվում է «Զինապարտության մասին», «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» և «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքներով:

1. Զինապարտությունը և զինապարտները

Զինապարտությունը՝ ՀՀ պաշտպանությանը մասնակցելու քաղաքացիների սահմանադրական պարտականությունն է:

Քաղաքացիների զինապարտությունն ընդգրկում է՝

- զինվորական հաշվառումը,
- զինվորական ծառայության նախապատրաստությունը,
- զորակոչը և զինվորական ծառայությունը,
- պահեստազորում գտնվելը:

Զինապարտներ են՝

- նախազորակոչային տարիքի (16-18 տարեկան) արական սեռի քաղաքացիները,
- զորակոչային տարիքի (18-27 տարեկան) արական սեռի քաղաքացիները,
- պահեստազորում հաշվառված արական սեռի քաղաքացիները, ինչպես նաև
- զինվորական մասնագիտություն ունեցող կամ զինվորական ծառայություն անցած իգական սեռի քաղաքացիները:

2. Քաղաքացիների զինվորական հաշվառումը

Զինվորական հաշվառումը նախազորակոչիկների (16-18 տարեկան քաղաքացիների), զորակոչիկների (18-27 տարեկան քաղաքացիների) և պահեստազորում գտնվող քաղաքացիների հաշվառման ու հանրապետության զորակոչային, վարժապետական և զորահավաքային ռեսուրսների վերլուծության պետական համակարգն է:

Նախազորակոչիկների զինվորական հաշվառումը համարվում է կցագրում: Կցագրման ենթակա են տվյալ տարվա ընթացքում 16 տարին լրացող արական սեռի քաղաքացիները: Կցագրումը կատարում են զինվորական կոմիսարիատների հանձնաժողովները՝ ընթացիկ տարվա հունվար-մայիս ամիսներին:

Այլ պետությունում մեկ ամսից ավելի բնակվող զինապարտների զինվորական հաշվառումը (կցագրումը) կատարում են դիվանագիտական մարմինները և հյուպատոսական հիմնարկները:

ՀՀ քաղաքացիները պարտավոր են զինվորական հաշվառման համար ներկայանալ իրենց հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ Հայաստանի Հանրապետությունում փաստացի բնակության) վայրի զինվորական կոմիսարիատ: Այլ պետությունում բնակվող ՀՀ քաղաքացիները պարտավոր են ներկայանալ տվյալ պետության տարածքը սպասարկող դիվանագիտական մարմին կամ հյուպատոսական հիմնարկ:

ՀՀ քաղաքացիները, անկախ իրենց գտնվելու վայրից, 18 տարին լրանալուց հետո պարտավոր են նաև ներկայանալ իրենց հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ Հայաստանի Հանրապետությունում փաստացի բնակության) վայրի զինվորական կոմիսարիատ՝ պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչվելու կամ օրենքով սահմանված կարգով զորակոչից տարկետում ստանալու համար: Զինվորական կոմիսարիատ չներկայանալը դիտվում է պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից խուսափում և առաջացնում է օրենքով սահմանված հետևանքներ (այդ թվում՝ քրեական գործի հարուցում, քրեական հետախուզում և այլն):

Հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ փաստացի բնակության) վայրը փոխելու դեպքում զինապարտները զինվորական հաշվառման կանգնելու համար պարտավոր են ներկայանալ համապատասխան զինվորական կոմիսարիատ (դիվանագիտական մարմին, հյուպատոսական հիմնարկ)՝ զինվորական հաշվառումից դուրս գալուց և հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ փաստացի բնակության) նոր վայր ժամանելուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում:

Օտարերկրյա պետություն մշտական բնակության մեկնող ՀՀ քաղաքացիները հաշվառման (հաշվառում չունեցողը՝ ՀՀ-ում փաստացի բնակության) վայրի զինվորական կոմիսարիատում պարտավորագիր է ստորագրում օտարերկրյա պետությունում ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունում հաշվառման կանգնելու վերաբերյալ:

Զինապարտներն իրենց ընտանեկան դրության, հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ ՀՀ-

ում փաստացի բնակության) վայրի, կրթության վայրի, աշխատանքի վայրի և պաշտոնի փոփոխությունների մասին պարտավոր են յոթնօրյա ժամկետում հայտնել համապատասխան վայրի զինվորական կոմիսարիատ (դիվանագիտական մարմին, հյուպատոսական հիմնարկ):

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Մինչև 2009թ. դեկտեմբեր ամիսը ՀՀ օրենսդրությամբ այլ պետություն մշտական բնակության մեկնող ՀՀ զինապարտ քաղաքացիները կարող էին դուրս գալ զինվորական հաշվառումից՝ հատուկ այդ նպատակով ստեղծված միջգերատեսչական հանձնաժողովի թույլտվությամբ: 2009թ. դեկտեմբերին «Ձինապարտության մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխություններով, ինչպես նաև այդ փոփոխությունների արդյունքում ՀՀ կառավարության կողմից 2010թ. մայիսին ընդունված «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների զինվորական հաշվառման կարգով» զինվորական հաշվառումից դուրս գալու հնարավորություն այլևս չի սահմանվում:

3. Զինվորական ծառայության նախապատրաստությունը

Զինվորական ծառայության նախապատրաստության հիմնական ուշադրությունը հատկացվում է հանրակրթական դպրոցներին և միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններին: Վերջիններում կազմակերպվում և անցկացվում է նախազորակոչային պատրաստություն՝ կառավարության սահմանած կարգով:

4. Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչը

Զորակոչը խաղաղ պայմաններում պարտադիր զինվորական ծառայության ենթակա քաղաքացիների հավաքագրումն է:

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչի ենթակա են՝

- 18-ից մինչև 27 տարեկան արական սեռի ՀՀ քաղաքացիները,
- մինչև 35 տարեկան առաջին խմբի պահեստազորի սպաները (օրինակ՝ «բուժծառայության լեյտենանտ» զինվորական կոչում ունեցող՝ մասնագիտությամբ բժիշկ ՀՀ քաղաքացիները):

Բացառություն են կազմում պետական պատվերով պետական գիտակրթական համակարգի, միջպետական և միջգերատեսչական համաձայնագրերով այլ պետությունների ասպիրանտուրայում սովորողները, ինչպես նաև դատական դպրոցի ունկնդիրները: Եթե նշված անձինք ուսումն ավարտում են 27 տարեկանից բարձր տարիքում, ապա պարտադիր զինվորական ծառայության են կանչվում ասպիրանտուրան ավարտելուն հաջորդող զորակոչի ընթացքում (եթե, իհարկե, չեն պաշտպանել թեկնածուական ատենախոսությունը և չեն զբաղվում մասնագիտական, գիտական և մանկավարժական գործունեությամբ):

Ամեն դեպքում, զորակոչի ենթակա են միայն նրանք, ովքեր առողջական վիճակի պատճառով ճանաչվել են զինվորական ծառայության համար պիտանի՝ խաղաղ պայմաններում: Զինվորական ծառայությանը պիտանի, սահմանափակումներով պիտանի և ոչ պիտանի հիվանդությունների ցանկը սահմանված է ՀՀ պաշտպանության նախարարի 26.02.2010թ. N 175 հրամանով:

Զինվորական ծառայության զորակոչի ենթակա չեն ՀՀ այն քաղաքացիները՝

- որոնց նկատմամբ կատարվում է հետաքննություն, նախաքննություն կամ դատաքննություն,
- որոնք նախկինում դատապարտվել են ազատազրկման՝ ծանր կամ առնվազն երկու անգամ դիտավորյալ հանցագործություն կատարելու համար և ազատազրկման վայրում պատիժը կրել են 3 տարուց ոչ պակաս,
- որոնք կատարել են ՀՀ պաշտպանության նախարարի և գլխավոր դատախազի կողմից հաստատված ցանկում նշված հանցագործություն:

Շարքային կազմի զորակոչը (և զորացրումը) կատարվում է ՀՀ Նախագահի հրամանագրով՝ տարին երկու անգամ՝ ապրիլ-հունիս և հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին: Պահեստազորի սպաների զորակոչը (և զորացրումը) կատարվում են ՀՀ Նախագահի հրամանագրով՝ տարին մեկ անգամ՝ հրամանագրում սահմանված ժամկետում:

5. Պարտադիր զինվորական ծառայությունից ազատվելը և ծառայության զորակոչից տարկետումը

Պարտադիր զինվորական ծառայությունից ազատվում է՝

- հանրապետական զորակոչային հանձնաժողովի կողմից առողջական վիճակի պատճառով զինծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչված քաղաքացին՝ հանվելով զինվորական հաշվառումից,

- այն քաղաքացին, ում հայրը (մայրը) կամ հարազատ եղբայրը (քույրը) զոհվել (մահացել) է ՀՀ պաշտպանության կամ զինված ուժերում և այլ զորքերում ծառայողական պարտականություններ կատարելու ժամանակ, և նա այդ ընտանիքի միակ արու զավակն է,
- քաղաքացին ՀՀ կառավարության որոշմամբ,
- մինչև ՀՀ քաղաքացիությունն ընդունելն այլ պետությունների զինված ուժերում պարտադիր զինվորական ծառայություն անցած քաղաքացին.
- գիտական աստիճան (գիտության թեկնածու կամ գիտության դոկտոր) ունեցող քաղաքացին, եթե նա զբաղվում է մասնագիտական, գիտական կամ մանկավարժական գործունեությամբ:

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տրվում է՝

- ընտանեկան դրության բերումով,
- ուսումը շարունակելու համար,
- առողջական վիճակի պատճառով,
- այլ հիմքերով:

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից **ընտանեկան դրության բերումով տարկետում** տրվում է այն զորակոչիկին, որն ունի՝

- անաշխատունակ հայր և մայր, կամ միայնակ անաշխատունակ հայր կամ մայր⁴, եթե նրանք չունեն ՀՀ քաղաքացի համարվող աշխատունակ, պարտադիր զինվորական ծառայության մեջ չգտնվող այլ զավակ,
- առանց մոր մեծացող երեխա,
- երկու և ավելի երեխա,
- առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ կին,
- մինչև 18 տարեկան կամ 18 տարեկանից բարձր, բայց առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ կամ դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված հարազատ քույր կամ եղբայր, եթե չկա նրա հետ բնակվող ընտանիքի անդամ համարվող աշխատունակ այլ անձ,
- կին, որն ունի 2-րդ երեխայով կամ զույգ երեխայով վեցամսյա հղիություն,
- մինչև զորակոչային տարիքի հասնելն առնվազն հինգ տարի եղել է որդեգրված, կամ ծնողներն ամուսնալուծվել են առնվազն հինգ տարի առաջ, և առկա են վերը նշված պայմաններից որևէ մեկը (օրինակ՝ ունի միայնակ անաշխատունակ հայր):

Ընտանեկան դրության բերումով քաղաքացուն կարող է տարկետում տրվել նաև վերը նշված հիմքերից դուրս (օրենքով չնախատեսված դեպքերում):

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից **ուսումը շարունակելու համար տարկետում** տրվում է՝

- պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների (այդ թվում՝ օրդինատուրա, ինտերնատուրա և մագիստրատուրա) ցերեկային ուսուցման ուսանողներին, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության հաստատած ցանկում ընդգրկված միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ցերեկային ուսուցման ուսանողներին,
- պետական գիտակրթական համակարգի ասպիրանտուրայում պետական պատվերով առկա ուսուցմամբ սովորողներին,
- պետական պատվերով, միջպետական և միջգերատեսչական համաձայնագրերով այլ պետությունների բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ուսանողներին, օրդինատուրայում, ինտերնատուրայում, մագիստրատուրայում կամ ասպիրանտուրայում սովորողներին,
- դատական դպրոցի ունկնդիրներին,
- հանրակրթական, ինչպես նաև հիմնական կրթության հիմքի վրա առանց ընդհատման նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթական ծրագրերով սովորողներին՝ մինչև նրանց 19 տարին լրանալը, եթե համապատասխան զինվորական կոմիսարիատ են ներկայացնում ուսումնական հաստատության պաշտոնատար անձի տված տեղեկանք՝ տվյալ ուսումնական հաստատությունում ուսումնառության վերաբերյալ

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից **առողջական վիճակի պատճառով**

⁴ Անաշխատունակ ծնողներ են՝ ծերության կենսաթոշակի իրավունք տվող տարիքի հասած հայրը և մայրը, առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ հայրը և մայրը, դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված հայրը և մայրը:

տարկետում տրվում է երկու կատեգորիայի քաղաքացիների՝

- ովքեր ունեն բուժման կարիք,
- ովքեր ժամանակավորապես պիտանի չեն զինվորական ծառայության համար:

Բուժման կարիք ունեցող զորակոչիկներին պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչից տարկետում տրվում է 3 անգամ՝ մինչև 1 տարի ժամանակով: Երրորդ անգամ տրված տարկետման ժամկետը լրանալուց հետո զորակոչիկը բժշկական քննության արդյունքներով՝

- ✓ կան ճանաչվում է պիտանի զինվորական ծառայության համար և զորակոչվում է զինվորական ծառայության,
- ✓ կան ճանաչվում է խաղաղ պայմաններում զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի և հաշվառվում պահեստազորում,
- ✓ կան ճանաչվում է զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի և հանվում զինվորական հաշվառումից:

Պարտադիր զինվորական ծառայության համար ժամանակավորապես ոչ պիտանի զորակոչիկներին զորակոչից տարկետում տրվում է 1 անգամ՝ 3 տարի ժամանակով: Տարկետման ժամկետը լրանալուց հետո զորակոչիկը բժշկական քննության արդյունքներով՝

- ✓ կան ճանաչվում է պիտանի զինվորական ծառայության համար և զորակոչվում է զինվորական ծառայության,
- ✓ կան ճանաչվում է խաղաղ պայմաններում զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի և հաշվառվում պահեստազորում,
- ✓ կան ճանաչվում է զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի և հանվում զինվորական հաշվառումից:

Ասպիրանտուրայում կան դատական դպրոցում սովորելու կապակցությամբ տարկետում ստացած և 27 տարեկանից բարձր տարիքում ուսումն ավարտած զորակոչիկներին՝

- բուժման նպատակով տարկետում կարող է տրվել 1 անգամ՝ մինչև 6 ամիս ժամկետով,
- պարտադիր զինվորական ծառայության համար ժամանակավորապես ոչ պիտանի ճանաչելու դեպքում՝ մինչև 1 տարի ժամկետով:

6. Զինվորական ծառայությունը

Զինվորական ծառայությունը ՀՀ զինված ուժերում և այլ զորքերում պետական ծառայության հատուկ տեսակ է:

Զինվորական ծառայությունը բաղկացած է՝

- ժամկետային զինվորական ծառայությունից,
- պահեստազորային զինվորական ծառայությունից:

Ժամկետային զինվորական ծառայությունն էլ իր հերթին բաղկացած է՝

- ✓ պարտադիր զինվորական ծառայությունից,
- ✓ պայմանագրային զինվորական ծառայությունից:

7. Պահեստազորում գտնվելը

Զինվորական ծառայությունից պահեստ արձակված քաղաքացիները պարտավոր են յոթնօրյա ժամկետում ներկայանալ հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ փաստացի բնակության) վայրի զինվորական կոմիսարիատ՝ զինվորական հաշվառման համար:

8. ՀՀ երկքաղաքացիների զինապարտությունը

ՀՀ երկքաղաքացիները պետք է կատարեն Հայրենիքի պաշտպանությանը մասնակցելու իրենց սահմանադրական պարտականությունը: Նրանք կարող են այն կատարել ինչպես պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչվելու, այնպես էլ կամավոր հիմունքներով՝ պայմանագրային զինվորական ծառայություն անցնելու միջոցով:

Վերոնշյալը տարածվում է նաև 1995թ. հունվարի 1-ից հետո՝

- առանց սահմանված կարգի ՀՀ քաղաքացիությունից դուրս գալու՝ այլ պետության քաղաքացիություն ընդունած կամ ստացած, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիությունից միակողմանի հրաժարված ՀՀ քաղաքացիների վրա:

9. Երկքաղաքացիների պարտադիր զինվորական ծառայությունը

Եթե այլ պետության քաղաքացին ընդունում է ՀՀ քաղաքացիություն, ապա նա ազատվում է պարտադիր զինվորական ծառայությունից, եթե մինչև ՀՀ քաղաքացիություն ընդունելը՝

- ոչ պակաս, քան 12 ամիս ծառայել է այլ պետության զինված ուժերում կամ

- այլ պետությունում ոչ պակաս, քան 18 ամիս անցել է այլընտրանքային զինվորական ծառայությունը՝ բացառությամբ ՀՀ կառավարության սահմանած պետությունների⁵:

Եթե ՀՀ քաղաքացին ընդունում է այլ պետության քաղաքացիություն, ապա նա չի ազատվում պարտադիր զինվորական ծառայությունից, անկախ այն հանգամանքից՝ ծառայել է նա այլ պետությունում, թե՛ ոչ:

Երկրաքաղաքացին չի ազատվում զորահավաքներից և վարժական հավաքներից:

10. Հավելյալ տեղեկություններ

Պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչի ժամանակ բնակության վայրին մոտ գտնվող զորամասում ծառայելու արտոնությունից օգտվում են՝

- միայնակ և տարիքային կենսաթոշակի անցած կամ երրորդ խմբի հաշմանդամ հոր կամ մոր միակ զավակը,
- ՀՀ սահմանների պաշտպանության, զինված ուժերում և այլ զորքերում ծառայության ընթացքում, ինչպես նաև ՀՀ միջազգային պայմանագրերով Հայաստանում տեղակայված օտարերկրյա պետությունների զինվորական ստորաբաժանումներում ծառայողական պարտականություններ կատարելիս զոհված (մահացած) հայր (մայր) կամ եղբայր (քույր) ունեցող զորակոչիկները,
- անուսնացած և մեկ երեխա ունեցող զորակոչիկները,
- երկկողմ և միակողմ ծնողազուրկ զորակոչիկները,
- ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամանով՝ այլ զորակոչիկները:

Բնակության վայրին մոտ գտնվող զորամաս է համարվում զորակոչիկի հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ փաստացի բնակության) վայրից մինչև 100 կմ տեղակայված զորամասը:

Միաժամանակ զորակոչվող եղբայրները, իրենց ցանկությամբ, ծառայության են զորակոչվում միևնույն զորամաս:

Բ. ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԴՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՀՀ քաղաքացիները կարող են ՀՀ պաշտպանությանը մասնակցել նաև այլընտրանքային ծառայություն անցնելով: «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ այլընտրանքային ծառայություն կարող են անցնել ՀՀ այն քաղաքացիները, որոնց կրոնական դավանանքին կամ համոզմունքներին հակասում են՝

- ռազմական ստորաբաժանումներում զինվորական ծառայություն անցնելը,
- ծառայության ընթացքում զենք կրելը, պահելը, պահպանելը և օգտագործելը:

Այլընտրանքային ծառայության տեսակները և ժամկետներն են՝

- այլընտրանքային զինվորական ծառայություն՝ 36 ամիս,
- այլընտրանքային աշխատանքային ծառայություն՝ 42 ամիս:

Այլընտրանքային զինվորական ծառայությունն իրականացվում է ՀՀ պաշտպանության նախարարության զորամասերի առանձնացված ստորաբաժանումներում, իսկ այլընտրանքային աշխատանքային ծառայությունն իրականացվում է ՀՀ զինված ուժերից դուրս՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության ու ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգերի կազմակերպություններում:

Այլընտրանքային ծառայության ուղարկվում է այն քաղաքացին, ով մինչև հերթական զորակոչին նախորդող մարտի 1-ը կամ սեպտեմբերի 1-ը դիմում է ներկայացրել իր բնակության վայրի զինվորական կոմիսարիատ:

Այլընտրանքային ծառայություն անցած քաղաքացիները չեն կարող օրենքով սահմանված կարգով զենք կրելու, պահելու, պահպանելու և օգտագործելու իրավունք ստանալ:

Այլընտրանքային ծառայություն անցած քաղաքացիները չեն կարող նշանակվել այնպիսի պետական պաշտոնների, որոնց վրա օրենսդրությամբ դրված են այնպիսի գործառույթներ, որոնք կապված են զենք կրելու, պահելու, պահպանելու և օգտագործելու հետ:

Գ. ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԿԱՐԳԻ ԽԱԽՏՄԱՍԲ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՆՑԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՐԳԸ

2003թ. դեկտեմբերի 17-ին ընդունվել է «Սահմանված կարգի խախտմամբ պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենքը: Օրենքի նպատակն է 1992թ. աշնանային զորակոչից մինչև 2011թ. մայիսի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիներից պարտադիր վճար մուծելու դիմաց՝ ազատել նրանց

⁵ Այդ ցանկը ՀՀ կառավարության կողմից դեռևս սահմանված չէ:

քրեական հետապնդումից, հաշվառել պահեստագրում և տրամադրել զինվորական գրքույկ:

1. Օրենքի գործողության ոլորտը

Օրենքի կարգավորումը տարածվում է երկու խումբ անձանց վրա՝

- անձինք, ուն 27 (իսկ պահեստագրի սպաները՝ 35) տարին լրացել է մինչև 2011թ. մայիսի 1-ը և նրանք սահմանված կարգի խախտմամբ չեն անցել պարտադիր զինվորական ծառայություն (խուսափել են ծառայությունից),
- անձինք, ուն 27 (իսկ պահեստագրի սպաները՝ 35) տարին չի լրացել, սակայն մինչև 2011թ. մայիսի 1-ը նրանք ձեռք են բերել զինվորական ծառայությունից ազատման կամ զորակոչից տարկետման հիմք (զիտությունների թեկնածու, դոկտոր, երկու երեխա և այլն):

Ձինվորական ծառայություն չանցնելը հավասարազոր է դրանից խուսափելուն՝ անկախ այն հանգամանքից, թե անձը ենթարկվել է զինվորական հաշվառման, թե՛ ոչ, ստացել է սահմանված կարգով զինվորական կոմիսարիատ ներկայանալու ծանուցագիր, թե՛ ոչ, և այլն:

2. Պարտադիր վճարների չափերը

Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիները, պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչին օրենքի խախտմամբ չներկայանալու պահից սկսած՝ *յուրաքանչյուր* չգորակոչված (խուսափած) զորակոչի դիմաց կարող են մուծել վճարներ՝ հետևյալ դրույքաչափերով.

Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցնելու դեպքերը	Պատասխանատվությունից ազատվելու համար կատարվող վճարների չափերը՝ <i>յուրաքանչյուր</i> չգորակոչված (խուսափած) զորակոչի դիմաց (ՀՀԴ)
1. Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած և 27 տարին լրացած զինապարտ քաղաքացիները	100.000
2. Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած և հետագայում պարտադիր զինվորական ծառայությունից ազատվելու հիմքեր ձեռք բերած զինապարտ այն քաղաքացին՝ 1) ով հանրապետական զորակոչային հանձնաժողովի կողմից առողջական վիճակի պատճառով ճանաչվել է զինծառայության համար ոչ պիտանի՝ հանվելով զինվորական հաշվառումից 2) ուն հայրը (մայրը) կամ հարազատ եղբայրը (քույրը) մահացել (զոհվել) է Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ժամանակ կամ զինված ուժերում և այլ զորքերում ծառայողական պարտականություններ կատարելու ժամանակ, և նա այդ ընտանիքի միակ արու զավակն է՝ անկախ 27 տարին լրանալու հանգամանքից 3) ով ունի գիտական աստիճան (զիտության թեկնածու կամ զիտության դոկտոր) և զբաղվում է մասնագիտական, գիտական կամ մանկավարժական գործունեությամբ	30.000 0 50.000
3. Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած և հետագայում պարտադիր զինվորական ծառայությունից ուսումը շարունակելու համար տարկետում ստացած զինապարտ քաղաքացիները	50.000
4. Պարտադիր զինվորական ծառայություն	30.000

<p>չանցած և հետագայում ընտանեկան դրության բերմամբ տարկետման իրավունք ստանալու հիմք ձեռք բերած այն քաղաքացիները, ովքեր ունեն`</p> <p>1) անաշխատունակ հայր և մայր կամ միայնակ անաշխատունակ հայր կամ մայր, եթե նրանք չունեն Զայաստանի Զանրապետության քաղաքացի համարվող աշխատունակ, պարտադիր զինվորական ծառայության մեջ չգտնվող այլ զավակ (անաշխատունակ ծնողներ են`</p> <ul style="list-style-type: none"> - ծերության կենսաթոշակի իրավունք տվող տարիքի հասած հայրը և մայրը, - առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ հայրը և մայրը, - դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված հայրը և մայրը) <p>2) առանց մոր մեծացող երեխա.</p> <p>3) երկու երեխա.</p> <p>4) առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ կին.</p> <p>5) առաջին կամ երկրորդ խմբի հաշմանդամ կամ դատարանի վճռով անգործունակ ճանաչված հարազատ քույր կամ եղբայր, եթե չկա նրա հետ բնակվող ընտանիքի անդամ համարվող աշխատունակ այլ անձ.</p> <p>6) երկրորդ երեխայով կամ զույգ երեխայով վեցամսյա հղիության շրջանում գտնվող կին.</p> <p>7) օրենքով չնախատեսված դեպքերում ընտանեկան դրության բերմամբ տարկետում ստանալու իրավունք</p>	
<p>5. Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած և հետագայում 3 ու ավելի երեխա կամ առանց մոր մեծացող 2 երեխա ունեցողները` անկախ 27 տարին լրանալու հանգամանքից</p>	0
<p>6. Պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած և հետագայում պարտադիր զինվորական ծառայությունից առողջական վիճակի պատճառով տարկետման իրավունք ստանալու հիմք ձեռք բերած զինապարտ քաղաքացիները</p>	30.000

3. Դիմումները ներկայացնելու, քննարկելու կարգն ու ժամանակացույցը

Այլ պետությունում գտնվող քաղաքացին դիմումը կարող է`

- անձամբ ներկայացնել տվյալ պետությունում ԶԶ դիվանագիտական մարմին (հյուպատոսական հիմնարկ) կամ
- իր օրինական ներկայացուցչի (ծնող, լիազորված անձ) միջոցով ներկայացնել համապատասխան զինվորական կոմիսարիատ:

Զինվորական կոմիսարիատում տրամադրվում է դիմումի ձևը, որի կցվում են հետևյալ փաստաթղթերը`

- ա) ծննդյան վկայականի և անձնագրի պատճենները,
- բ) բնակության (հաշվառման) վայրի մասին տեղեկանք,
- գ) ընտանիքի կազմի մասին տեղեկանք,
- դ) պարտադիր զինվորական ծառայությունից ազատվելու կամ տարկետում ստանալու

իրավունք տվող հիմքերը:

Քաղաքացու դիմումը քննարկելու և դրան պատասխանելու ժամկետը չի կարող գերազանցել 2 ամիսը:

Քաղաքացու դիմումի վերաբերյալ դրական որոշում ընդունվելու դեպքում դիմողին ուղարկվում է պատասխան գրություն, որում նշվում են օրենքով սահմանված վճարը մուծելու համար բանկային հաշվի համարը, վճարը մուծելու վերջնական ժամկետը, համապատասխան անդորրագիրը ներկայացնելու վերաբերյալ տեղեկություններ: Պատասխան գրությունում նշված ժամկետում վճարը չմուծելու դեպքում վճարը չի ընդունվում:

Դիմումի պատասխանի հետ համաձայն չլինելու դեպքում քաղաքացին իրավունք ունի պատասխանն ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում դա բողոքարկել դատարան՝ օրենքով սահմանված կարգով:

4. Վճար մուծելը

Դիմումի պատասխանն ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում վճարները մուծում են բանկային համակարգի միջոցով: Այդ վճարները մուտքագրվում են ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից այդ նպատակով բացված հատուկ հաշվում և օգտագործվում են ռազմական կարիքների բավարարման համար:

5. Հարուցված քրեական հետապնդումը դադարեցնելը և պահեստագործում հաշվառելը

Քաղաքացուն, սահմանված վճարը մուծելուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում, տրվում է իր նկատմամբ հարուցված քրեական հետապնդման դադարեցման մասին վարույթն իրականացնող մարմնի որոշումը:

Սահմանված վճարը մուծած քաղաքացին հաշվառվում է պահեստագործում և ստանում է զինվորական գրքույկ: Իր կարգավիճակով նա չի տարբերվում պահեստագործում հաշվառված մյուս զինապարտներից:

Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել՝
ՀՀ Զինվորական կոմիսարիատ
Հասցե՝ ՀՀ, ք. Երևան, 0037, Բաբայան 6
Հեռախոս՝ (+374 10) 201308 կամ
ՀՀ ՊՆ առընթեր Հասարակական խորհուրդ՝
ՀՀ, ք. Երևան, 0001, Մոսկովյան 5
Հեռախոս՝ (+374 10) 52-34-86, 52-34-82

ՀՀ պաշտպանության նախարարության պաշտոնական վեբ կայքն է՝ <http://www.mil.am>

Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ պետք է անի ՀՀ քաղաքացին, եթե նրան չեն զորակոչում

Քաղաքացին պարտավոր է 18 տարեկան դառնալուց հետո մինչև 27 տարեկան դառնալն ինքնուրույն ներկայանալ հաշվառման վայրի զինկոմիսարիատ և ճշտել, թե ինչու իրեն չեն կանչում զինծառայության: Անգործությունը նույնպես գնահատվում է որպես զինծառայությունից խուսափում:

2. Ի՞նչ պետք է անի ՀՀ քաղաքացին, եթե լրացել է նրա 18 տարին և նա չունի անձնագիր

Քաղաքացին պարտավոր է զինվորական հաշվառման համար ներկայանալ իր հաշվառման (հաշվառում չունեցողները՝ փաստացի բնակության) վայրի զինվորական կոմիսարիատ (դիվանագիտական մարմին, հյուպատոսական հիմնարկ): Զինվորական հաշվառման վերաբերյալ տեղեկանքի հիման վրա քաղաքացին կարող է ստանալ անձնագիր:

3. Ի՞նչ պետք է անի պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափած և 27 տարին չլրացած ՀՀ քաղաքացին, եթե նրա նկատմամբ հարուցվել է քրեական հետապնդում

Քաղաքացին պարտավոր է ներկայանալ իր հաշվառման վայրի (կամ փաստացի բնակության վայրի) զինվորական կոմիսարիատ կամ իրավապահպան մարմին: Զինվորական կոմիսարիատը և իրավապահ մարմինը զինծառայությանը պիտանիության հարցը որոշելու համար ձեռնարկում են միջոցներ և քաղաքացուն ներկայացնում զորակոչային հանձնաժողով: Եթե զորակոչային հանձնաժողովը կայացնում է քաղաքացուն զորակոչելու մասին որոշում, ապա իրավապահ մարմնի կողմից, օրենքով սահմանված կարգով, դադարեցվում է քրեական հետապնդումը և քաղաքացին զորակոչվում է բանակ՝ առանց հետագայում որևէ բացասական իրավական հետևանքի:

Իսկ այն դեպքում, եթե պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափած և 27 տարին

չլրացած քաղաքացին մինչև 2011թ. մայիսի 1-ը ձեռք է բերել զինվորական ծառայությունից ազատվելու հիմք (օրինակ՝ դարձել է գիտությունների դոկտոր), կամ ունի զորակոչից տարկետում ստանալու հիմք (օրինակ՝ ծնվել է նրա երկրորդ երեխան), նա կարող է պետական բյուջե մուծել օրենքով սահմանված կոնկրետ վճարներ, որի արդյունքում կդադարեցվի քրեական հետապնդումը, նա կհաշվառվի ՀՀ զինված ուժերի պահեստազորում և կստանա զինվորական գրքույկ (տես՝ սույն Բաժնի Գ պարագրաֆը):

4. Պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափած քաղաքացին կարող է պետական բյուջե համապատասխան վճարները մուծել միջնորդավորված եղանակով՝ առանց նախապես Հայաստան վերադառնալու:

Այո՛, զինվորական ծառայությունից խուսափած քաղաքացին կարող է ցանկացած անձի նոտարական կարգով լիազորել՝ իր անունից հանդես գալու պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, ներկայացնելու դիմումներ, ինչպես նաև կատարելու վճարներ: Ավելին, նա կարող է լիազորել նույն անձին՝ ստանալու իր զինվորական գրքույկը: Խուսափած քաղաքացու անունից կարող է հանդես գալ նաև նրա ծնողը, որդեգրողը կամ խնամակալը՝ առանց որևէ լիազորագրի (ամեն դեպքում լիազորագրի առկայությունը պարտադիր է լինելու զինվորական գրքույկը ստանալու ժամանակ):

Ստացվում է, որ խուսափած քաղաքացու համար նախապես Հայաստան վերադառնալը պարտադիր չէ. նա կարող է վերադառնալ քրեական հետապնդումը դադարեցվելուց, զինվորական հաշվառման վերցվելուց և զինվորական գրքույկը միջնորդավորված ստանալուց հետո:

5. Կարող է 18 տարին լրացած ՀՀ քաղաքացին վճար մուծել պետական բյուջե և ընդհանրապես ազատվել պարտադիր զինվորական ծառայությունից

Ո՛չ, վճար մուծելու միջոցով պարտադիր զինվորական ծառայությունից ազատվելու հնարավորությունն ՀՀ օրենսդրությամբ չի նախատեսվում: 18 տարին լրացած արական սեռի յուրաքանչյուր ՀՀ քաղաքացի պարտավոր է ծառայել Հայկական բանակում՝ օրենքով սահմանված կարգով:

ԲԱԺԻՆ 7

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՏՔ
ԳՈՐԾԵԼԸ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏՆԿԵԼԸ ԵՎ ԲՆԱԿԿԵԼԸ, ԵԼՔԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԻՑ

«Հայաստանի Հանրապետությունում օրինական հիմքերով գտնվող յուրաքանչյուր ոք ունի Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ազատ տեղաշարժվելու և բնակավայր ընտրելու իրավունք»
(ՀՀ Սահմանադրություն, հոդված 25 (1))

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՏՔ ԳՈՐԾԵԼԸ

Օտարերկրացիները ՀՀ մուտք են գործում պետական սահմանի անցման կետերով՝ վավերական անձնագրի առկայության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ազգային անվտանգության ծառայության սահմանապահ զորքերի թույլտվության դեպքում որպես կանոն՝

- մուտքի վիզայի կամ
- կացության կարգավիճակը հավաստող փաստաթղթի հիման վրա (տես՝ սույն Բաժնի Բ պարագրաֆը):

Անչափահաս օտարերկրացիները (մինչև 18 տարեկանները) ՀՀ մուտք են գործում իրենց օրինական ներկայացուցչի (ծնող, որդեգրող, խնամակալ) կամ ուղեկցողի հետ միասին: Նրանք կարող են ՀՀ մուտք գործել նաև միայնակ, եթե գալիս են ՀՀ՝ իրենց ծնողների, ծնողներից որևէ մեկի, կամ այլ օրինական ներկայացուցչի մոտ:

Առանց մուտքի վիզայի ՀՀ տարածք կարող են մուտք գործել հետևյալ պետությունների քաղաքացիները՝

1. Ռուսաստան
2. Ուկրաինա
3. Բելառուս
4. Վրաստան
5. Ուզբեկստան
6. Տաջիկստան
7. Ղրղզստան
8. Ղազախստան
9. Մոլդովա

Նշված 9 պետությունների քաղաքացիները ՀՀ տարածքում կարող են մնալ առավելագույնը 180 օր ժամկետով՝ մեկ տարվա ընթացքում: Լրացուցիչ ժամկետով ՀՀ տարածքում գտնվելու համար նրանք պետք է ստանան կացության կարգավիճակ (տես՝ սույն Բաժնի Բ պարագրաֆը):

1. Մուտքի վիզայի տեսակները

ՀՀ մուտքի վիզայի տեսակներն են՝

- այցելության վիզա (U/V).
- պաշտոնական վիզա (Պ/O).
- դիվանագիտական վիզա (Պ/D).
- տարանցիկ վիզա (S/T):

Այցելության մուտքի վիզան⁶ իրավունք է վերապահում օտարերկրացուն մուտք գործել ՀՀ և մնալ երկրում մինչև 120 օր: Այդ ժամկետը կարող է երկարաձգվել:

Այցելության վիզան տրվում է, երբ օտարերկրացին ցանկանում է մուտք գործել ՀՀ տարածք՝ զբոսաշրջության, ազգականներին կամ այլ անձանց այցելելու, գործնական, ուղևորաբեռնափոխադրման կամ այլ մասնագիտական հետաքրքրությունների, բուժման կամ այլ կարճաժամկետ կեցության նպատակով:

2. Մուտքի վիզայի տրամադրումը

⁶ Այցելության, ինչպես նաև մուտքի վիզայի մյուս տեսակների (պաշտոնական, դիվանագիտական և տարանցիկ վիզաների) վերաբերյալ մանրամասնությունների համար, տես՝ ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության պաշտոնական վեբ կայքը՝ <http://www.mfa.am>:

Մուտքի վիզան տրամադրվում է՝

- այլ պետությունում՝ ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչությունների կողմից.
- ՀՀ պետական սահմանի անցման կետերում՝ ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչության ստորաբաժանման կողմից.
- էլեկտրոնային եղանակով (էլեկտրոնային վիզա)՝ ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության կողմից:

3. Մուտքի վիզա ստանալու կարգը

Օտարերկրացին մուտքի վիզա ստանալու համար ներկայացնում է՝

- 1) անձնագիր կամ ճանփորդական փաստաթուղթ⁷ (դրա վավերականության ժամկետը պետք է լինի առնվազն մեկ ամսով ավելի, քան հայցվող վիզայի վավերականությունը),
- 2) անզլերենով կամ հայերենով լրացված դիմում-հարցաթերթիկ⁸.
- 3) 35 x 45 մմ չափսի գունավոր 1 լուսանկար,
- 4) մինչև 18 տարեկան օտարերկրացին՝ նաև ծնողների (կամ ծնողներից որևէ մեկի), այլ օրինական ներկայացուցչի, ուղեկցողի հետ միասին այցելելու կամ միայնակ, ՀՀ-ում գտնվող ծնողների կամ ծնողներից որևէ մեկի, այլ օրինական ներկայացուցչի մոտ կամ ընդունող կազմակերպություն այցելությունը հավաստող փաստաթուղթ (ծնողների, ծնողներից որևէ մեկի կամ այլ օրինական ներկայացուցչի կողմից ներկայացված դիմում կամ ընդունող կազմակերպության ներկայացրած միջնորդագիր),
- 5) հրավեր (եթե պահանջվում է),
- 6) պետական տուրքի վճարման անդորրագիր՝ ըստ սահմանված սակագների (տես՝ Հավելված 6):

Որպես կանոն, ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություններում մուտքի վիզան տրամադրվում է 3 աշխատանքային օրվա ընթացքում (եթե չի պահանջվում փաստաթղթերի ստուգման անհրաժեշտություն):

Էլեկտրոնային վիզա ստանալու համար անհրաժեշտ է այցելել ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության <http://www.mfa.am/eVisa> վեբ կայքը:

4. Մուտքի վիզայի ժամկետի երկարաձգումը

ՀՀ մուտքի վիզայի (նաև էլեկտրոնային վիզայի) ժամկետը երկարաձգվում է միայն ՀՀ տարածքում: Ժամկետի երկարաձգման համար օտարերկրացին առավելագույնը 15 օր առաջ ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն է ներկայացնում իր անձը հաստատող փաստաթուղթը, և դիմում-հարցաթերթիկը: 2 աշխատանքային օրվա ընթացքում վիզայի ժամկետը կամ երկարաձգվում է, կամ օտարերկրացու դիմումը մերժում է:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատվել է այն պետությունների ցանկը, որոնց քաղաքացիները ՀՀ մուտքի վիզա ստանալու համար կարող են դիմել միայն տվյալ պետության (իսկ եթե այդ պետությունում չկա, ապա ամենամոտ կամ ամենահարմար) ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն, այն էլ միայն հրավերի հիման վրա:

Այդ երկրներն են՝

1. Աֆղանստան
2. Բանգլադեշ
3. Կամերուն
4. Եգիպտոս
5. Իրաք
6. Նիգեր
7. Նիգերիա
8. Պակիստան
9. Սաուդյան Արաբիա
10. Սոմալի

⁷ Ճանփորդական փաստաթուղթը միջազգայնորեն ճանաչված՝ անձը հաստատող փաստաթուղթ է, որը տրվում է այլ պետության կամ միջազգային կազմակերպության կողմից և իրավունք է տալիս հատելու պետական սահմանը:

⁸ Դիմում-հարցաթերթիկին կարելի է ծանոթանալ ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության պաշտոնական վեբ կայքից՝ <http://www.mfa.am> («Հյուպատոսական ծառայություն/Վիզա (մուտքի արտոնագիր)» բաժնում):

11. Շրի Լանկա
12. Սուդան
13. Սիրիա
14. Վիետնամ
15. Նեպալ
16. Պաղեստին
17. Կոտ դ'Իվուար
18. Գանա
19. Սիեռա Լեոնե
20. Ալժիր
21. Մարոկկո
22. Լիբիա
23. Մավրիտանիա
24. Թունիս

Նշված պետությունների քաղաքացիները չեն կարող ստանալ էլեկտրոնային վիզա:

Չինաստանի և Հնդկաստանի քաղաքացիները ՀՀ մուտքի վիզա ստանում են միայն ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություններում, սակայն 2011 թվականից նրանց համար հրավերը պարտադիր չէ:

Վերը նշված 24 պետությունների՝ ազգությամբ հայ (հայկական ծագում ունեցող) քաղաքացիները, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիների և օտարերկրյա պետության ազգությամբ հայ քաղաքացիների մերձավոր ազգականները (ծնող, եղբայր, քույր, ամուսին, զավակ, տատ, պապ, թոռ) ՀՀ մուտքի վիզա ստանում են առանց հրավերի:

Օտարերկրացու հայկական ծագումը հաստատվում է տվյալ պետությունում կրոնական և համայնքային կառույցների, ինչպես նաև պետական մարմինների կողմից տրամադրվող փաստաթղթերով: Մերձավոր ազգականների անմիջական ազգակցությունն ապացուցվում է պաշտոնական փաստաթղթերով:

Բ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏԵՎԵԼՈՒ ԵՎ ԲՆԱԿՎԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

«Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքով ՀՀ-ում օտարերկրացիների գտնվելու և բնակվելու համար սահմանված է կացության երեք կարգավիճակ.

- ժամանակավոր,
- մշտական և
- հատուկ:

Նշված կացության կարգավիճակները հաստատող փաստաթղթերն են համապատասխանաբար՝

- ժամանակավոր կացության քարտը,
- մշտական կացության քարտը և
- հատուկ անձնագիրը:

1. Ժամանակավոր և մշտական կացության կարգավիճակ տալու հիմքերը

Ժամանակավոր կացության կարգավիճակը տրվում է յուրաքանչյուր օտարերկրացու, եթե նա հիմնավորում է, որ գոյություն ունի ՀՀ-ում մեկ տարի և ավելի ժամկետով իր բնակվելը հիմնավորող հետևյալ հանգամանքներից որևէ մեկը՝

- ուսումը,
- աշխատանքի թույլտվության առկայությունը,
- ՀՀ քաղաքացու կամ ՀՀ-ում օրինական կարգով բնակվող օտարերկրացու հետ ամուսնությունը,
- ՀՀ քաղաքացու կամ ՀՀ-ում մշտական կացության կարգավիճակ ունեցող օտարերկրացու մերձավոր ազգականը (ծնող, եղբայր, քույր, ամուսին, զավակ, տատ, պապ, թոռ) լինելը,
- ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելը,
- ազգությամբ հայ լինելը:

Մշտական կացության կարգավիճակը տրվում է օտարերկրացուն, եթե նա՝

ապացուցում է ՀՀ-ում՝ ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող (կամ հատուկ կացության կարգավիճակ ունեցող) ամուսնու կամ իր մերձավոր ազգականների (ծնող, զավակ, եղբայր, քույր, տատ, պապ, թոռ) առկայությունը, ՀՀ-ում ապահովված է բնակարանով ու գոյության միջոցներով և առնվազն երեք տարի օրինական բնակվել է ՀՀ-ում, կամ

- ՀՀ-ում իրականացնում է ձեռնարկատիրական գործունեություն, կամ
- ազգությամբ հայ է:

2. Ժամանակավոր և մշտական կացության կարգավիճակ տալու ժամկետները

Ժամանակավոր կացության կարգավիճակը տրվում է մինչև 1 տարի ժամկետով՝ յուրաքանչյուր անգամ 1 տարով երկարաձգելու հնարավորությամբ:

Մշտական կացության կարգավիճակը տրվում է 5 տարի ժամկետով՝ յուրաքանչյուր անգամ նույն ժամկետով երկարաձգելու հնարավորությամբ:

Ժամանակավոր և մշտական կացության կարգավիճակի **ժամկետը երկարաձգելու** դիմումը ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն պետք է ներկայացվի համապատասխան ժամկետը լրանալուց առնվազն 30 օր առաջ:

3. Ժամանակավոր և մշտական կացության կարգավիճակ ստանալու կարգը

Ժամանակավոր կամ մշտական կացության կարգավիճակ ստանալու համար դիմումը ներկայացվում է ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն:

Ժամանակավոր և մշտական կացության կարգավիճակ տալու կամ մերժելու մասին որոշում կայացնում է ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչությունը՝ դիմումը ներկայացնելու օրվանից 30-օրյա ժամկետում:

Ժամանակավոր կամ մշտական կացության կարգավիճակ ստանալու (կացության կարգավիճակը երկարաձգելու) համար օտարերկրացիները ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն ներկայացնում են՝

- 1) դիմում,
- 2) 35 x 45 մմ չափսի գունավոր երեք լուսանկար,
- 3) անձնագիր, անձնագրի պատճեն և անձնագրի նոտարական կարգով վավերացված հայերեն թարգմանություն,
- 4) ՀՀ-ում կացության կարգավիճակ ստանալու (կացության կարգավիճակը երկարաձգելու) հանգամանքը հիմնավորող փաստաթղթեր,
- 5) առողջական վիճակի մասին տեղեկանք,
- 6) պետական տուրքի վճարման անդորրագիրը (տես՝ Հավելված 8):

Ժամանակավոր կացության կարգավիճակը երկարաձգելու համար նշված հիմքերով դիմող օտարերկրացիները չեն ներկայացնում անձնագրի նոտարական կարգով վավերացված հայերեն թարգմանությունը՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ օտարերկրացու անձնագիրն այդ ժամանակահատվածում փոխանակվել է:

Փաստաթղթերը ներկայացնելիս օտարերկրացին լրացնում է դիմում-հարցաթերթիկ (տես՝ Հավելված 7):

4. Հատուկ կացության կարգավիճակ տալու հիմքերը

Հատուկ կացության կարգավիճակ կարող է տրվել այն օտարերկրացիներին, ովքեր՝

- ազգությամբ հայ են,
- ՀՀ-ում ծավալում են տնտեսական կամ մշակութային գործունեություն:

5. Հատուկ կացության կարգավիճակ տալու ժամկետները և կարգը

Հատուկ կացության կարգավիճակ տրվում է տասը տարի ժամկետով: Այն կարող է տրվել մեկից ավելի անգամ:

Հատուկ կացության կարգավիճակ ստանալու համար դիմումը ՀՀ տարածքում ներկայացվում է

ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն, իսկ այլ պետությունում՝ ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն:

Հատուկ կացության կարգավիճակ ստանալու համար օտարերկրացին անձամբ կամ պատվիրված փոստով ՀՀ դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչություն է ներկայացնում հետևյալ փաստաթղթերը՝

- ՀՀ Նախագահին ուղղված դիմում-հարցաթերթիկ,
- ՀՀ դիվանագիտական (հյուպատոսական) ներկայացուցչության ղեկավարին ուղղված նամակ (որում ներկայացվում են, կենսագրական տվյալներ, անձնական այլ տեղեկություններ),
- երկու նամակ-երաշխավորագիր համայնքային գործող կառույցներից կամ զգալի ներդրում ունեցող և ճանաչված անհատներից (ՀՀ-ում կամ այլ պետությունում),
- անձնագրի պատճեն (լուսանկարով),
- ծննդյան վկայականի կամ փոխարինող փաստաթղթի պատճեն,
- 35 x 45 մմ չափսի 6 լուսանկար,
- պետական տուրքի վճարման անդորրագիր:

Հատուկ կացության կարգավիճակ տալու կամ մերժելու որոշումը կայացնում է **ՀՀ Նախագահը**: Այդ որոշումը վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման

6. ՀՀ-ում գտնվելու տարանցիկ երթևեկության ժամանակ

Տարանցիկ երթևեկության (այսինքն՝ մի պետությունից մեկ այլ պետություն ՀՀ տարածքով երթևեկության) դեպքում օտարերկրացիները կարող են մնալ ՀՀ տարածքում, եթե ներկայացնում են ուղեւորման կամ այցելող պետության մուտքի վիզան: Այս դեպքում նրանք ՀՀ-ում կարող են գտնվել 72 ժամից ոչ ավել:

Եթե օտարերկրացին գտնվում է տարանցիկ գոտում և չի մտնելու ՀՀ տարածք, ապա նա կարող է գտնվել տարանցիկ գոտում 48 ժամից ոչ ավել:

Նշված ժամկետները կարող են երկարաձգվել արտակարգ իրավիճակի դեպքերում:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Հատուկ կացության կարգավիճակ ստանալու կարգի վերաբերյալ մանրամասնություններին (այդ թվում՝ դիմում-հարցաթերթիկի, նամակի ձևերին) կարելի է ծանոթանալ ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության պաշտոնական վեբ կայքից՝ <http://www.armeniaforeignministry.com> («Հյուպատոսական ծառայություն/Հատուկ կացության կարգավիճակ» բաժնում):

Պետական տուրքի վերաբերյալ տես Հավելված 8-ը (վճարի չափը տարադրամով իմանալու համար խորհուրդ է տրվում կապվել համապատասխան դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցչության հետ):

Գ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵԼՔԻ ԿԱՐԳԸ

Օտարերկրացիները ՀՀ-ից կարող են դուրս գալ վավերական անձնագրի և ՀՀ-ում գտնվելու կամ բնակվելու օրինականությունը հավաստող փաստաթղթի առկայության դեպքում:

ՀՀ-ից օտարերկրացու ելքն արգելվում է, եթե՝

- նա մեղադրվում է հանցագործության մեջ և նրա նկատմամբ կայացվել է որոշում՝ որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին,
- նրա նկատմամբ նշանակվել է այնպիսի պատիժ, որի կրումը հնարավոր է միայն ՀՀ-ում:

Դ. ՀԱՃԱԽ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞ր դեպքերում չի թույլատրվում օտարերկրացիների մուտքը ՀՀ տարածք

Օտարերկրացիները չեն կարող ՀՀ տարածք մուտք գործել, եթե՝

- չունեն անձնագիր, դրան փոխարինող փաստաթուղթ,
- անվավեր անձնագրով են ժամանել ՀՀ պետական սահմանի անցման կետ,
- ՀՀ պետական սահմանի անցման կետում ստացել են մուտքի վիզայի մերժում, կամ
- սահմանային հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից չեն ստացել մուտքի թույլտվություն:

2. Ի՞նչ հիմքով կարող է մերժվել օտարերկրացուն կացության կարգավիճակ տալը

Որպես ընդհանուր կանոն, օտարերկրացուն կացության կարգավիճակ տալը կարող է մերժվել, եթե՝

- նա արտաքսվել է ՀՀ տարածքից կամ նախկինում զրկվել է կացության կարգավիճակից (և եթե արտաքսման կամ կացության կարգավիճակից զրկելու մասին որոշումից անցել է 3 տարուց պակաս ժամկետ),
- նա դատապարտվել է ՀՀ-ում՝ ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործություն կատարելու համար,
- գոյություն ունեն հավաստի տվյալներ, որ նա ցանկանում է վնաս պատճառել ՀՀ պետական անվտանգությանը, սահմանադրական կարգին, թուլացնել պաշտպանունակությունը, իրականացնել ահաբեկչական գործունեություն, մարդկանց առևտուր (թրաֆիքինգ) և այլն,
- նա տառապում է վարակիչ հիվանդությամբ, որը սպառնում է բնակչության առողջությանը,
- կացության կարգավիճակ ստանալու համար նա ներկայացրել է կեղծ տեղեկություններ կամ չի ներկայացրել անհրաժեշտ փաստաթղթեր:

4. Օտարերկրացին ի՞նչ կարգով կարող է բողոքարկել կացության կարգավիճակ ստանալու դիմումի մերժումը

Բացառությամբ հատուկ կացության կարգավիճակի, կացության կարգավիճակ ստանալու կամ երկարաձգելու համար ներկայացված դիմումի մերժումը օտարերկրացին կարող է բողոքարկել դատական կարգով:

5. Կացության կարգավիճակ ստանալու դիմումի մերժման դեպքում որքա՞ն ժամանակ անց օտարերկրացին կրկին կարող է դիմել կացության կարգավիճակ ստանալու համար

Կացության կարգավիճակ տալը մերժելու դեպքում օտարերկրացին մեկ տարի հետո կրկին կարող է դիմել կացության կարգավիճակ ստանալու համար:

6. Ուրե՞ր կարող են օտարերկրացուն տալ ՀՀ այցելության հրավեր

Օտարերկրացուն ՀՀ այցելության հրավեր կարող են տալ՝

- ՀՀ-ում բնակվող ՀՀ քաղաքացիները,
- ՀՀ-ում կացության կարգավիճակ ունեցող օտարերկրացիները,
- ՀՀ-ում գրանցված իրավաբանական անձինք,
- ՀՀ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀՀ-ում հավատարմագրված դիվանագիտական կամ հյուպատոսական հիմնարկները, միջազգային կազմակերպությունները կամ դրանց ներկայացուցչությունները:

ԲԱԺԻՆ 8

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ Սահմանադրությամբ՝ ՀՀ-ում երաշխավորվում է ինչպես ՀՀ, այնպես էլ այլ պետության քաղաքացիների կրթության իրավունքը: ՀՀ և այլ պետության քաղաքացիներին հնարավորություն է տրվում ՀՀ ուսումնական հաստատություններում և գիտական, գիտակրթական և գիտահետազոտական հիմնարկներում կրթություն ստանալ՝ անկախ նրանց ազգությունից, ռասայից, սեռից, տարիքից, լեզվից, կրոնից կամ դավանանքից, այլ հանգամանքներից:

Ուսումնական հաստատությունն ավարտելուց հետո նրանց տրվում է ՀՀ-ում սահմանված ձևի դիպլոմ (վկայական):

Պետությունը ՀՀ քաղաքացիների, այդ թվում՝ երկքաղաքացիների, համար երաշխավորում է պետական ուսումնական հաստատություններում՝

- անվճար ընդհանուր միջնակարգ կրթություն,
- մրցութային կարգով՝ անվճար նախնական (արհեստագործական), միջին, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն:

ՀՀ-ում սովորող բոլոր օտարերկրացիներն օգտվում են ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված իրավունքներից ու ազատություններից և կրում ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված որոշակի պարտավորություններ:

ՀՀ-ում իրականացվող կրթական ծրագրերն են՝

- 1) հանրակրթական ծրագրերը (հիմնական և լրացուցիչ),
- 2) մասնագիտական կրթական ծրագրերը (հիմնական և լրացուցիչ):

ՀՀ-ում օտարերկրացիները կարող են կրթություն ստանալ՝

- 1) միջնակարգ հանրակրթական դպրոցներում,
- 2) միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում
- 3) բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում
- 4) բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների և գիտահետազոտական հիմնարկների ասպիրանտուրայում:

Նրանք կարող են նաև բարձրացնել իրենց գիտական և մանկավարժական որակավորումը բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում և գիտահետազոտական հիմնարկներում, որակավորման բարձրացման ֆակուլտետներում և դասընթացներում, կլինիկական օրդինատուրայում:

Ուսումնական հաստատությունները լինում են՝

- 1) նախադպրոցական,
- 2) հանրակրթական,
- 3) նախնական մասնագիտական (արհեստագործական),
- 4) միջին մասնագիտական,
- 5) բարձրագույն մասնագիտական,
- 6) լրացուցիչ կրթության, այդ թվում՝ արտադպրոցական դաստիարակության,
- 7) հետբուհական մասնագիտական կրթության:

Կրթության բնագավառում միջազգային համագործակցությունն իրականացվում է ՀՀ օրենսդրությամբ և ՀՀ միջազգային պայմանագրերին համապատասխան:

ՀՀ-ն 1995թ. մայիսից Բոլոնիայի գործընթացի անդամ երկիր է:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ կրթական համակարգի, Բոլոնիայի գործընթացի և կրթությանը վերաբերող այլ տեղեկատվությունների այցելել ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության պաշտոնական վեբ կայքը՝ <http://www.edu.am>:

Բ. ՀԱՆՐԱՎԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Հանրակրթության գլխավոր նպատակը երեխաների, սովորողների մտավոր, հոգևոր, ֆիզիկական և սոցիալական ունակությունների համակողմանի ու ներդաշնակ զարգացումն է, նրանց պատշաճ վարքի և վարվելակերպի ձևավորումը:

ՀՀ-ում պարտադիր է հիմնական ընդհանուր կրթությունը: Հիմնական ընդհանուր կրթության

պարտադիր լինելու պահանջը պահպանվում է մինչև սովորողի 16 տարին լրանալը: 16 տարին լրանալուց հետո սովորողը ծնողների (որդեգրողների կամ հոգաբարձուների) համաձայնությամբ կարող է թողնել դպրոցը:

Պետական հանրակրթական դպրոցների 1-3-րդ դասարանների աշակերտներին պետությունը, պետական բյուջեի միջոցների հաշվին, անվճար ապահովում է դասագրքերով, բացառությամբ օտար լեզուների և երաժշտության դասագրքերի, իսկ սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաներին՝ տարրական ընդհանուր կրթական ծրագրերով նախատեսված դասագրքերով:

Արտակարգ ընդունակություններ դրսևորած սովորողներին պետությունն աջակցում է՝ ստանալու համապատասխան մակարդակի կրթություն:

1. Միջնակարգ կրթությունը և դրա տևողությունը

Միջնակարգ կրթությունն իրականացվում է եռաստիճան միջնակարգ հանրակրթական դպրոցում՝ 12 տարի ընդհանուր տևողությամբ՝ հետևյալ հաջորդական աստիճաններով.

- 1) տարրական դպրոց (1-4-րդ դասարաններ)
- 2) միջին դպրոց (5-9-րդ դասարաններ)
- 3) ավագ դպրոց (10-12-րդ դասարաններ)

Ընդհանուր կրթությունն սկսվում է վեց տարեկանից:

2. Հանրակրթական ծրագրերը

Հանրակրթական ծրագրերը նպատակաուղղված են անհատի համակողմանի զարգացմանը, նրա աշխարհայացքի ձևավորմանը, նախափրություններին, հակումներին և ընդունակություններին համապատասխան մասնագիտական ծրագրերի ընտրության և յուրացման համար հիմքերի ստեղծմանը:

ՀՀ-ում հանրակրթական հիմնական ծրագրերն են՝

- 1) նախադպրոցականը,
- 2) տարրականը (ընդհանուր, մասնագիտացված, հատուկ),
- 3) հիմնականը (ընդհանուր, մասնագիտացված, հատուկ),
- 4) միջնակարգը (ընդհանուր, մասնագիտացված, հատուկ):

Հանրակրթական ծրագրերն իրականացվում են նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների կողմից:

Նախորդ կրթական ծրագիրը (բացի նախադպրոցականից) չյուրացնելու դեպքում սովորողին չի թույլատրվում անցնել հանրակրթական ուսուցման հաջորդ աստիճանին:

3. Հանրակրթական դպրոց ընդունելության պայմանները

Հանրակրթական դպրոց ընդունելության համար երեխայի ծնողը (նրա օրինական ներկայացուցիչը) դպրոց է ներկայացնում՝

ա) դիմում, իսկ առաջին դասարան ընդունվելիս նաև բնակչության պետական ռեգիստրում հաշվառված լինելու մասին տեղեկանք,

բ) 3x4 չափսի 2 լուսանկար.

գ) երեխայի ծննդյան վկայականի պատճենը, իսկ առաջին դասարան ընդունվելիս՝ ծննդյան վկայականի բնօրինակը և պատճենը՝,

դ) դպրոցից դպրոց սովորողի փոխադրման թերթիկը (բացառությամբ հիմնական դպրոցից առանձին գործող ավագ դպրոց ընդունվելիս),

զ) սովորողի անձնական գործը (առաջինից բարձր դասարաններ ընդունվելու համար):

4. Օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց երեխաների ուսուցման լեզուն և առանձնահատկությունը

ՀՀ-ում ուսումն ընդհատած և ՀՀ-ից արտերկիր տեղափոխված ու վերադարձած սովորողը ՀՀ-ում ուսումը շարունակում է իր տարիքային խմբին համապատասխան դասարանում՝ ներկայացնելով վերը նշված փաստաթղթերը:

Օտարերկրացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց երեխաների ուսուցման լեզվի ընտրությունը կատարում են երեխաների ծնողները (նրանց օրինական ներկայացուցիչները):

Այլ պետություններում ռուսերենով (կամ այլ օտար լեզվով) ուսուցմամբ դպրոցներում (1-ին և 2-րդ դասարաններում) սովորած ՀՀ քաղաքացիների երեխաները ՀՀ վերադառնալիս ուսումը

⁹ Պատճենը, տնօրենի «Իսկականի հետ ճիշտ է» մակագրությամբ, պահվում է սովորողի անձնական գործում:

շարունակում են հայերենով ուսուցմամբ համապատասխան դասարանում:

Այլ պետության քաղաքացիները կարող են ՀՀ բուհ ընդունվելու համար դիմել ընդհանուր հիմունքներով:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

- Մինչև 2006թ. ընդունված աշակերտները սովորում են 11 տարի, իսկ 2006թ. սկսած գործում է 12-ամյա կրթությունը:
- Կրթությունը պետական դպրոցներում անվճար է:
- Մասնավոր (վճարովի) դպրոցներում ուսուցումն իրականացվում է պետական կրթական չափորոշիչների համաձայն:
- Ուսումնական տարին սկսվում է սեպտեմբերի 1-ից, ավարտվում՝ հունիս ամսին:

Գ. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Մասնագիտական ծրագրերը

ՀՀ-ում մասնագիտական հիմնական կրթական ծրագրերն են՝

- 1) նախնական մասնագիտականը (արհեստագործական).
- 2) միջին մասնագիտականը.
- 3) բարձրագույն մասնագիտականը.
- 4) հետբուհական մասնագիտականը:

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության նպատակը ընդհանուր կրթության հիման վրա նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) որակավորմամբ մասնագետներ պատրաստելն է: Այն իրականացվում է՝

- արհեստագործական ուսումնարաններում,
- քոլեջներում,
- այլ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում,
- ուսումնական կենտրոններում,
- քրեակատարողական հիմնարկներում,
- համապատասխան լիցենզիա ունեցող և անհատական մասնագիտական ուսուցում իրականացնող վարպետների մոտ:

Ուսուցման տևողությունը 6 ամսից մինչև 3 տարի է: Շրջանավարտներին շնորհվում է «արհեստավոր» որակավորման աստիճան:

Միջին մասնագիտական կրթության նպատակն առնվազն հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա միջին մասնագիտական որակավորմամբ մասնագետներ պատրաստելն է: Այն իրականացվում է քոլեջներում և ուսումնարաններում:

Ուսուցման տևողությունը, կախված ուսանողի հիմնական կրթության աստիճանից և ընտրված մասնագիտությունից, 2 տարուց մինչև 5 տարի է: Շրջանավարտներին շնորհվում է «մասնագետ» որակավորման աստիճան:

Բարձրագույն մասնագիտական կրթության նպատակը բարձր մասնագիտական որակավորման կադրերի պատրաստումն ու վերաորակավորումն է:

ՀՀ-ում սահմանված են բարձրագույն մասնագիտական կրթության որակավորման հետևյալ աստիճանները.

- 1) բակալավր.
- 2) դիպլոմավորված մասնագետ.
- 3) մագիստրոս:

ՀՀ-ում բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների տարատեսակներն են՝ համալսարանը, ինստիտուտը, ակադեմիան և կոնսերվատորիան:

Հետբուհական մասնագիտական կրթության նպատակը բարձրագույն մասնագիտական կրթությամբ անձանց կրթական մակարդակի և գիտամանկավարժական որակավորման բարձրացումն է:

Հետբուհական մասնագիտական կրթությունն իրականացվում է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների և գիտական կազմակերպությունների ասպիրանտուրայում, ինտերնատուրայում, օրդինատուրայում՝ հետազոտողի, կլինիկական օրդինատորի կրթական ծրագրերով:

Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության հիմնական կրթական ծրագրերի ուսուցման տևողությունն է՝

- 1) բակալավրի որակավորման աստիճան ստանալու համար՝ առնվազն 4 տարի, ուստիկանական մասնագիտությունների համար՝ առնվազն 3 տարի.
- 2) դիպլոմավորված մասնագետի որակավորման աստիճան ստանալու համար՝ առնվազն 5 տարի, արվեստի և ֆիզիկական կուլտուրայի մասնագիտությունների համար՝ առնվազն 4 տարի.
- 3) մագիստրոսի որակավորման աստիճան ստանալու համար՝ առնվազն 1 տարի, բժշկական մասնագիտությունների համար՝ մինչև 4 տարի,
- 4) հետազոտողի որակավորման աստիճան ստանալու համար՝ առնվազն 3 տարի:

ՀՀ քաղաքացիներն ու այլ պետության քաղաքացիները բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն կարող են ստանալ բարձրագույն և հետբուհական հիմնական (ուլրացուցիչ) կրթական ծրագրերով՝ ուսուցման առկա, հեռակա և հեռավոր (դիստանցիոն) ձևերով:

Մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում օտարերկրացիների համար ուսումը վճարովի է (բացառությամբ ազգությամբ հայերի, որոնց համար պետությունը նախատեսում է սահմանափակ թվով անվճար տեղեր պետական ուսումնական հաստատություններում):

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության և Վրաստանի Սամցխե-Ջավախք ու Քվեմո-Քարթլի նահանգների՝ ազգությամբ հայ բնակիչների համար, ովքեր ՀՀ-ում սովորում են վճարովի համակարգում, չեն կարող կիրառվել ուսման ավելի բարձր վարձավճար, քան սահմանված է ՀՀ քաղաքացիների համար:

Վճարների չափերի և այլ տեղեկությունների համար դիմել համապատասխան ուսումնական հաստատություններ:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Հայաստանում այսօր գործում են 18 պետական համալսարաններ, որոնցից 8-ը միջազգային կառավարմամբ, և ավելի քան 20 մասնավոր համալսարաններ: Հայաստանի համալսարաններում ուսում են առնում հազարավոր օտարերկրացի ուսանողներ, և ասպիրանտներ: Կրթության բնագավառների մասին մանրամասն տեղեկատվություններ կարելի է ստանալ համալսարանների պաշտոնական վեբ կայքերից:

Հայաստանի պետական և ոչ պետական համալսարանների ամբողջական ցանկը գետեղված է հետևյալ վեբ կայքում՝ <http://www.armenic.am> («Կրթությունը Հայաստանում/Համալսարաններ» բաժնում):

2. Մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ ընդունվելու պայմանները

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ կարող են ընդունվել այն օտարերկրացիները, որոնք ունեն առնվազն հիմնական ընդհանուր կրթություն (միջնակարգ դպրոցի մակարդակին համապատասխանող կրթություն), իսկ առանձին դեպքերում՝ ՀՀ միջնակարգ դպրոցի ութամյա մակարդակին համապատասխանող կրթություն:

Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ կարող են ընդունվել այն օտարերկրացիները, որոնք ունեն ՀՀ միջնակարգ դպրոցի ծրագրի մակարդակին համապատասխանող կրթություն: Բացի այդ, բուհերում անհատական պլանով ուսանելու համար կարող են ընդունվել գիտությունների (արվեստների) բակալավրի աստիճան ունեցող անձինք:

Այն օտարերկրացիները, որոնք չեն տիրապետում կամ վատ են տիրապետում հայերենին, ընդունվում են բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների նախապատրաստական ֆակուլտետներ (բաժիններ) մեկ տարի ժամկետով, որտեղ նրանք ուսումնասիրում են հայերենը (կամ այլ լեզու)՝ հաշվի առնելով հետագա ուսուցման լեզուն և ընտրած մասնագիտությանը համապատասխան հանրակրթական առարկաներ (մաթեմատիկա, ֆիզիկա, քիմիա, կենսաբանություն, գծագրություն, աշխարհագրություն, պատմություն և այլն) ինչպես նաև ծանոթանում են ՀՀ օրենսդրությանը:

Ուսումնական տարվա վերջում անց են կացվում ավարտական քննություններ, որոնք հաջող հանձնած սովորողները շարունակում են ուսումը բուհերում:

Այն օտարերկրացիները, որոնք նախապատրաստական ֆակուլտետում սովորել են պետական պատվերով և ավարտական քննություններից ստացել են անբավարար գնահատականներ, հեռացվում են բուհից:

Օտարերկրացիները բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների և գիտահետազոտական հիմնարկների ասպիրանտուրա կարող են ընդունվել մագիստրոսի աստիճանի մասնագիտական որակավորման առկայության դեպքում, իսկ դոկտորանտուրա՝ գիտությունների թեկնածուի (փիլիսոփայության դոկտորի) գիտական աստիճանի առկայության դեպքում:

Բարձրագույն բժշկական ուսումնական հաստատությունների և գիտահետազոտական հիմնարկների ասպիրանտուրա կարող են ընդունվել այն օտարերկրացիները, որոնք ունեն բարձրագույն բժշկական, ինչպես նաև ընտրած մասնագիտությամբ բուժական հաստատություններում աշխատանքի առնվազն երկու տարվա փորձ, կամ անցել են երկամյա կլինիկական օրդինատուրա (մասնագիտացում):

Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, գիտահետազոտական հիմնարկներում, որակավորման բարձրացման ֆակուլտետներում և դասընթացներում ստաժավորման կարող են ընդունվել բարձրագույն կրթություն ունեցող օտարերկրացիները՝ առանց տարիքային սահմանափակման:

Այլ պետության այն քաղաքացիները, ովքեր ցանկանում են սովորել ՀՀ բարձրագույն, հետբուհական, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և (կամ) միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, ներկայացնում են հետևյալ փաստաթղթերը՝

1. դիմում՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի անունով,
2. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից տրամադրված դիմում-հարցաթերթիկ,
3. անձնագրի կամ ծննդյան վկայականի բոլոր էջերի պատճենները կամ մկրտության վկայականը,
4. կրթական աստիճանի ավարտական փաստաթղթի պատճենը (թվանշաններով հյուպատոսական կամ պետական նոտարի վավերացմամբ),
5. 3x4 չափսի 4 լուսանկար,
6. ինքնակենսագրություն (CV, Resume)՝ հայերենով, ռուսերենով կամ անգլերենով:

ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություն ընդունվել ցանկացողները **ներկայացնում են նաև** բժշկական տեղեկանք՝ ընդհանուր առողջության վիճակի մասին: Իսկ հետբուհական ուսումնական հաստատություն ընդունվելու համար դիմողները (հայցորդները)՝ **նաև՝** ընտրած մասնագիտության թեմայով գիտական ռեֆերատ՝ 20 էջի սահմաններում, հայերենով, ռուսերենով կամ անգլերենով:

Փաստաթղթերը ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն ներկայացվում են՝

1. դիմորդի կողմից անձամբ կամ նրա լիազորված անձի կողմից,
2. բարձրագույն ուսումնական հաստատության կողմից,
3. օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցիչների միջոցով կամ
4. փոստով (այդ թվում՝ էլեկտրոնային փոստով)՝ ՀՀ, ք. Երևան, 0010, Գլխավոր պողոտա, Կառավարության տուն 3 հասցեով (կամ info@edu.am էլեկտրոնային փոստով):

3. Միջազգային կրթական չափանիշների ճանաչումը

Ցանկացած օտարերկրյա պետության կողմից տրված կրթության վկայական, որն օգտագործվում է ՀՀ տարածքում (հետագա կրթությունների կամ աշխատանքի համար), պետք է ճանաչվի և դրա համարժեքությունը պետք է հաստատվի՝ համաձայն 1997թ. ապրիլի 11-ին Լիսաբոնում ստորագրված կոնվենցիայի: Կոնվենցիայի հիման վրա տրվում է ճանաչման վկայական (միջազգային վկայականների և դիպլոմների ճանաչումը ՀՀ տարածքում): Կրթության և գիտության նախարարությունն աջակցում, ճանաչում և հաստատում է միջազգային կրթական հաստատությունների կողմից տրված կրթության վկայականների, գիտական աստիճանների և գիտական կոչումների հավասարությունը և տալիս է համապատասխան փաստաթուղթ (վկայական):

Կրթության վկայականի ճանաչման գործընթացը սկսելու համար անձը դիմում է ներկայացնում Ակադեմիական փոխճանաչման և շարժունության ազգային տեղեկատվական կենտրոն, որը ՀՀ կառավարության կողմից ստեղծվել է 2005թ.: Դիմումին կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկին, ինչպես նաև հավելյալ տեղեկատվությունների մասին կարելի է ծանոթանալ կենտրոնի պաշտոնական վեբ կայքից՝ <http://www.armenic.am>:

4. Սփյուռքահայ դիմորդների ընդունելությունը

Սփյուռքահայ դիմորդների ընդունելության կարգը, պայմանները և ժամկետները սահմանվում են յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա համար առանձին: Օրինակ, 2009/2010 ուսումնական տարվա համար անվճար առկա ուսուցմամբ բակալավրիատի կրթական ծրագրով ուսանելու համար

փաստաթղթերն ընդունվում էին մինչև 2009թ. օգոստոսի 20-ը ներառյալ (2011/2012 ուսումնական տարվա համար՝ մինչև 2011թ. օգոստոսի 24-ը ներառյալ), նախապատրաստական բաժնում ուսանելու համար՝ մինչև նոյեմբերի 6-ը ներառյալ (2011/2012 ուսումնական տարվա համար՝ մինչև նոյեմբերի 11-ը ներառյալ), իսկ հետբուհական ծրագրերով ուսանելու համար՝ մինչև սեպտեմբերի 30-ը (2011/2012 ուսումնական տարվա համար՝ մինչև սեպտեմբերի 20-ը ներառյալ): ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության նպատակն է համապատասխան կարգը, պայմանները և մոտավոր ժամկետները պահպանել անփոփոխ նաև հետագա ուսումնական տարիների համար:

Սփյուռքահայ դիմորդները փաստաթղթերը ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն են ներկայացնում անձամբ կամ այլ պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունների միջոցով:

Որպես կանոն, նրանք պետք է ներկայացնեն՝
ա) դիմում ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի անունով, որում պետք է նշված լինի ընտրած բուհը և մասնագիտությունը,
բ) անձնագրի պատճեն,
գ) ծննդյան վկայականի պատճեն՝ հայերեն (ռուսերեն) թարգմանությամբ և նոտարի կողմից հաստատված,
դ) կրթության վկայականի պատճեն՝ հայերեն (ռուսերեն) թարգմանությամբ և նոտարի կողմից հաստատված՝ նշելով ուսումնասիրած առարկաները և հանձնած քննությունները,
ե) տեղեկանք ընդհանուր առողջական վիճակի մասին,
զ) տեղեկանք ՁԻԱՀ-ի (ՄՊԻԴ) վերաբերյալ,
ե) 6 լուսանկար՝ 4x5սմ չափսի:
Ասպիրանտուրա ընդունվել ցանկացող սփյուռքահայերը լրացուցիչ ներկայացնում են ռեֆերատ կամ հրատարակված աշխատությունների ցանկը՝ նշելով հրատարակման ամսաթիվը և վայրը, 2-3 հրապարակումների պատճեն:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

2011/2012 ուսումնական տարում սփյուռքահայ ուսանողների համար ՀՀ կառավարության կողմից հատկացվել է 70 անվճար տեղ: Պետական պատվերի տեղերից բացի, սփյուռքահայ դիմորդները հնարավորություն ունեն ընդունվելու նաև վճարովի համակարգ: Ընդ որում, վճարովի տեղերի թիվը սփյուռքահայ ուսանողների համար չի սահմանափակվում:

Անվճար տեղեր, որպես կանոն, հատկացվում են միայն հայագիտական, մանկավարժական և մշակութային ֆակուլտետներում:

**Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել.
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն կամ
այցելել նախարարության պաշտոնական վեբ կայքը՝ <http://edu.am>:**

Դ. ՀԱՃԱՆՍ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչպե՞ս է որոշվում ՀՀ վերադարձից հետո երեխայի դասարանը

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը հաստատել է Հայաստանի և այլ պետությունների հանրակրթական համակարգերի համարժեքության աստիճանները, համաձայն որի որոշվում է Հայաստան վերադարձած ՀՀ քաղաքացի երեխայի դասարանի հետադարձը: Բնակության վայրի մարզպետարանի կրթության բաժինը կրթական համարժեքության աստիճանի որոշումից հետո ցուցում է տալիս դպրոցի տնօրինությանը, որպեսզի ստուգեն երեխայի գիտելիքների մակարդակը և որոշեն, թե նա որերորդ դասարան պետք է հաճախի: Ռուսաստանից վերադարձած դպրոցահասակ երեխաների համար դասարանի իջեցումը կատարվում է, որպես կանոն, մեկ տարով:

2. Ո՞ր դեպքում է շրջանավարտը հայոց լեզու առարկայի պետական ավարտական քննությունից ազատվում

Եթե 10-րդ դասարանի շրջանավարտը հայոց լեզուն ուսումնասիրել է միայն 9-րդ և 10-րդ դասարաններում, ապա նա իր ցանկությամբ կարող է ազատվել այդ առարկայի պետական քննությունից: Այդ դեպքում շրջանավարտի ատեստատում այդ առարկայի համապատասխան տողում գրվում է «չի ուսումնասիրել»:

3. Ո՞ր դեպքում են դիմորդները օգտվում ընդունելության քննությունները ռուսերեն լեզվով հանձնելու

հնարավորությունից

Ռուսական կրթությամբ շրջանավարտներն ընդունելության քննությունները կարող են հանձնել ռուսերեն (բացառությամբ հայերեն և օտար լեզուների քննությունները):

4. Ո՞ր դեպքում է հնարավոր բուհի ընդունելության քննությունների ժամանակ հայոց լեզվի փոխարեն այլ լեզվից քննություն հանձնել

Միջնակարգ կրթության ատեստատում կամ համապատասխան ավարտական փաստաթղթում հայոց լեզվից և գրականությունից գնահատական չունեցող դիմորդները հայոց լեզվի (գրավոր) քննության փոխարեն կարող են քննություն հանձնել ռուսաց լեզվից (գրավոր), իսկ ռուսաց լեզվից և գրականությունից գնահատական չունեցողները՝ որևէ օտար լեզվից՝ գրավոր (անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն):

5. Ի՞նչ սկզբունքով է իրականացվում օտարերկրյա պետական կամ հավատարմագրված ոչ պետական բուհերից ՀՀ բուհեր ուսանողների տեղափոխումը

Օտարերկրյա պետական և ըստ մասնագիտությունների հավատարմագրված ոչ պետական բուհից ՀՀ բուհ ուսանողի տեղափոխությունն իրականացվում է վճարովի ուսուցման սկզբունքով: Օտարերկրյա բուհ միջպետական համաձայնագրերով ուսման գործուղված և առողջական վիճակի կամ ուսման գործընթացը խոչընդոտող այլ անհաղթահարելի հանգամանքների պատճառով ՀՀ վերադարձող ուսանողները, ընդունող բուհի ղեկավարի առաջարկությամբ և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության համաձայնությամբ, ուսուցումը կարող են շարունակել անվճար սկզբունքով:

Ընդունող բուհը դրական կարծիքի դեպքում նախարարություն է ներկայացնում ուսանողի ակադեմիական տեղեկանքը: Տեղափոխության մասին որոշումն ընդունում է Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարը՝ համապատասխան օտարերկրյա բուհից գրավոր հարցման դրական պատասխան ստանալուց հետո:

6. Ի՞նչ լեզվով են սովորում ՀՀ երկքաղաքացիների երեխաները

ՀՀ-ում ուսման լեզուն հայերենն է, սակայն ՀՀ երկքաղաքացիների երեխաները կարող են սովորել այն լեզվով, որն ընտրել են նրանց ծնողները (օրինական ներկայացուցիչները): Նույնը վերաբերում է նաև այլ պետության քաղաքացիների, ՀՀ քաղաքացիություն չունեցողների երեխաներին, ինչպես նաև այն երեխաներին, ուն ծնողներից մեկը ՀՀ քաղաքացի է, իսկ մյուսը՝ օտարերկրացի:

ԲԱԺԻՆ 9

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՐԳԱԿՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Աշխատանքային գործունեություն իրականացնելու ընդհանուր կանոնները

Համապատասխան վիզա և կացության թույլտվություն ստանալու դեպքում՝ օտարերկրացին իրավունք ունի ՀՀ-ում իրականացնելու աշխատանքային գործունեություն, նույն պայմաններով և կարգով, ինչ և ՀՀ քաղաքացիները:

Օտարերկրացիներն իրավունք ունեն ՀՀ-ում ազատորեն տնօրինելու իրենց աշխատանքային ունակությունները, ընտրելու մասնագիտության և գործունեության տեսակը, զբաղվելու ՀՀ օրենսդրությամբ չարգելված տնտեսական գործունեությամբ:

ՀՀ-ում աշխատանքային հարաբերությունները կարգավորվում են 2004թ. ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքով, որով նվազեցվում է աշխատանքային հարաբերությունների նկատմամբ պետության ազդեցությունը՝ շեշտը դնելով պայմանագրային հարաբերությունների վրա:

Աշխատողի աշխատանքային գործունեության մասին տեղեկություններ ներառող հիմնական փաստաթուղթը աշխատանքային գրքույկն է:

2. Աշխատաժամանակ, հանգստի ժամանակ (արձակուրդ)

Աշխատանքի նորմալ տևողությունը շաբաթական 40 ժամ է (օրական՝ առավելագույնը 8 ժամ): Աշխատաժամանակի առավելագույն տևողությունը, արտաժամյա աշխատանքի հետ միասին, չի կարող անցնել օրական 12 ժամից (հանգստի եւ սնվելու համար՝ ընդմիջումը ներառյալ), իսկ շաբաթվա ընթացքում՝ 48 ժամից:

Գիշերային աշխատանքի չեն կարող ներգրավվել մինչև 18 տարեկանները, ինչպես նաև նրանք, ում արգելվում է աշխատել գիշերային ժամերին՝ բժշկի եզրակացությամբ:

Հղի կանայք և մինչև երեք տարեկան երեխա խնամող աշխատողը (կին, թե տղամարդ) կարող են գիշերային ժամերին աշխատել միայն իրենց համաձայնությամբ:

Գիշերային ժամերն են՝ 22:00-ից մինչև 6:00:

Հանգստանալու և սնվելու համար յուրաքանչյուր աշխատողի տրամադրվում է ընդմիջում՝ ոչ ավել, քան 2 և ոչ պակաս, քան կես ժամ տևողությամբ:

Ընդհանուր հանգստյան օրը կիրակին է, իսկ հնգօրյա աշխատանքային շաբաթվա դեպքում՝ շաբաթը և կիրակին:

Ամենամյա նվազագույն արձակուրդի տևողությունը հնգօրյա աշխատանքային շաբաթվա դեպքում 20 աշխատանքային օր է, իսկ վեցօրյա աշխատանքային շաբաթվա դեպքում՝ 24 աշխատանքային օր:

ՀՀ-ում աշխատող կանանց տրամադրվում է հղիության և ծննդաբերության արձակուրդ՝

1) 140 օր (70 օր՝ հղիության, 70 օր՝ ծննդաբերության).

2) 155 օր (70 օր՝ հղիության, 85 օր՝ ծննդաբերության)՝ բարդ ծննդաբերության դեպքում.

3) 180 օր (70 օր՝ հղիության, 110 օր՝ ծննդաբերության)՝ միաժամանակ մեկից ավելի երեխաներ ունենալու դեպքում:

Երեխային փաստացի խնամող ընտանիքի մոր (խորթ մոր), հոր (խորթ հոր), տատի, պապի կամ այլ հարազատի (այդ թվում՝ երեխային խնամակալ նշանակված անձի) ցանկությամբ տրամադրվում է երեխայի խնամքի արձակուրդ մինչև երեխայի երեք տարեկան դառնալը: Արձակուրդի ընթացքում պահպանվում է աշխատողի աշխատատեղը (պաշտոնը):

Բ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ

ՀՀ-ում գործատուն (աշխատանք տրամադրողը) պարտավոր է կնքել աշխատողի (աշխատանք կատարողի) հետ աշխատանքային պայմանագիր: Առանց աշխատանքային պայմանագրի աշխատանքը համարվում է անօրինական աշխատանք:

Աշխատանքային պայմանագիրը կնքվում է՝

- անորոշ ժամկետով, եթե պայմանագրում ժամկետ նշված չէ, կամ
- որոշակի ժամկետով, եթե պայմանագրում ժամկետը նշված է:

Որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը կարող է կնքվել՝

1. որոշակի ժամանակահատվածով, կամ
2. օրացուցային ժամկետ որոշելով, կամ

3. նախատեսված աշխատանքների ավարտման ժամկետի սահմանմամբ:

Աշխատանքային պայմանագիրը լուծվում է՝

- 1) կողմերի համաձայնությամբ,
- 2) պայմանագրի գործողության ժամկետը լրանալու դեպքում,
- 3) աշխատողի կամ գործատուի նախաձեռնությամբ,
- 4) աշխատողի կամ գործատուի մահվան դեպքում,
- 5) այլ հիմքերով, որոնք սահմանված են ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքով:

Աշխատանքային օրենսգիրքը երաշխիքներ է նախատեսում աշխատողների համար հիվանդության, աշխատավայրում վնասվածք ստանալու դեպքերում, հղի կանանց կամ մինչև 3 տարեկան երեխա խնամող աշխատող մայրերի պաշտպանության համար: Այդ երաշխիքները գործում են նույնիսկ այն դեպքում, երբ դրանք նախատեսված չեն աշխատանքային պայմանագրով:

Գ. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻ ԱԶԱՏ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՄԻՋԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐԸ

Հայաստանն աշխատուժի ազատ տեղաշարժի կարգավորման հետ կապված միջկառավարական համաձայնագրեր է կնքել ԱՊՀ մասնակից պետություններից Ռուսաստանի Դաշնության, Ուկրաինայի, Բելառուսի, Թուրքմենստանի հետ, ինչպես նաև Վրաստանի, Կատարի Պետության և Արաբական Միացյալ Էմիրությունների հետ:

Հիշյալ համաձայնագրերով նախատեսվում է, որ կողմերից յուրաքանչյուրը ճանաչում է (առանց օրինականացման) վկայագրերը, կրթության մասին վկայականները, որակավորում, կարգ և կոչում շնորհելու մասին համապատասխան փաստաթղթերը, աշխատանքային գործունեություն իրականացնելու համար այլ անհրաժեշտ փաստաթղթերը, ինչպես նաև մեկնման կողմի տարածքում սահմանված կարգով վավերացված նրանց թարգմանությունները:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ-ում աշխատանքային գործունեության պետական քաղաքականությունն իրականացնում է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը (<http://www.mss.am>), իսկ աշխատանքային իրավունքի և օրենսդրության նկատմամբ պետական վերահսկողությունը՝ ՀՀ աշխատանքի պետական տեսչությունը (<http://www.apr.am>):

ԲԱԺԻՆ 10

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. ՀՀ քաղաքացիների այլ պետություններ մեկնելու դեպքում կենսաթոշակ ստանալու երաշխիքները

Սինչ 2009թ. փետրվարը գործող կարգի համաձայն՝ այլ պետություն մշտական բնակության մեկնելու դեպքում կենսաթոշակ վճարելը դադարեցվում էր: Այլ պետություն մշտական բնակության մեկնող կենսաթոշակառուին միանվագ վճարվում էր վեց ամսվա կենսաթոշակ կամ մինչև կենսաթոշակ ստանալու ժամկետը լրանալը, բայց վեց ամսից ոչ ավելի:

Նշված գումարը կենսաթոշակառուին վճարվում էր նրա կողմից գրավոր դիմում ներկայացնելու և հաշվառումից դուրս գալու դեպքում՝ մեկ ամսվա ընթացքում, որից հետո կենսաթոշակի վճարումը դադարեցվում էր:

2009թ. փետրվարից հետո նշված կարգը փոփոխվեց, և այսուհետ, այլ պետություն մշտական բնակության մեկնելու դեպքում քաղաքացու կենսաթոշակը վճարվում է լիազորագրով:

Կենսաթոշակը մեկ լիազորագրով անընդմեջ կարող է վճարվել տասներկու ամսից ոչ ավելի՝ սկսած կենսաթոշակ չստացված ամսից: Նշված ժամկետը լրանալուց հետո պետք է ներկայացվի նոր լիազորագիր, որը կգործի նույն (տասներկու ամիս) ժամկետով:

«Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ամսվա կենսաթոշակը վճարվում է անկանխիկ կամ կանխիկ եղանակով՝ ըստ կենսաթոշակառուի ցանկության:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ԱՊՀ մասնակից պետություններ մշտական բնակության մեկնելու դեպքում ՀՀ քաղաքացիների կենսաթոշակի վճարումը դադարեցվում է, եթե նույն տեսակի կենսաթոշակ նախատեսված է մշտական բնակության պետության օրենսդրությամբ (տես՝ սույն պարագրաֆի 2-րդ կետը):

2. ՀՀ երկքաղաքացիների և օտարերկրացիների կենսաթոշակային ապահովության իրավունքը

ՀՀ երկքաղաքացիների և օտարերկրացիների կենսաթոշակային ապահովության իրավունքն ապահովվում է՝

- ՀՀ միջազգային պայմանագրերով,
- ՀՀ ներպետական օրենսդրությամբ:

2.1. 1992թ. մարտի 13-ի «Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում ԱՊՀ մասնակից պետությունների քաղաքացիների իրավունքների երաշխիքների մասին» համաձայնագրի մասնակից պետությունների¹⁰ ՀՀ-ում բնակության իրավունք ունեցող քաղաքացիներին կենսաթոշակ է նշանակվում ըստ ՀՀ-ում նրանց հաշվառման վայրի, եթե նախկին բնակության երկրում նրան նշանակված կենսաթոշակի վճարումը դադարեցված է:

Կենսաթոշակը նշանակվում է նախկին բնակության երկրում կենսաթոշակի վճարելը դադարեցված լինելու մասին տեղեկանքի կամ կենսաթոշակ նշանակող մարմնից ստացված կենսաթոշակի գործի հիման վրա՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Համաձայնագրով նախատեսված է նաև, որ ԱՊՀ անդամ, ԽՍՀՄ-ի կազմի մեջ մտնող պետությունների, ինչպես նաև նախկին ԽՍՀՄ-ի պատկան մարմինների կողմից մինչև 1991թ. դեկտեմբերի 1-ը տրված՝ ապահովագրական ստաժին վերաբերող փաստաթղթերն ընդունվում են առանց վավերացման:

2.2. 2011թ. հունվարի մեկից գործող «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն կենսաթոշակի իրավունք ունեն նաև ՀՀ երկքաղաքացիները և օտարերկրացիները:

Օտարերկրացիները կենսաթոշակի և կենսաթոշակ ստանալու իրավունք ունեն ՀՀ-ում բնակվելու իրավունք ունենալու ողջ ժամանակահատվածում: ՀՀ-ում փախստականի կարգավիճակ

¹⁰ Այլ պետություններն են. Հայաստանը, Բելառուսը, Ղազախստանը, Ղրղզստանը, Սոլդովան, Ռուսաստանը, Տաջիկստանը, Թուրքմենստանը, Ուզբեկստանը, Ուկրաինան:

չունեցող օտարերկրացիին կենսաթոշակի իրավունք ունի, եթե նա կենսաթոշակ չի ստանում այն պետությունից, որի քաղաքացին է:

ՀՀ երկքաղաքացիին կենսաթոշակի իրավունք ունի, եթե նա մշտապես կամ առավելապես բնակվում է ՀՀ-ում (այսինքն՝ հաշվառված է բնակության վայրի հասցեով) և կենսաթոշակ չի ստանում այլ պետությունից:

ՀՀ-ում օտարերկրյա քաղաքացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց աշխատանքն օգտագործող գործատուները նրանց մասով ազատվում են սոցիալական վճարների կատարման պարտականությունից:

Երկքաղաքացիների և օտարերկրացիների՝ ՀՀ-ում կենսաթոշակ ստանալու իրավունքը դադարեցվում է, եթե՝

- լրացել է ՀՀ-ում բնակվելու իրավունքի ժամկետը (օտարերկրացիների համար),
- այլ պետությունում մշտապես կամ առավելապես բնակություն հաստատելու (ՀՀ բնակչության պետական ռեգիստրում օտարերկրյա պետությունում իր բնակության վայրի հասցեով հաշվառվելու) կամ ՀՀ քաղաքացիությունից զրկվելու դեպքում (ՀՀ երկքաղաքացիների համար),
- այլ պետությունում կենսաթոշակ նշանակելու դեպքում (օտարերկրացիների և ՀՀ երկքաղաքացիների համար):

3. ՀՀ-ում պետական նպաստ ստանալու իրավունք ունեցող անձինք

ՀՀ-ում պետական նպաստ ստանալու իրավունք ունեն՝

- ՀՀ քաղաքացիները,
- ՀՀ-ում կացության կարգավիճակ ունեցող օտարերկրացիները,
- քաղաքացիություն չունեցող անձինք,
- ՀՀ-ում փախստականի կարգավիճակ ունեցող անձինք:

Պետական նպաստի տեսակներն են՝

- ընտանեկան նպաստը և միանվագ դրամական օգնությունը,
- երեխայի խնամքի նպաստը.
- երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստը.
- զոհված՝ Հայաստանի ազգային հերոսի կամ Մարտական խաչ շքանշանով պարգևատրված անձի ընտանիքի նպաստը:

Միանվագ դրամական օգնությունը տրամադրվում է՝

- ընտանիքում երեխայի ծննդյան,
- ընտանիքում երեխայի առաջին դասարան ընդունվելու,
- ընտանիքի անդամի մահվան դեպքերում:

Ընտանիքին տրամադրվող օգնության տեսակ է նաև հրատապ օգնությունը, որը նշանակվում է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված և ընտանեկան նպաստի իրավունք չունեցող ընտանիքին: Կյանքի դժվարի իրավիճակներից են համարվում՝ երեխայի դպրոց հաճախելու հետ կապված ծախսերի մասնակի հատուցման կարիքը, արտակարգ իրավիճակների և կարճատև ֆինանսական խնդիրներ ունենալը:

Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել.

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն
Հասցե՝ 0010, ՀՀ, ք. Երևան, Հանրապետության հրապարակ, Կառավարության 3-րդ շենք
Էլ. փոստ՝ hasmik.khachatryan@mss.am
Վեբ կայք՝ <http://www.mss.am>

Բ. ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱԳՊԱՆՄԱՆ ԵՎ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Համաձայն ՀՀ սահմանադրության 38-րդ հոդվածի՝ յուրաքանչյուր ոք, այդ թվում՝ օտարերկրացիին ունի օրենքով սահմանված եղանակներով բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունք:

Յուրաքանչյուր ոք ունի անվճար հիմնական բժշկական ծառայություններ ստանալու իրավունք: ՀՀ-ում բժշկական ծառայություններ ստանալու հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքով:

1. Օտարերկրացիների և այլ պետություններում ՀՀ քաղաքացիների իրավունքները բուժասարկման ոլորտում

«Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ՀՀ-ում գտնվող յուրաքանչյուր ոք (այդ թվում՝ օտարերկրացին) իրավունք ունի ստանալ բժշկական օգնություն և սպասարկում՝ ՀՀ օրենսդրության, ինչպես նաև ՀՀ միջազգային պայմանագրերի համաձայն:

Յուրաքանչյուր ոք, այդ թվում՝ օտարերկրացին, անկախ ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, տարիքից, առողջական վիճակից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սոցիալական ծագումից, գույքային կամ այլ դրությունից, ՀՀ-ում ունի բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունք:

Օտարերկրացին, իրավունք ունի բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալ անվճար՝ պետության կողմից երաշխավորված առողջապահական պետական նպատակային ծրագրերի շրջանակներում: Նրանք նաև իրավունք ունեն այդ ծրագրերի շրջանակներից դուրս բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալ բժշկական ապահովագրական հատուցումների, անձնական վճարումների, այլ աղբյուրների հաշվին:

ՀՀ-ում բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողները պարտավոր են յուրաքանչյուր մարդու (այդ թվում՝ օտարերկրացու) ցուցաբերել անհետաձգելի, առաջին բժշկական օգնություն՝ անկախ այդ օգնության դիմաց վարձատրությունը երաշխավորող հիմքերի և այլ հանգամանքների առկայությունից:

Այլ պետություններում ՀՀ քաղաքացիների բժշկական օգնությունը և սպասարկումն իրականացվում է տվյալ պետության օրենսդրությամբ, ինչպես նաև ՀՀ միջազգային պայմանագրերով:

2. ԱՊՀ մասնակից պետությունների քաղաքացիներին բժշկական օգնություն ցուցաբերելու առանձնահատկությունները

2000թ. ապրիլի 5-ին ՀՀ Ազգային ժողովը վավերացրել է 1997թ. մարտի 27-ին Մոսկվա քաղաքում ստորագրված «Բժշկական ծառայությունների տրամադրման կարգի մասին» Անկախ Պետությունների Համագործակցության մասնակից պետությունների քաղաքացիներին բժշկական օգնություն ցուցաբերելու մասին համաձայնագիրը:

Համաձայնագրով սահմանվում է, որ ԱՊՀ մասնակից պետությունների հիվանդ քաղաքացիներին ցուցաբերվող անհետաձգելի և շտապ բժշկական օգնությունն ու սպասարկումն իրականացվում է անվճար: Սա չի վերաբերում բժշկական օգնության և սպասարկման այլ տեսակներին:

Գ. ՀԱՃԱԽ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Պարտադի՞ր է արդյոք աշխատանքային ստաժը ՀՀ-ում կենսաթոշակ ստանալու համար

Աշխատանքային ստաժը կարող է պարտադիր պայման լինել որոշ տեսակի կենսաթոշակների համար: Օրինակ, տարիքային աշխատանքային կենսաթոշակի համար անհրաժեշտ է, որ անձը (կին, թե տղամարդ) լինի 63 տարեկան և ունենա առնվազն 25 տարվա աշխատանքային ստաժ: Իսկ ծերության կենսաթոշակ ստանալու համար աշխատանքային ստաժ չի պահանջվում. միայն պահանջվում է, որ լրացած լինի անձի 65 տարին:

2. Իրականացվո՞ւմ է արդյոք ՀՀ-ում պարտադիր բժշկական ապահովագրություն

ՀՀ-ում պարտադիր բժշկական ապահովագրության մասին իրավական ակտեր չկան: Բժշկական ապահովագրությունն իրականացվում է կամավոր սկզբունքով՝ համապատասխան ապահովագրական ընկերություններում:

Հավելյալ տեղեկությունների համար դիմել,
ՀՀ առողջապահության նախարարություն
Հասցե՝ 0010, Հայաստանի Հանրապետություն
ք. Երևան, Հանրապետության հրապարակ, Կառավարական տուն 3
Էլ-փոստ՝ info@moh.am
Վեբ կայք՝ <http://www.moh.am>

ԲԱԺԻՆ 11

ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

«Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ ՀՀ-ում օտարերկրացիներն ունեն ՀՀ քաղաքացիներին հավասար իրավունքներ, ազատություններ և պարտականություններ, եթե ՀՀ սահմանադրությամբ, օրենքներով և միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ: Սա վերաբերում է նաև սեփականության իրավունքին:

ՀՀ Սահմանադրությամբ ճանաչվում և պաշտպանվում է սեփականության իրավունքը: ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի համաձայն, յուրաքանչյուր ոք, այդ թվում՝ օտարերկրացին, իրավունք ունի իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու, տնօրինելու և կտակելու իր սեփականությունը:

Համաձայն ՀՀ Սահմանադրության, ոչ ոքի չի կարելի զրկել սեփականությունից, բացառությամբ դատական կարգով:

Սեփականության օտարումը հասարակության և պետության կարիքների համար կարող է կատարվել միայն բացառիկ դեպքում (եթե այն բխում է գերակա հանրային շահերից) համարժեք փոխհատուցմամբ:

ՀՀ հողային օրենսգրքի համաձայն՝ ՀՀ-ում կացության հատուկ կարգավիճակ ունեցող օտարերկրացիները (տես՝ Բաժին 7) կարող են ցանկացած տեսակի հողի նկատմամբ ունենալ սեփականության իրավունք: Մյուս օտարերկրացիները առանձին դեպքերում կարող են սեփականության իրավունք ունենալ միայն այգեգործական, ինչպես նաև անհատական բնակելի տան կառուցման (սպասարկման), հասարակական և արտադրական օբյեկտների կառուցման (սպասարկման), բազմաբնակարան բնակելի շենքի կառուցման (սպասարկման) համար հողամասերի նկատմամբ:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ-ում անշարժ գույքի հետ կապված գործարքների համար (առուվաճառքի պայմանագրի կնքում և այլն) հիմնականում պահանջվում է նոտարական վավերացում, որից հետո սեփականության իրավունքի պետական գրանցումն իրականացնում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն (պաշտոնական վեբ կայքը՝ <http://www.cadastre.am>):

Բ. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՍԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ ՆՈՏԱՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

Այլ պետությունների իրավասու մարմինների կողմից տրված փաստաթղթերը և ակտերը նոտարները քննարկման են ընդունում միայն հյուպատոսական վավերացման (կամ ապոստիլի) առկայության դեպքում, եթե այլ բան նախատեսված չէ ՀՀ օրենսդրությամբ կամ ՀՀ միջազգային պայմանագրերով:

«Օտարերկրյա պաշտոնական փաստաթղթերի օրինականացման պահանջը չեղյալ հայտարարելու մասին» 1961թ. հոկտեմբերի 5-ի Հաագայի կոնվենցիային միացած պետությունների իրավասու մարմինների մասնակցությամբ կազմված կամ նրանց կողմից տրված փաստաթղթերը և ակտերը մասնակից մյուս պետությունները քննարկման են ընդունում նաև ապոստիլի առկայության դեպքում:

ԱՊՀ մասնակից պետությունների միջև ստորագրված «Քաղաքացիական, ընտանեկան և քրեական գործերով իրավական օգնության և իրավական հարաբերությունների մասին» կոնվենցիայի համաձայն՝ մասնակից պետությունների իրավասու մարմինների պատրաստված կամ վավերացված այն փաստաթղթերը, որոնք հաստատված են պետական զինանշանի պատկեր ունեցող կնիքով, նոտարական գրասենյակների կողմից ընդունվում են առանց հյուպատոսական վավերացման կամ ապոստիլի:

Վրաստանի, Բուլղարիայի Հանրապետության, Ռումինիայի հետ կնքված միջազգային պայմանագրերի համաձայն, այդ պետությունների իրավասու մարմինների պատրաստած կամ վավերացրած փաստաթղթերը, որոնք հաստատված են համապատասխան մարմնի կնիքով, նոտարական գրասենյակների կողմից ընդունվում են առանց հյուպատոսական վավերացման (կամ ապոստիլի):

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

ՀՀ-ն Հասագայի կոնվենցիային միացել է 1993թ. նոյեմբերի 19-ին և ՀՀ-ի համար այն ուժի մեջ է մտել 1994թ. օգոստոսի 14-ից: Հասագայի կոնվենցիան, ինչպես նաև կոնվենցիային միացած պետությունների ցանկը կարելի է գտնել ՀՀ արդարադատության նախարարության պաշտոնական վեբ կայքում՝ <http://www.moj.am>:

Գ. ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

ՀՀ մաքսային օրենսգրքի համաձայն՝ ՀՀ մշտական բնակության ժամանող յուրաքանչյուր ոք (ֆիզիկական անձ) կարող է առանց մաքսատուրքի վճարման ներմուծել իր անձնական օգտագործման գույքը:

Այդ արտոնության կապակցությամբ պետք նկատի ունենալ՝

- **անձնական օգտագործման գույք** է համարվում ֆիզիկական անձի անձնական գործածության օգտագործված իրերը, անձնական օգտագործման ավտոմեքենան և տնային օգտագործված գույքը, որոնք չունեն գործարանային փաթեթավորում ու պիտակավորում, անձի կողմից ձեռք են բերվել նախքան ՀՀ ժամանելը,
- **ՀՀ մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձ** է համարվում ՀՀ տարածքից այլ պետություն մշտական բնակության մեկնած՝ ՀՀ-ում մշտական բնակության վայրի հաշվառումից դուրս եկած ՀՀ քաղաքացին, ինչպես նաև ՀՀ-ում նախկինում մշտական բնակության վայր չունեցած ՀՀ քաղաքացին, օտարերկրյա քաղաքացին և քաղաքացիություն չունեցող անձը, որոնք ՀՀ ժամանելուց հետո ՀՀ-ում հաշվառվում են որպես մշտական բնակիչ և մաքսային մարմիններին են ներկայացնում ՀՀ-ում մշտապես բնակվելու փաստը հաստատող փաստաթուղթը (ֆիզիկական անձի մշտական բնակության վայրի նշումով անձնագիրը կամ դրան փոխարինող այլ փաստաթուղթ),
- ՀՀ քաղաքացին, մշտական բնակության նպատակով ՀՀ ժամանելիս, մաքսային մարմիններին **պետք է ներկայացնի նաև** այլ պետությունում մշտապես բնակվելու փաստը հաստատող փաստաթուղթը,
- ՀՀ մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձի անձնական օգտագործման գույքը պետք է ՀՀ ներմուծվի մշտական բնակության նպատակով ՀՀ-ում հաշվառվելու օրվան նախորդող կամ հաջորդող **180 օրերի ընթացքում**,
- այդ արտոնությունից նույն անձը կարող է օգտվել հինգ տարվա ընթացքում **մեկ անգամ**:

Դ. ՀԱՃԱՆ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է համարվում անշարժ գույք

Անշարժ գույք է համարվում հողամասը, ընդերքի մասը, մեկուսի ջրային օբյեկտը, անտառը, բազմամյա տնկին, ստորգետնյա և վերգետնյա շենքը, շինությունը և հողին ամրակցված այլ գույքը:

2. Ի՞նչ է ապոստիլը

Ապոստիլը հատուկ դրոշմակնիք է, որը հեշտացնում է քաղաքացու իրավական փաստաթղթերի ճանաչումը այլ երկրներում: Դրանով վավերացվում է փաստաթուղթն ստորագրած անձի պաշտոնի, ստորագրության, ինչպես նաև այդ փաստաթղթի վրա դրված կնիքի կամ դրոշմակնիքի իսկությունը:

3. Ո՞ր փաստաթղթերի վրա ՀՀ-ում չի դրվում ապոստիլ

Ապոստիլ չի դրվում դիվանագիտական կամ հյուպատոսական ներկայացուցիչների կողմից տրված փաստաթղթերի, ինչպես նաև առևտրային կամ մաքսային գործողություններին ու գործարքներին ուղղակիորեն վերաբերող փաստաթղթերի վրա: Ապոստիլ չի դրվում նաև ՀՀ օրենսդրությանը հակասող փաստաթղթերի վրա:

ԲԱԺԻՆ 12

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ՕՍԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐՂՐՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

ՀՀ-ում օտարերկրյա ներդրումների ռեժիմը կարգավորվում է 1994թ. «Օտարերկրյա ներդրումների մասին» ՀՀ օրենքով:

1. Օտարերկրյա ներդրումների երաշխիքները

«Օտարերկրյա ներդրումների մասին» ՀՀ օրենքը նախատեսված է օտարերկրյա ներդրումներ ներգրավելու համար և երաշխավորում է, որ օտարերկրյա ներդրումները՝

- 1) չեն կարող ազգայնացվել,
- 2) չեն կարող բռնագրավվել,
- 3) կարող են առգրավվել՝ միայն արտակարգ դրության պայմաններում՝ դատարանի վճռով և լրիվ փոխհատուցմամբ:

Օտարերկրյա ներդրողին և օտարերկրյա վարձու աշխատողներին իրավունք է տրվում և երաշխավորվում է ազատորեն արտահանել իրենց սեփականությունը, ներդրման հետևանքով ստացած շահույթը (եկամուտը) և այլ միջոցները, որոնք օրինական կերպով ստացվել են որպես ներդրումների արդյունք կամ որպես աշխատանքի դիմաց վճար, կամ որպես սույն օրենքի 9 հոդվածով նախատեսված փոխհատուցում: Օտարերկրյա ներդրումները կարգավորող՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության փոփոխության դեպքում ներդրման պահից սկսած 5 տարվա ընթացքում, օտարերկրյա ներդրողի ցանկությանը, կիրառվում է ներդրումների իրականացման պահին գործող օրենսդրությունը:

2. Օտարերկրյա ներդրումների տեսակները

Օտարերկրյա ներդրողները կարող են ՀՀ տարածքում ներդրումներ իրականացնել՝

- ա) արտարժույթով, արժույթային այլ արժեքներով, հայկական դրամով,
- բ) շարժական ու անշարժ գույքով (շինություններ, շենքեր, սարքավորումներ և նյութական այլ արժեքներ) և դրա հետ կապված գույքային ցանկացած իրավունքով,
- գ) բաժնետոմսերով, պարտատոմսերով, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված այլ արժեթղթերով,
- դ) դրամական պահանջների ձևով և պայմանագրային արժեք ունեցող պարտավորությունների կատարման պահանջի իրավունքով,
- ե) արժեք ունեցող մտավոր սեփականության ցանկացած իրավունքով,
- զ) ՀՀ օրենսդրությամբ կամ պայմանագրով նախատեսված տնտեսական գործունեության իրականացման իրավունքով, այդ թվում նաև բնական ռեսուրսների հետախուզման, արդյունահանման, մշակման կամ շահագործման իրավունքով,
- է) վճարովի ծառայություններով,
- ը) ՀՀ օրենսդրությամբ չարգելված ներդրումների ցանկացած տեսակներով:

3. Օտարերկրյա ներդրումների իրականացման ձևերը

Օտարերկրյա ներդրողներն իրավունք ունեն ներդրումներ իրականացնել հետևյալ ձևերով՝

- ա) օտարերկրյա ներդրումներին ամբողջությամբ պատկանող ձեռնարկությունների, ինչպես նաև օտարերկրյա իրավաբանական անձանց պատկանող բաժանմունքներ, մասնաճյուղեր և ներկայացուցչություններ ստեղծելու կամ գործող ձեռնարկությունները որպես սեփականություն ձեռք բերելու միջոցով,
- բ) ՀՀ իրավաբանական անձանց, իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող ձեռնարկությունների կամ ՀՀ քաղաքացիների մասնակցությամբ նոր ձեռնարկություններ հիմնադրելու կամ գործող ձեռնարկություններում բաժնեմաս ձեռք բերելու միջոցով,
- գ) ՀՀ օրենսդրության շրջանակներում բաժնետոմսեր, պարտատոմսեր և ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված այլ արժեթղթեր ձեռք բերելու միջոցով,
- դ) ինքնուրույն կամ ՀՀ իրավաբանական անձանց կամ իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող ձեռնարկությունների, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիների մասնակցությամբ հողօգտագործման իրավունք և ՀՀ տարածքում բնական ռեսուրսների օգտագործման կոնցեսիաներ ձեռք բերելու միջոցով,
- ե) գույքային այլ իրավունքներ ձեռք բերելու միջոցով,
- զ) ՀՀ օրենսդրությամբ չարգելված այլ ձևերով, մասնավորապես՝ ՀՀ իրավաբանական անձանց կամ իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող ձեռնարկությունների, ինչպես նաև ՀՀ

քաղաքացիների հետ կնքված պայմանագրերի հիման վրա:

Բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐՈՎ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՏԵՂԾՈՒՄԸ

ՀՀ-ում արգելվում է զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ՝ առանց պետական գրանցման (հաշվառման): Ֆիզիկական անձանց թույլատրված է առանց գրանցման ՀՀ տարածք ներմուծել անձնական օգտագործման սահմանափակ քանակությամբ առարկաներ, իսկ դրանց վերավաճառքի համար պահանջվում է անհատ ձեռնարկատիրոջ գրանցում: Հայաստանում գրանցում չի պահանջվում այն ձեռնարկությունների համար, որոնք գործում են որպես ՀՀ տարածքից արտահանողներ՝ գտնվելով նրա տարածքից դուրս:

Գործունեության որոշ տեսակների համար պահանջվում է լիցենզիա:

Իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի պետական գրանցումը կատարվում է ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության կողմից: Պետական ռեգիստրը բաղկացած է կենտրոնական և տարածքային մարմիններից (տես <http://www.moj.am> («Նախարարություն/Կառուցվածք») բաժինը):

Գրանցումից և գրանցման վկայականը ձեռք բերելուց հետո իրավաբանական անձը գրանցման ամսաթվից մեկ ամսվա ընթացքում պետք է հաշվառվի ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի համապատասխան տարածքային հարկային մարմնում:

Իրավաբանական անձի ստեղծումը բաղկացած է 2 փուլից՝

- օրենքով նախատեսված փաստաթղթերի հավաքում և կազմում,
- պետական գրանցման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ներկայացումը ՀՀ իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստր:

1. Հայաստանում իրավաբանական անձանց տեսակները

Հայաստանում հաճախ հանդիպող իրավաբանական անձանց տեսակներն են՝

Բաժնետիրական ընկերություններ

Բաժնետիրական ընկերությունը իրավաբանական անձի տեսակ է, որի կանոնադրական կապիտալը բաժանված է որոշակի թվով բաժնետոմսերի՝ սահմանելով բաժնետերերի՝ ընկերության գործունեության հետ կապված իրավունքների ու պարտականությունների ծավալը: Բաժնետիրական ընկերությունները լինում են երկու տեսակի՝ բաց բաժնետիրական ընկերություններ և փակ բաժնետիրական ընկերություններ: Բաց բաժնետիրական ընկերությունը կարող է առանց սահմանափակումների թողարկել բաժնետոմսեր ու վաճառել դրանք: Յուրաքանչյուր բաժնետեր իրավունք ունի օտարել իր բաժնետոմսերն առանց մյուս բաժնետերերի համաձայնության: Փակ բաժնետիրական ընկերության բաժնետոմսերը բաշխվում են միայն նրա հիմնադիրների միջև, որոնց թիվը սահմանափակ է (օրենքով նախատեսված բաժնետերերի առավելագույն թիվը 49 է):

Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություններ

Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը մեկ կամ մի քանի անձանց հիմնադրած առևտրային կազմակերպություն է, որի կանոնադրական կապիտալը բաժանված է կանոնադրությամբ սահմանված չափերով բաժնետոմսերի: Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության մասնակիցները պատասխանատու չեն նրա պարտավորությունների համար և իրենց ներդրած ավանդների արժեքի սահմաններում կրում են ընկերության գործունեության հետ կապված վնասների ռիսկերը:

Մասնաճյուղեր

Մասնաճյուղ է համարվում իրավաբանական անձի գտնվելու վայրից դուրս տեղակայված նրա առանձնացված ստորաբաժանումը, որն իրականացնում է նրա բոլոր գործառույթները կամ դրանց մի մասը՝ ներառյալ ներկայացուցչության գործառույթները: Հայաստանում ավելի հեշտ է ու քիչ ծախսատար մասնաճյուղի հիմնումը: Մասնաճյուղի հիմնումը որևէ ֆինանսական ներդրում չի պահանջում: Ցանկացած օտարերկրյա կազմակերպության մասնաճյուղ պետք է գրանցվի պետական ռեգիստրում: Դրա համար կազմակերպությունը պետք է ներկայացնի մասնաճյուղ հիմնելու վերաբերյալ օտարերկրյա կազմակերպության ընդունած որոշումը հաստատող նամակ, ինչպես նաև փաստաթուղթ, որը կհաստատի, որ կազմակերպությունը գրանցված է դրա հիմնադրման երկրի օրենսդրությանը համապատասխան:

Ներկայացուցչություններ

Ներկայացուցչություն է համարվում իրավաբանական անձի գտնվելու վայրից դուրս

տեղակայված նրա առանձնացված ստորաբաժանումը, որը ներկայացնում է իրավաբանական անձի շահերը և իրականացնում դրանց պաշտպանությունը: Ներկայացուցչությունը շատ նման է մասնաճյուղին: Այն նույնպես տեղակայված է ու գործում է հիմնադիր կազմակերպության գտնվելու վայրից դուրս և չունի իրավաբանական անձի կարգավիճակ: Այն, ինչպես և մասնաճյուղը, գործում է համաձայն հիմնադիր իրավաբանական անձի հաստատած լիազորությունների:

Մասնաճյուղի և ներկայացուցչության միջև հիմնական տարբերությունը հետևյալն է: Ներկայացուցչությունը ներկայացում և պաշտպանում է հիմնադիր կազմակերպության շահերը, մինչդեռ մասնաճյուղը կարող է իրականացնել իրավաբանական անձի բոլոր գործառույթները՝ ներառյալ ներկայացուցչության գործառույթները:

2. Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման համար պահանջվող փաստաթղթերը

Իրավաբանական անձանց գրանցման համար անհրաժեշտ է ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության համապատասխան տարածքային ստորաբաժանում ներկայացնել հետևյալ հիմնական փաստաթղթերը՝

- ա) իրավաբանական անձի հիմնադրի (հիմնադիրների) կամ գործադիր մարմնի ղեկավարի կամ հիմնադրի (հիմնադիրների) լիազորված անձի դիմումը,
- բ) իրավաբանական անձ հիմնադրելու մասին հիմնադիր ժողովի (որին մասնակցում են հիմնադիրներն անձանք) արձանագրությունը՝ ստորագրված բոլոր հիմնադիրների կամ նախագահի և քարտուղարի կողմից,
- գ) կանոնադրության առնվազն երկու օրինակ՝ հաստատված ժողովի (համագումարի կամ օրենքով սահմանված այլ մարմնի) կողմից,
- դ) պետական տուրքի վճարման անդորրագիրը (12000 ՀՀԴ, վճարված ցանկացած բանկում),
- ե) դիմում՝ կազմակերպության անվանումը գրանցելու համար (կազմակերպության անվանումը գրանցելու համար պետք է վճարվի 5000 ՀՀԴ պետական տուրք):

Եթե հիմնադիրը օտարերկրյա իրավաբանական անձ է, կամ հիմնադիրների թվում կա օտարերկրյա իրավաբանական անձ, ապա հիմնադիրը պետք է ներկայացնի հետևյալ փաստաթղթերը, որոնք պետք է լինեն հայերեն թարգմանված և նոտարական կարգով վավերացված՝

- ա) քաղվածք կազմակերպության գրանցման երկրի պետական ռեգիստրից, որը տեղեկատվություն է պարունակում գրանցման պահին նշված իրավաբանական անձի կազմակերպաիրավական ձևի և դրա իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ,
- բ) օտարերկրյա իրավաբանական անձի հիմնադիր փաստաթղթերը, օրինակ՝ կազմակերպության կանոնադրությունը կամ այլ համարժեք փաստաթղթեր,
- գ) օտարերկրյա իրավաբանական անձի կառավարման լիազոր մարմնի որոշումը կազմակերպություն հիմնելու վերաբերյալ:

Այս փաստաթղթերը հիմնականում պետք է պարունակեն հետևյալ տեղեկությունները՝

- ա) իրավաբանական անձի կարգավիճակը և կազմակերպաիրավական ձևը.
- բ) ռեգիոնետ երկրում գրանցման ամսաթիվը.
- գ) կազմակերպության իրավաբանական անվանումը.
- դ) կազմակերպության գտնվելու վայրը.
- ե) գործունեության ժամանակահատվածը.
- զ) կազմակերպության կառավարման մարմինների իրավասությունը (Հիմնադիրների ժողովը, Խորհուրդը, Գործադիր մարմինը)
- է) կառավարման մարմինը, որն իրավասու է որոշումներ ընդունել կազմակերպության հիմնադրման, կանոնադրական կապիտալում բաժնեմաս ձեռք բերելու և մասնակցությունը դադարեցնելու վերաբերյալ:

Օտարերկրյա ֆիզիկական անձը, որն ուզում է կազմակերպություն բացել Հայաստանում պետք է վերը նշված փաստաթղթերի ցանկին կցի նաև իր անձնագրի թարգմանված և նոտարական կարգով վավերացված պատճեն:

3. Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման կարգը

Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման համար վերոնշյալ փաստաթղթերը ներկայացվում են իրավաբանական անձանց գտնվելու վայրի պետական ռեգիստրի տարածքային ստորաբաժանում: Անհատ ձեռնարկատերերի պետական գրանցման համար փաստաթղթերը կարող են ներկայացվել բնակության կամ հաշվառման վայրի պետական ռեգիստրի տարածքային

ստորաբաժանում:

Անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը պետական ռեգիստր ներկայացնելուց հետո ոչ ուշ, քան 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում, պետական ռեգիստրի տարածքային ստորաբաժանումը պետք է կատարի համապատասխան պետական գրանցումը, ինչպես նաև իրավաբանական անձի գործադիր մարմնի ղեկավարի մասին տեղեկությունների գրառմամբ պայմանավորված պետական գրանցումը:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Այսօր իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի պետական գրանցումը հնարավոր է իրականացնել նաև էլեկտրոնային ռեգիստրում՝ <https://www.e-register.am> վեբ կայքի միջոցով՝ (տես՝ Բաժին 13 (Հաճախ տրվող հարցեր)):

9. ՕԳՏԱԿԱՐ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՊՈՏԵՆՑԻԱԼ ՆԵՐՂՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Միջազգային կազմակերպությունները Հայաստանի ներդրումային և առևտրի քաղաքականությունը գնահատում են ԱՊՀ մասնակից պետություններում ամենաբացը: Օտարերկրյա ընկերությունների ներդրումները խրախուսվում են, և դրանք ունեն որոշ առավելություններ: Կառավարության՝ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավման հստակ դիրքորոշման շնորհիվ ՀՀ ներդրումային միջավայրը շարունակաբար բարելավվում է՝ ներառյալ օրենսդրության կատարելագործումը:

1. Ներդրումային շարժառիթներ

- քաղաքական և տնտեսական կայունություն
- բարենպաստ ներդրումային օրենսդրություն
- ներդրումային երաշխիքներ
- կառավարության ամուր դիրքորոշում
- լավ կրթված, որակավորված աշխատուժ
- մատչելի աշխատուժ և գիտության վրա հիմնված որակ
- օտարերկրյա սեփականության սահմանափակման բացակայություն
- էլեկտրաէներգիայի մրցունակ գներ
- մուտք ԱՊՀ և Միջին Արևելքի շուկաներ
- արտահանման մաքսատուրքի բացակայություն
- արտարժույթի ազատ փոխարկում
- շահույթի անվճար վերադարձ
- աշխատակազմի անսահմանափակ համալրում
- փողային անսահմանափակ փոխադրումներ

1991 թվականից օտարերկրյա ներդրումների հոսքն աճեց, և աճի դինամիկան հուսադրող է: 2000-2008թթ. ընկած ժամանակահատվածում Հայաստանում օտարերկրյա ներդրումների ընդհանուր գումարը կազմել է ավելի քան 3 միլիարդ ԱՄՆ դոլար:

Հավելյալ տեղեկությունների և խորհրդատվության համար դիմել.

1. Զարգացման Հայկական Գործակալություն (<http://www.ada.am>)

Զարգացման հայկական գործակալություն (ԶՀԳ) ՓԲԸ-ն հիմնադրվել է 1998թ. ապրիլին, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների մ աջակցելու և արտահանումը խթանելու համար:

ԶՀԳ-ն գործում է որպես «մեկ կանգառի պատուհան» գործակալություն ներդրողների համար՝ աջակցելով նրանց Հայաստանում գործարարություն ծավալելու, օգնելով նախագիծ մշակելու հարցերում և կապող օղակ է հանդիսանում գործարարների և պետական մարմինների միջև՝ տրամադրելով նրանց տեղեկատվություն երկրում առկա ներդրումային հնարավորությունների, օրենսդրական-կարգավորիչ դաշտի վերաբերյալ: Արտահանման խթանման ոլորտում ԶՀԳ-ն աջակցում է արտահանման շուկաներ գտնելու հարցում, իրականացնում է շուկայական ուսումնասիրություններ և նոր գործընկերներ է փնտրում հայաստանյան ձեռներեցների համար՝ արտահանման ծավալներն ընդլայնելու և հայկական արտադրությունը զարգացնելու նպատակով: ԶՀԳ-ն նաև կազմակերպում է միջազգային կոնֆերանսներ, գործարար ֆորումներ, առևտրային տոնավաճառներ ու ցուցահանդեսներ:

Կառավարությունը ՁՅԳ-ն դիտում է որպես հիմնական ազգային միջնորդ և կապող օղակ քաղաքականության զարգացման ու իրականացման, ինչպես նաև հանրային և մասնավոր ոլորտների միջև: ՁՅԳ-ի խորհրդի նախագահը Հայաստանի Հանրապետության վարչապետն է:

ՁՅԳ-ն նաև համակարգում է ՀՀ գործարար աջակցման խորհրդի (ԳԱԽ) գործունեությունը, ինչը հնարավորություն է ընձեռում լսելի դարձնել ձեռնարկությունների տեսակետները կառավարությանը: ՁՅԳ-ն նաև ՀՀ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման աջակցման խորհրդի քարտուղարությունն է:

ՁՅԳ-ն համագործակցում է մի շարք միջազգային կազմակերպությունների հետ, ինչպիսին են Համաշխարհային բանկը, ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիրը, ՄԱԿ-ի միջազգային զարգացման գործակալությունը և այլն:

2. Հայաստանի Հանրապետության առևտրաարդյունաբերական պալատ (<http://www.armcci.am>)

Պալատի գործառնությունն են՝

- սահմանում է ՀՀ այն առևտրային կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի ոչ պետական գրանցամատյանի վարման կարգը, որոնց ֆինանսատնտեսական վիճակը վկայում է հանրապետության տարածքում և այլ պետություններում ձեռնարկատիրական գործունեության մեջ նրանց հուսալի և վստահելի գործընկեր լինելու մասին.
- ոչ պետական գրանցամատյանի վարում, որում ընդգրկվում են ՀՀ այն առևտրային կազմակերպությունները և անհատ ձեռնարկատերերը, որոնց ֆինանսատնտեսական վիճակը վկայում է հանրապետության տարածքում և այլ պետություններում ձեռնարկատիրական գործունեության տեսանկյունից դրանց վստահելիության և հուսալիության մասին.
- հայրենական և օտարերկրյա առևտրային կազմակերպությունների, անհատ ձեռնարկատերերի դիմումի հիման վրա ապրանքների անկախ փորձաքննության անցկացում, դրանց որակի, քանակի և կոմպլեկտայնության վերահսկողություն և ստուգում.
- հայրենական և օտարերկրյա առևտրային կազմակերպություններին և անհատ ձեռնարկատերերին գյուտերի, օգտակար մոդելների, արդյունաբերական նմուշների, նշանների, սպասարկման նշանների և ապրանքների ծագման, վայրերի անվանումների գրանցման, ինչպես նաև ցուցահանդեսներին մասնակցելու գործում աջակցության ցուցաբերում.
- գործարար ծրագրերի մշակում.
- տեղեկատվական շտեմարանների ստեղծում.
- Հայաստանում և այլ պետություններում ցուցահանդեսների և տոնավաճառների կազմակերպում, դրանցում հայ գործարարների մասնակցության օժանդակում.
- օրենսդրությանը չհակասող և իր կանոնադրական խնդիրներից բխող այլ գործունեության իրականացում:

3. Հայաստանի արդյունաբերողների և գործարարների (գործատուների) միություն (<http://www.umba.info.am>)

Հայաստանի արդյունաբերողների և գործարարների (գործատուների) միության նպատակներն ու խնդիրներն են՝

- օժանդակել գործարարության զարգացման պայմանների ստեղծմանը և գործարար խավի կայացմանը.
- սերտ կապեր հաստատել այլ պետությունների համանման կազմակերպությունների և Սփյուռքի գործարար շրջանների հետ.
- աջակցել հանրապետության ներդրումային քաղաքականության բարելավմանը, օտարերկրյա և տեղական ներդրումների ներգրավմանը.
- կազմակերպել գործարար համաժողովներ, ցուցահանդեսներ, տոնավաճառներ, խթանել մրցունակ ապրանքատեսակների արտադրությանը, արտահանման ներուժի ընդլայնմանը և այլն:

ԲԱԺԻՆ 13

ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ԶԲԱՂՎԵԼԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ա. ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Գործարար միջավայրի բարելավման հեռանկարները

ՀՀ-ում գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման նպատակով՝ ՀՀ կառավարությունն ընդունել է մի շարք ծրագրեր, որոնցով բարեփոխումներ են իրականացվել հետևյալ 10 ուղղություններով:

Հարկերի վճարում

Կրճատվել են հարկային հաշվետվությունների ներկայացման և հարկային վճարումների կատարման պարբերականությունները:

Արտաքին առևտուր

Բարեփոխումներ են իրականացվել ապրանքների պարտադիր հավաստագրման, անասնաբուժական հսկողության, բուսասանիտարական հսկողության, ծագման երկրի որոշման և հավաստագրերի տրամադրման արտաքին առևտրին առնչվող տեխնիկական հսկողության մի շարք ոլորտներում, ներդրվել են մաքսային հայտարարագրման և մաքսային ձևակերպումների էլեկտրոնային համակարգեր:

Ընկերության հիմնադրում

Հիմնվել է իրավաբանական անձանց գրանցման և անհատ ձեռնարկատերերի հաշվառման կենտրոնը, որը գործում է մեկ պատուհանի սկզբունքով, ներդրվել է իրավաբանական անձանց պետական գրանցման և անհատ ձեռնարկատերերի հաշվառման էլեկտրոնային համակարգը (www.e-register.am):

Շինարարական թույլտվություններ

Հստակեցվել և կրճատվել են շինարարական թույլտվությունների ստացման համար անհրաժեշտ գործընթացները և ժամկետները:

Պայմանագրերի կիրարկում

Վերացվել է իրավաբանական անձանց կողմից կնիք ունենալու պարտադիր պահանջը:

Վարկերի ստացում

ՀՀ կենտրոնական բանկն ընդունել է մի շարք իրավական ակտեր, որոնք ուղղված են վարկային տեղեկատվության գաղտնիության ապահովմանը, վարկային բյուրոների լիցենզավորմանը (այս ոլորտը նախկինում չէր կարգավորվում):

Ներդրողների պաշտպանվածություն

2011թ. հունիսին «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքում կատարվել են փոփոխություններ, որոնց միջոցով կատարելագործվել են գործարքների (տնտեսական գործունեության) բացահայտման մեխանիզմները:

Սեփականության գրանցում

Սեփականության պետական գրանցման ոլորտում ներդրվել են գրանցման արագացված գործակիցներ:

Ձեռնարկության փակում/լուծարում

Կրճատվել են ընկերությունների լուծարման գործընթացի ժամկետները:

Աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորում

ՀՀ կառավարության որոշմամբ ստեղծվել են գործարարության աջակցման թեժ գծեր, ինչպես նաև միջգերատեսչական խորհուրդ, որը զբաղվում է հարկային և մաքսային մարմինների գործողությունների կամ նրանց կողմից կայացված որոշումների գանգատարկմամբ:

ՀՀ կառավարության նպատակն է ՀՀ-ն տարածաշրջանում դարձնել գործարարության տեսանկյունից առավել բարենպաստ երկրներից մեկը:

ՀՀ-ում գործարար միջավայրի վերաբերյալ հարցեր ունենալու դեպքում դիմել ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն (<http://www.mineconomy.am>, հեռախոս՝ +37410/597130):

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակները կրճատվել են՝ 169-ից դառնալով 96-ը: Ստեղծվել է լիցենզիաների ձեռքբերման էլեկտրոնային հնարավորություն (www.e-gov.am): Ներդրվել է ձեռնարկությունների գրանցման, լիցենզավորման և հարկային հաշվետվությունների առցանց (on-line) ստացման և ներկայացման համակարգ:

Աղբյուրը՝

<http://www.mineconomy.am>

2. «Գործարարությանը զբաղվելը» (“Doing Business”)

Գործարար միջավայրի բարելավման ծրագրերը ՀՀ-ում մշակվում են «Գործարարությանը զբաղվելը Հայաստանում» բարեփոխումների հուշագրի հիման վրա: 2008 թվականից Հուշագրով ներկայացված առաջարկությունների հիման վրա կատարված բարեփոխումների արդյունքում վերջին տարիներին Հայաստանի գործարար միջավայրը զգալիորեն բարելավվել է:

Համաշխարհային բանկի և Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայի 2011թ. հոկտեմբերին հրապարակած «Գործարարությանը զբաղվելը 2012» զեկույցի տվյալներով՝ 2010թ. հունիսից մինչև 2011թ. մայիսն ընկած ժամանակահատվածում ՀՀ-ն գործարար միջավայրում իրականացրել է մի շարք բարեփոխումներ:

ՀՀ-ում էականորեն բարելավված են հետևյալ հինգ ոլորտերը՝

- ընկերության հիմնում,
- շինարարական թույլտվությունների ստացում,
- վարկերի ստացում,
- հարկերի վճարում,
- ձեռնարկության փակում (լուծարում):

Բիզնեսի վարման գրավչությամբ ՀՀ-ն ԱՊՀ մասնակից պետությունների շարքում զբաղեցնում է 2-րդ տեղը՝ Ղազախստանից հետո:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

“Doing Business”-ը համաշխարհային հեղինակություն ունեցող փորձագիտական ծրագիր է (մեկնարկել է 2002թ.), որը հնարավորություն է տալիս առավել օբյեկտիվ գնահատել 183 պետություններում (այդ թվում՝ Հայաստանում) առկա գործարար միջավայրը և գործող օրենսդրությունը:

Աղբյուրը՝

<http://www.doingbusiness.org>

3. Ազատ տնտեսական գոտիներ

Հայաստանում ազատ տնտեսական գոտիների ստեղծման նպատակն է հիմնական սահմանափակումների վերացման միջոցով նպաստել ուղղակի օտարերկրյա ներդրումների ներգրավմանը և ապահովել երկրի կայուն տնտեսական զարգացումը:

2011թ. մայիսին ընդունված «Ազատ տնտեսական գոտիների մասին» ՀՀ օրենքով ազատ տնտեսական գոտիներում գործարարությանը զբաղվողների համար նախատեսվում է տալ հետևյալ արտոնությունները՝

- ավելացված արժեքի հարկից ազատում՝ ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպչին և ազատ տնտեսական գոտու շահագործողին (ռեզիդենտն) ծառայությունների մատուցման, ազատ տնտեսական գոտու տարածքում ապրանքների մատակարարման մասով,
- ռեզիդենտներին ազատում շահութահարկից (իրավաբանական անձանց համար) և եկամտահարկից (անհատ ձեռնարկատերերի համար)՝ ազատ տնտեսական գոտում իրականացված գործունեության մասով,
- ազատ տնտեսական գոտու տարածքում գտնվող, ռեզիդենտներին պատկանող կամ նրանց կողմից օգտագործվող հասարակական և արտադրական նշանակության շենքերի ու շինությունների ազատում գույքահարկից,
- առանց մաքսային վճարների գանձման և ոչ սակագնային կարգավորման միջոցների կիրառման արտահանում,
- ազատ տնտեսական գոտում պետական մարմինների կողմից ծառայությունների մատուցում «մեկ պատուհան» (one stop shop) սկզբունքով:

Ազատ տնտեսական գոտու ռեզիդենտ կարող են դառնալ ՀՀ-ում գրանցված առևտրային իրավաբանական անձինք, նրանց մասնաճյուղերը, անհատ ձեռնարկատերերը, ինչպես նաև օտարերկրյա կազմակերպության ներկայացուցչությունները, որոնք ձեռնարկատիրական գործունեություն են իրականացնում բացառապես ազատ տնտեսական գոտում՝ համապատասխան թույլտվության և պայմանագրի հիման վրա:

Ազատ տնտեսական գոտու **ռեզիդենտի թույլտվությունն ստանալու համար** անհրաժեշտ է մշտական գործող միջգերատեսչական հանձնաժողովին ներկայացնել՝

- դիմում,
- գործարար ծրագիր,

- կազմակերպչի կողմից տրամադրված տեղեկանք ազատ տնտեսական գոտում գործունեություն իրականացնելու պայմանների վերաբերյալ:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Նախատեսվում է ստեղծել 2 ազատ տնտեսական գոտիներ՝ ռազմավարական նշանակության ապրանքների արտադրության և արտահանման ուղղվածությամբ: Գոտիներից մեկը (որը նախատեսվում է ստեղծել «Ջվարթնոց» միջազգային օդանավակայանի հարակից տարածքում) ունենալու է մեծամասամբ գյուղատնտեսական ապրանքների ուղղվածությամբ, իսկ մյուսը (նախատեսվում է ստեղծել «Մարս» էլեկտրոնիկայի գործարանում)՝ բարձ և նորարարական տեխնոլոգիաների ուղղվածությամբ:

Լրացուցիչ տեղեկատվության համար դիմել ՅՅ էկոնոմիկայի նախարարության աշխատակազմի ներդրումային քաղաքականության վարչություն:

Հեռ.՝ +37410 597 127

Էլ. փոստ՝ investment@mineconomy.am

Աղբյուրը՝

<http://www.mineconomy.am>

<http://ada.am> (Armenian Business Guide 2011)

ՅՅ «Ջվարթնոց» օդանավակայանի հարակից տարածքում ազատ տնտեսական գոտու ստեղծման հայեցակարգ, 2008թ.

4. Ազատ առևտրի գոտի

2011թ. հոկտեմբերի ԱՊՀ 8 մասնակից պետությունների (այդ թվում՝ ՅՅ) կառավարությունների ղեկավարները Սանկտ-Պետերբուրգում ստորագրել են «ԱՊՀ մասնակից պետությունների միջև ազատ առևտրի գոտու ստեղծման մասին» պայմանագիր: Պայմանագրով նախատեսվում է, որ մասնակիցները գործի կղնեն առևտրի վարման նոր միջազգային պայմաններ, որոնք առավել կհեշտացնել առևտրի հարաբերությունները նրանց միջև:

Ազատ առևտրի գոտին պայմանագրի մասնակիցների համար ենթադրում է՝

- առևտրաշրջանառություն առանց մաքսատուրքերի,
- միասնական չափանիշներ՝ լիցենզավորման, կոդավորման և այլ հարցերում,
- որևէ պետություն չի կարող միակողմանի սահմանափակումներ ստեղծել մեկ այլ մասնակից պետության տնտեսվարող սուբյեկտի համար,
- պայմանագիրը մշակվել է Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության սահմանած սկզբունքների հիման վրա, հետևաբար առկա սահմանափակումները տարեցտարի նվազեցվելու են:

Այդ պայմանագրով ՅՅ-ի տնտեսական ռեժիմը բարելավվում է: Նախկինում գործող երկկողմանի համաձայնագրերում գոյություն ունեցող սահմանափակումների թիվը շուրջ 600-ով նվազում է:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Պայմանագրի մասնակիցներն են՝ Բելառուսը, Հայաստանը, Ղազախստանը, Ղրղսզստանը, Սուդովան, Ռուսաստանը, Տաջիկստանը, Ուկրաինան: Պայմանագիրը դեռևս չի գործում, այն ուժի մեջ կմտնի մասնակից պետություններում վավերացվելուց հետո:

Ազատ առևտրի գոտին որևէ կապ չունի ազատ տնտեսական գոտու հետ:

Աղբյուրը՝

<http://www.gov.am>

<http://cis.minsk.by>

5. «Կարգավորիչ գիլտտին»

2011թ. նոյեմբերին ՅՅ կառավարության և միջազգային դոնոր կազմակերպությունների (ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալություն, ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիր, ԵԱՀԿ, Համաշխարհային բանկ, Ավստրիայի զարգացման գործակալություն) միջև ստորագրվել է մտադրությունների մասին նամակ՝ «Կարգավորիչ գիլտտին» միջոցով տնտեսական կառավարման արդյունավետության բարձրացման վերաբերյալ: Նախատեսվում է նշանակալիորեն բարելավել տնտեսության, մասնավորապես՝ Հայաստանում գործարար միջավայրի կարգավորիչ ոլորտը:

«Կարգավորիչ գիլտտին» հնարավորություն կտա թարմացնել Հայաստանում գործարարության կանոնակարգիչ քաղաքականությունը և էականորեն բարելավել գործարար

միջավայրը: Այն կնպաստի բյուրոկրատիայի կրճատմանը, գործարարության ոլորտում առկա խոչընդոտների վերացմանը և կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը:

ՀՀ Նախագահի հրամանագրով 2011թ. սեպտեմբերին ստեղծվել է Տնտեսական գործունեության պետական կարգավորման արդյունավետության բարձրացման միջոցառումների համակարգման և ՀՀ տնտեսական ոլորտը կարգավորող իրավական ակտերի բարեփոխումների խորհուրդ: Խորհրդի գործունեությունն ուղղված է լինելու գործարար միջավայրի և շուկայական տնտեսության զարգացմանը խոչընդոտող դրույթների վերացմանը, պետության կողմից քաղաքացիներին մատուցվող ծառայությունների բարելավմանը և պարզեցմանը, այս ոլորտներում գործող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը, ինչպես նաև դրանցով սահմանված տնտեսապես ոչ արդյունավետ, ծախսատար և ոչ նպատակահարմար մեխանիզմների կրճատման վերաբերյալ առաջարկությունների մշակմանը:

Աղբյուրը՝

<http://www.gov.am>

Բ. ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

ՀՀ Սահմանադրության համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք (այդ թվում՝ օտարերկրացին) ունի օրենքով չարգելված ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք:

Շուկայում մենաշնորհի կամ գերիշխող դիրքի չարաշահումը և անբարեխիղճ մրցակցությունն արգելվում են: Որևէ հանգամանք, այդ թվում՝ քաղաքացիությունը, ազգությունը, չի կարող խոչընդոտ հանդիսանալ ՀՀ-ում մրցակցային գործարարությամբ զբաղվելու համար:

Մրցակցության սահմանափակումը, մենաշնորհի հնարավոր տեսակները և դրանց թուլատրելի չափերը կարող են սահմանվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է հանրության շահերի պաշտպանության համար

1. «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքով չի սահմանվում որևէ սահմանափակում օտարերկրացիների համար: Նրանք, ինչպես նաև ՀՀ երկքաղաքացիները, ՀՀ քաղաքացիների հետ հավասար, կարող են զբաղվել փոքր և միջին ձեռնարկատիրությամբ:

Օրենքով նախատեսվում է ՀՀ-ում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության սուբյեկտների երեք տեսակ՝

- գերփոքր (կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր, որոնց աշխատողների միջին քանակը կազմում է մինչև 10 մարդ),
- փոքր (կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր, որոնց աշխատողների միջին քանակը կազմում է մինչև 50 մարդ),
- միջին (կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր, որոնց աշխատողների միջին քանակը կազմում է մինչև 250 մարդ):

Պետական աջակցության հիմնական ուղղություններից են՝

- իրավական բարենպաստ դաշտի ձևավորումը,
- ֆինանսական և ներդրումային աջակցությունը, երաշխիքների տրամադրումը,
- տեղեկատվական և խորհրդատվական օգնությունը,
- բարենպաստ հարկային քաղաքականության իրականացումը,
- կադրերի պատրաստումն ու վերապատրաստումը,
- վիճակագրական հաշվետվությունների և հաշվապահական հաշվառման պարզեցված համակարգերի ստեղծումը, և այլն:

2. «Անհատ ձեռնարկատիրոջ մասին» ՀՀ օրենքով օտարերկրացին ունի նույն հնարավորությունը, ինչ ՀՀ քաղաքացին կամ երկքաղաքացին և ՀՀ-ում օրինական բնակվելու ժամանակահատվածում կարող է զբաղվել գործարարությամբ՝ որպես անհատ ձեռնարկատեր:

Անհատ ձեռնարկատերը ՀՀ-ում իրավունք ունի՝

- հիմնադրել առևտրային կազմակերպություն կամ դառնալ նրա մասնակիցը,
- ունենալ առևտրային ներկայացուցչություններ,
- ունենալ վարձու աշխատողներ, այլ իրավունքներ:

3. «Կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներմուծվող մաքսատուրքի Օ տոկոս դրույքաչափի ունեցող և ակցիզային հարկով հարկման ոչ ենթակա այն ապրանքների ցանկը հաստատելու մասին, որոնցից ավելացված արժեքի հարկը մաքսային մարմինների կողմից չի հաշվարկվում և գանձվում» ՀՀ օրենքով սահմանվում է այն տեսակի ապրանքները, որոնցից ավելացված արժեքի հարկը չի հաշվառվում և չի գանձվում՝ կազմակերպությունների կամ անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ՀՀ տարածք ներմուծելիս:

Նշված օրենքի համաձայն՝ մաքսային մարմինների կողմից ավելացված արժեքի հարկով չգանձվող ապրանքներից են՝

- տոհմային կենդանի թռչունները, ձիերը, այծերը, կենդանի ձկները,
- գարու, եգիպտացորենի սերմացու,
- դեղաբույսեր և բույսեր,
- ծխախոտի հումք, ծխախոտի թափոններ,
- չմշակված ալյումին, ալյումինի թափոններ և ջարդոն
- ավիավառելիք, ավիացիոն բեռնափակ կամ յուղ, և այլն:

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Օտարերկրացու համար ՀՀ-ում գործարարությամբ զբաղվելը կարող է հիմք հանդիսանալ նրան ժամանակավոր կամ մշտական կացության կարգավիճակ տալու համար (տես՝ Բաժին 7):

Գ. ՀԱՃԱԽ ՏՐՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է ազատ տնտեսական գոտին:

«Ազատ տնտեսական գոտիների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ազատ տնտեսական գոտին ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված հատուկ տարածք է, որը գտնվում է ՀՀ մաքսային տարածքից դուրս և որտեղ ձեռնարկատիրական գործունեությունն իրականացվում է օրենքով սահմանված առանձնահատկություններին համապատասխան:

2. Ի՞նչ փաստաթղթեր են անհրաժեշտ անհատ ձեռնարկատիրոջ հաշվառման համար:

«Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ իրավաբանական անձանց պետական գրանցումը և անհատ ձեռնարկատերերի պետական հաշվառումն իրականացնում է ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալությունը: Անհատ ձեռնարկատիրոջ հաշվառման համար անհրաժեշտ է գործակալություն ներկայացնել դիմում, անձնագրի պատճեն (օտարերկրացիներն անձնագրի պատճենը ներկայացնում են վավերացված և թարգմանված), սոցիալական քարտի պատճեն, 3x4 չափսի գունավոր լուսանկար և պետական տուրքի վճարման կտրոնը (գումարը՝ 3000 ՀՀԴ):

3. Որքա՞ն ժամանակում է հնարավոր գրանցել ընկերությունը ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրում:

Իրավաբանական անձը համարվում է գրանցված գրանցամատյանում համապատասխան գրառում կատարելու պահից: Լրիվ և ամբողջական փաստաթղթերի առկայության դեպքում պետական ռեգիստրի գործակալության աշխատակիցը տեղում գրառում է կատարում իրավաբանական անձին գրանցելու վերաբերյալ: Ներկայումս ՀՀ-ում գործում է նաև բիզնեսի գրանցման առցանց (on-line) ռեժիմ: Յուրաքանչյուր ոք, այդ թվում՝ օտարերկրացին, կարող է <https://www.e-register.am> վեբ կայքի միջոցով գրանցել իր ընկերությունը էլեկտրոնային ռեգիստրում՝ հաշված ընթացքում: Պահանջվող փաստաթղթերը ճիշտ և սահմանված կարգով ներկայացնելուց հետո ընկերությունը համարվում է գրանցված:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

օտարերկրացի՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի չհամարվող անձ, որն ունի այլ պետության քաղաքացիություն (օտարերկրյա քաղաքացի) կամ չունի որևէ պետության քաղաքացիություն (քաղաքացիություն չունեցող անձ)։

ազգությամբ հայ օտարերկրացի՝ օտարերկրացի, որի հայկական ծագումը հաստատվում է կրոնական և համայնքային կառույցների, ինչպես նաև պետական մարմինների կողմից տրամադրվող փաստաթղթերի հիման վրա։

այլ պետությունում մշտապես բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս վեց ամսից ավելի ժամկետով բնակության մեկնած կամ վեց ամսից ավելի ժամկետով բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի։

միգրանտ աշխատող՝ անձ, որը պետք է ներգրավվի, ներգրավված է կամ ներգրավվել է վարձատրվող գործունեության մեջ մեկ այլ Պետությունում, որի քաղաքացին նա չի հանդիսանում. (Միգրանտ աշխատողների և նրանց ընտանիքների անդամների իրավունքների պաշտպանության մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան, 1990)

այլ պետությունում մշտապես բնակվելու փաստը հաստատող փաստաթուղթ՝ քաղաքացու անձնագիրը, այլ պետությունում Հայաստանի Հանրապետության հյուպատոսական ծառայության «վերցված է հյուպատոսական հաշվառման մշտական բնակության համար» դրոշմով և (կամ) օտարերկրյա պետության պետական լիազոր մարմնի կողմից տրված մշտական բնակության փաստը հավաստող տեղեկանք, որի իսկության վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարության կողմից տրվել է համապատասխան եզրակացություն

մշտական բնակության վայր՝ վայր, որտեղ անձը բնակվում է մշտապես կամ առավելապես

մուտքի վիզա՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված պետական կառավարման մարմնի թույլտվություն, որն օտարերկրացուն իրավունք է տալիս մուտք գործելու Հայաստանի Հանրապետություն, տարանցիկ երթևեկելու Հայաստանի Հանրապետության տարածքով, գտնվելու Հայաստանի Հանրապետությունում և դուրս գալու Հայաստանի Հանրապետությունից՝ դրանում նշված նպատակներով, պայմաններով և ժամկետներում

ժամանակավոր կացության կարգավիճակ՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված պետական կառավարման մարմնի թույլտվություն, որն օտարերկրացուն իրավունք է տալիս բնակվելու Հայաստանի Հանրապետության տարածքում որոշակի ժամկետով

մշտական կացության կարգավիճակ՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված պետական կառավարման մարմնի թույլտվություն, որն օտարերկրացուն իրավունք է տալիս մշտապես բնակվելու Հայաստանի Հանրապետության տարածքում

հատուկ կացության կարգավիճակ՝ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի թույլտվություն, որն օտարերկրացուն իրավունք է տալիս բնակվելու Հայաստանի Հանրապետության տարածքում՝ այդ կարգավիճակը հավաստող փաստաթղթի վավերականության ժամկետներում

օտարերկրյա ներդրող՝ օտարերկրյա պետություն, ցանկացած օտարերկրյա իրավաբանական անձ, օտարերկրյա քաղաքացի, քաղաքացիություն չունեցող անձ, Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս մշտապես բնակվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպություն, որն իր գտնվելու վայրի օրենսդրությանը համապատասխան ներդրում է կատարում Հայաստանի Հանրապետությունում

օտարերկրյա ներդրում՝ գույքի ցանկացած տեսակ, այդ թվում՝ ֆինանսական միջոցներ և մտավոր արժեքներ, որն օտարերկրյա ներդրողի կողմից անմիջականորեն ներդրվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում իրականացվող ձեռնարկատիրական կամ այլ գործունեության ոլորտում՝ շահույթի (եկամտի) ստացման կամ այլ օգտակար արդյունքի հասնելու նպատակով

օտարերկրյա ներդրումներով ձեռնարկություն՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան ստեղծված ցանկացած կազմակերպական-իրավական տեսակի ձեռնարկություն, որի հիմնադիրը կամ մասնակիցն օտարերկրյա ներդրող է

հանրակրթություն՝ անձի ուսուցման և դաստիարակության գործընթաց, որն իրականացվում է նախադպրոցական, տարրական, հիմնական, միջնակարգ կրթության հիմնական և լրացուցիչ ծրագրերով

Նախադպրոցական կրթություն՝ տարրական ընդհանուր կրթությանը նախապատրաստող, նախադպրոցական կրթական ծրագրով իրականացվող կրթություն

տարրական կրթություն՝ պարտադիր կրթության առաջին մակարդակ, որը ներառում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի առաջին աստիճանը

հիմնական կրթություն՝ պարտադիր կրթության երկրորդ մակարդակ, որը ներառում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի առաջին և երկրորդ աստիճանները

միջնակարգ կրթություն՝ հանրակրթության երրորդ մակարդակ, որը ներառում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի երեք աստիճանները

Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթություն՝ առնվազն հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա արհեստագործական կրթական ծրագրերի իրականացում, բացառությամբ վարպետային ուսուցման

միջին մասնագիտական կրթություն՝ առնվազն հիմնական ընդհանուր կրթության հիմքի վրա միջին մասնագիտական կրթական ծրագրերի իրականացում

բարձրագույն մասնագիտական կրթություն՝ առնվազն միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության հենքի վրա բակալավրի, դիպլոմավորված մասնագետի, մագիստրոսի ծրագրերով իրականացվող մասնագիտական կրթություն

հետբուհական մասնագիտական կրթություն՝ բարձրագույն մասնագիտական կրթության (մագիստրոսի, դիպլոմավորված մասնագետի) հենքի վրա ասպիրանտի, հետազոտողի, հայցորդի ծրագրով իրականացվող մասնագիտական կրթություն

ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպիչ՝ բացառապես ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպման նպատակով կառավարության ստեղծած (հիմնադրած) կամ կառավարության որոշմամբ ընտրված իրավաբանական անձ, որն ապահովում է ազատ տնտեսական գոտում գործունեության իրականացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ստեղծումը և ծառայությունների մատուցումը

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1
Տոմեր և հիշատակի օրեր
(ըստ «Հայաստանի Հանրապետության տոմերի ու հիշատակի օրերի մասին» ՀՀ օրենքի)

Դեկտեմբերի 31 – Հունվարի 2	Ամանոր (ոչ աշխատանքային օրեր)
Հունվարի 3 – 5	Նախածննդյան տոներ (ոչ աշխատանքային օրեր)
Հունվարի 6	Սուրբ Ծնունդ և Հայտնություն (ոչ աշխատանքային օր)
Հունվարի 7	Մեռելոց հիշատակի օր (ոչ աշխատանքային օր)
Հունվարի 28	Բանակի օր (ոչ աշխատանքային օր)
Փետրվարի 21	Մայրենի լեզվի օր
Փետրվարի 28	Աղրբեջանական ԽՍՀ-ում կազմակերպված ջարդերի զոհերի հիշատակի և բռնազաղթված հայ բնակչության իրավունքների պաշտպանության օր
Մարտի 8	Կանանց տոն (ոչ աշխատանքային օր)
Ապրիլի 7	Մայրության ու գեղեցկության օր
Ապրիլի 24	Ցեղասպանության զոհերի հիշատակի օր (ոչ աշխատանքային օր)
Մայիսի 1	Վշխատանքի օր (ոչ աշխատանքային օր)
Մայիսի 8	Երկրապահի օր
Մայիսի 9	Հաղթանակի և խաղաղության տոն (ոչ աշխատանքային օր)
Մայիսի 15	Ընտանիքի օր
Մայիսի 28	Հանրապետության տոն (ոչ աշխատանքային օր)
Հունիսի 1	Երեխաների իրավունքների պաշտպանության օր
Հունիսի 14	Բռնադատվածների հիշատակի օր
Հուլիսի 5	Սահմանադրության օր (ոչ աշխատանքային օր)
Սեպտեմբերի 1	Գիտելիքի և դպրության օր
Սեպտեմբերի 21	Անկախության տոն (ոչ աշխատանքային օր)
Հոկտեմբերի 5	Ուսուցչի օր
Հոկտեմբերի 2-րդ շաբաթ օրը	Թարգմանչաց տոն
Նոյեմբերի 10	Տեղական ինքնակառավարման օր
Դեկտեմբերի 7	Երկրաշարժի զոհերի հիշատակի օր
Սուրբ Ջատիկից 8 շաբաթ առաջ՝ հինգշաբթի օրը	Սուրբ Վարդանանց տոն՝ բարի գործի և ազգային տուրքի օր
Սուրբ Ջատիկից 64 օր հետո՝ կիրակի օրը	Սուրբ Էջմիածնի տոն

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2
ՀՀ դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչություններ

ԴԵՄՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ալբանիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Գագիկ Ղալաջյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Աթենք, Հունաստան

Հասցե՝ 95, Konstantinou Paleologou Avenue, Kalandri 15232, Athens, Greece

Հեռ.՝ (30-210) 6831130

Ֆաքս՝ (30-210) 6831183

Էլ. փոստ՝ embassy.athens@mfa.am

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ

Ն.Գ. պրն. Թաթուլ Մարգարյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Վաշինգտոն, ԱՄՆ

Հասցե՝ 2225 R Str., N. W., Washington DC, 20008 USA

Հեռ.՝ (1-202) 319-1976, Ֆաքս՝ (1-202) 319-2982

Էլ.փոստ՝ armusaembassy@mfa.am

Կայք՝ <http://www.armeniaemb.org>

Անդորրայի Իշխանություն

Ն.Գ. պրն. Վիգեն Զիտեչյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Փարիզ, Ֆրանսիա

Հասցե՝ 9, Rue Viète, 75017 Paris, France

Հեռ.՝ (33-1) 42129800, (33-1) 42129802

Ֆաքս՝ (33-1) 42129803

Էլ. փոստ՝ ambarmen@wanadoo.fr

Ավստրիայի Հանրապետություն

Ն. Գ. պրն. Արման Կիրակոսյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Վիեննա, Ավստրիա

Հասցե՝ 28, Hadikgasse, A -1140 Vienna, Austria

Հեռ.՝ (43-1) 522-7479

Ֆաքս՝ (43-1) 522-7479 -150

Էլ. փոստ՝ armenia@armembassy.at

Արաբական Միացյալ Էմիրություններ

Ն.Գ. պրն. Վահագն Մելիքյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Աբու Դաբի, ԱՄԷ

Հասցե՝ Embassies District (al-Safarat), 24 Al Karamah Str., Zone 2, P. O. Box Number: 6358,

Հեռ.՝ (9712) 4444196, 4444128

Ֆաքս՝ (9712) 4444197

Էլ. փոստ՝ armemiratesembassy@mfa.am

Կայք՝ <http://uae.mfa.am>

Արգենտինայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վլադիմիր Կարմիրչայան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Բուենոս Այրես, Արգենտինա

Հասցե՝ J. A. Pachego de Melo 1922 C1126AAD, Ciudad de Buenos Aires, Argentina

Հեռ.՝ (54-11) 4816-8710

Ֆաքս՝ (54-11) 4812-2803

Էլ. փոստ՝ armenia@fibertel.com.ar

Աֆղանստանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վասիլի Ղազարյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Աստանա, Ղազախստան

Հասցե՝ 19 Kiz Zhibek Str, Komsomolski Microdistrict Astana, Kazakhstan
Հեռ.՝ 7 (7-172) 402015, 402017
Ֆաքս՝ 7 (7-172) 401970
Էլ. փոստ՝ armkazakhstanembassy@mfa.am

Բահրեյնի Թագավորություն

Ն.Գ. պրն. Վահագն Մելիքյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Աբու Դաբի, ԱՄԷ
Հասցե՝ Embassies District (al-Safarat), 24 Al Karamah Str., Zone 2, P. O. Box Number: 6358,
Հեռ.՝ (9712) 4444196, 4444128
Ֆաքս՝ (9712) 4444197
Էլ. փոստ՝ armemiratesembassy@mfa.am

Բելառուսի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Խաչատրյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Մինսկ, Բելառուս
Հասցե՝ Բելառուս, Մինսկ 220050, Կիրովի փող. 17
Հեռ.՝ (375-17) 227-51-53, 227-05-63
Ֆաքս՝ (375-17) 227-51-53
Էլ. փոստ՝ armbelarusembassy@mfa.am

Բելգիայի Թագավորություն

Ն.Գ. պրն. Ավետ Ադոնց
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բրյուսել, Բելգիա
Հասցե՝ 28, Rue Montoyer, 1000 Brussels, Belgium
Հեռ.՝ (32-2) 348-44-00
Ֆաքս՝ (32-2) 348-44-01
Էլ. փոստ՝ armbelgiumembassy@mfa.am

Բրազիլիայի Դաշնային Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Աշոտ Եղիազարյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բրազիլիա, Բրազիլիա
Հասցե՝ SHIS QL 28, Conjunto 3, Casa 4, CEP: 71665-235
Էլ. փոստ՝ armgenconsulatesan-paulo@mfa.am

Բուլղարիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արսեն Սիոյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Սոֆիա, Բուլղարիա
Հասցե՝ 3, Zagorichane Str., 1111 Sofia, Bulgaria
Հեռ.՝ (359-2) 9461272, 9461273
Ֆաքս՝ (359-2) 9461274
Էլ. փոստ՝ armbulgariaembassy@mfa.am

Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Մարտիրոսյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բեռլին, Գերմանիա
Հասցե՝ 4, Nussbaumallee, 14050, Berlin, Germany
Հեռ.՝ (49-30) 40509110 /11/12/13/15/16
Ֆաքս՝ (49-30) 40509125
Էլ. փոստ՝ rmemb@gmx.de

Դանիայի Թագավորություն

Ն.Գ. պրն. Հրաչյա Աղաջանյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Կոպենհագեն, Դանիա
Հասցե՝ Ryvang Alle 50, 2900, Hellerup, Denmark
Հեռ.՝ +4535822900

Էլ. փոստ՝ armembdk@mfa.am
Կայք՝ <http://denmark.am>

Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Մելքոնյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Կահիրե, Եգիպտոս
Հասցե՝ 20, Mohammed Mazhar Str., Zamalek, Cairo, Egypt
Հեռ.՝ (20-2) 27374157, 27374159
Ֆաքս՝ (20-2) 7374158
Էլ. փոստ՝ armegyptembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://www.armembegypt.com>

Եթովպիայի Ղազնային Ժողովրդավարական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Մելքոնյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Կահիրե, Եգիպտոս
Հասցե՝ 20, Mohammed Mazhar Str., Zamalek, Cairo, Egypt
Հեռ.՝ (20-2) 27374157, 27374159
Ֆաքս՝ (20-2) 7374158
Էլ. փոստ՝ armegyptembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://www.armembegypt.com>

Էստոնիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Աշոտ Գալոյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Վարշավա, Լեհաստան
Հասցե՝ 50, Bekasow Str., 02-803, Warsaw, Poland
Հեռ.՝ (48-22) 8990940-42
Ֆաքս՝ (48-22) 8990935
Էլ. փոստ՝ secretariat@armenia.internetdsl.pl

Թուրքմենստան

Ն. Գ. պրն. Վլադիմիր Բադալյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Աշգաբադ, Թուրքմենստան
Հասցե՝ Gorki Str. 53, Ashgabad, Turkmenistan
Հեռ.՝ (993-12) 331416, 331418
Ֆաքս՝ (993-12) 331419
Էլ. փոստ՝ armturkmenembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://turkmenistan.mfa.am>

Ինդոնեզիայի Հանրապետության

Ն.Գ. պրն. Արա Հակոբյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Նյու-Դելի, Հնդկաստան
Հասցե՝ Armenia Street D-133, Anand Niketan New Delhi - 110021
Հեռ.՝ (91-11) 24112851/52
Ֆաքս՝ (91-11) 24112853
Էլ. փոստ՝ armindiaembassy@mfa.am

Իռլանդիա

Ն.Գ. տկն. Կարինե Ղազինյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Լոնդոն, Մեծ Բրիտանիա
Հասցե՝ 25A Cheniston Gardens, London W 8 6TG, UK
Հեռ.՝ (44-20) 79385435
Ֆաքս՝ (44-20) 79382595
Էլ. փոստ՝ armemb@armenianembassyuk.com
Կայք՝ <http://www.armenianembassyuk.com>

Իսպանիայի Թագավորություն

Պրն. Խորեն Տերտերյան

Գործերի հավատարմատար

Նստավայր՝ Մադրիդ, Իսպանիա
Հասցե՝ Calle Mayor 81, C.P. 28013, Madrid, Spain
Հեռ.՝ (34) 915 422627, 915 421626
Ֆաքս՝ (34) 915 591806
Էլ. փոստ՝ armspainembassy@mfa.am

Իտալիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Ռուբեն Կարապետյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Հռոմ, Իտալիա
Հասցե՝ Via 20 Settembre, 98/E - 00187 Rome, Italy
Հեռ.՝ (39-06) 329-6638
Ֆաքս՝ (39-06) 329-7763
Էլ. փոստ՝ embarmit@tin.it

Իրանի Իսլամական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Գրիգոր Առաքելյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Թեհրան, Իրան
Հասցե՝ 32, Ostad Shahriar, corner of Razi, Jomhuri Eslami, Tehran, Iran
Հեռ.՝ (98-21) 667-401-99
Ֆաքս՝ (98-21) 667-006-57
Էլ. փոստ՝ emarteh@yahoo.com

Իրաքի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Մուրադ Մուրադյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բաղդադ, Իրաք
Հասցե՝ House 5, Street 11, Sect.215, International Zone, Baghdad, Iraq
Հեռ.՝ (964 77) 13211592
Էլ. փոստ՝ armiraqembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://iraq.mfa.am>

Լատվիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Աշոտ Գալոյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Վարշավա, Լեհաստան
Հասցե՝ 50, Bekasow Str., 02-803, Warsaw, Poland
Հեռ.՝ (48-22) 8990940-42
Ֆաքս՝ (48-22) 8990935
Էլ. փոստ՝ secretariat@armenia.internetdsl.pl

Լեհաստանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Աշոտ Գալոյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Վարշավա, Լեհաստան
Հասցե՝ 50, Bekasow Str., 02-803, Warsaw, Poland
Հեռ.՝ (48-22) 8990940-42
Ֆաքս՝ (48-22) 8990935
Էլ. փոստ՝ secretariat@armenia.internetdsl.pl

Լիբանանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Աշոտ Քոչարյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բեյրութ, Լիբանան
Հասցե՝ 28 Rue des Jasmins, Mtayleb, Mount Lebanon
Հեռ.՝ (961-4) 41-88-60
Ֆաքս՝ (961-4) 40-29-52
Էլ. փոստ՝ armlebanonembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://lebanon.mfa.am>

Լիբիա

Ն.Գ. պրն. Արմեն Մելքոնյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Կահիրե, Եգիպտոս
Հասցե՝ 20, Mohammed Mazhar Str., Zamalek, Cairo, Egypt
Հեռ.՝ (20-2) 27374157, 27374159
Ֆաքս՝ (20-2) 7374158
Էլ. փոստ՝ armegyptembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://egypt.mfa.am/en>

Լիտվայի Հանրապետություն
Ն.Գ. պրն. Արա Այվազյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Վիլնյուս, Լիտվա
Հասցե՝ Lenktoji g.17, 08124 Vilnius, Republic of Lithuania
Հեռ.՝ (370-5) 2075040, 2075041
Ֆաքս՝ (370-5) 2075042
Էլ. փոստ՝ armlithuaniaembassy@mfa.am

Լյուքսեմբուրգ
Ն.Գ. պրն. Ավետ Ադոնց
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բրյուսել, Բելգիա
Հասցե՝ 28, Rue Montoyer, 1000 Brussels, Belgium
Հեռ.՝ (32-2) 348-44-00
Ֆաքս՝ (32-2) 348-44-01
Էլ. փոստ՝ armbelgiumembassy@mfa.am

Իտրվաթիայի Հանրապետություն
Ն.Գ. պրն. Ռուբեն Կարապետյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Հռոմ, Իտալիա
Հասցե՝ Via 20 Settembre, 98/E - 00187 Rome, Italy
Հեռ.՝ (39-06) 329-6638
Ֆաքս՝ (39-06) 329-7763
Էլ. փոստ՝ armitalyembassy@mfa.am

Կանադա
Ն.Գ. պրն. Արմեն Եզանյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Օտտավա, Կանադա
Հասցե՝ 7, Delaware Avenue, Ottawa, Ontario, K2P 0Z2, Canada
Հեռ.՝ (1-613) 234-3710
Ֆաքս՝ (1-613) 234-3444
Էլ. փոստ՝ armcanadaembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://www.armembassycanada.ca>

Կիպրոսի Հանրապետություն
Ն.Գ. պրն. Գագիկ Ղալաչյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Աթենք, Հունաստան
Հասցե՝ 95, Konstantinou Paleologou Avenue, Khalandri 15232, Athens, Greece
Հեռ.՝ (30-210) 6831130
Ֆաքս՝ (30-210) 6831183
Էլ. փոստ՝ embassy.athens@mfa.am

Հնդկաստանի Հանրապետություն
Ն.Գ. պրն. Արա Հակոբյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Նյու-Դելի, Հնդկաստան
Հասցե՝ Armenia Street D-133, Anand Niketan New Delhi - 110021
Հեռ.՝ (91-11) 24112851/52

Ֆաքս` (91-11) 24112853
Էլ. փոստ` armindiaembassy@mfa.am

Հորդանան

Ն.Գ. պրն. Արշակ Փոլադյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Դամասկոս, Սիրիա
Հասցե` 2 Saad Ben Abi Uakksi, building 2, West Mezze, Damascus, Syria
Հեռ.` (963-11) 6130952, 6133617, 6670051
Ֆաքս` (963-11) 6133618
Էլ. փոստ` armsyriaembassy@mfa.am

Հունաստանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Գագիկ Ղալաչյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Աթենք, Հունաստան
Հասցե` 95, Konstantinou Paleologou Avenue, Khalandri 15232, Athens, Greece
Հեռ.` (30-210) 6831130
Ֆաքս` (30-210) 6831183
Էլ. փոստ` armemb@otenet.gr

Հունգարիայի Հանրապետություն

Ն. Գ. պրն. Արման Կիրակոսյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Վիեննա, Ավստրիա
Հասցե` 28, Hadikgasse, A -1140 Vienna, Austria
Հեռ.` (43-1) 522-7479
Ֆաքս` (43-1) 522-7479 -150
Էլ. փոստ` armaustriaembassy@mfa.am

Ղազախստանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վասիլի Ղազարյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Աստանա, Ղազախստան
Հասցե` 19 Kiz Zhibek Str, Komsomolski Microdistrict Astana, Kazakhstan
Հեռ.` 7-(7-172) 402015, 402017
Ֆաքս` 7-(7-172) 401970
Էլ. փոստ` armkazakhstanembassy@mfa.am
ԻՅՍն` <http://kazakhstan.mfa.am>

Ղրղզական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վասիլի Ղազարյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Աստանա, Ղազախստան
Հասցե` 19 Kiz Zhibek Str, Komsomolski Microdistrict Astana, Kazakhstan
Հեռ.` 7-(7-172) 402015, 402017
Ֆաքս` 7-(7-172) 401970
Էլ. փոստ` armkazakhstanembassy@mfa.am

Մալայզիա

Ն. Գ. պրն. Արա Հակոբյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Նյու-Դելի, Հնդկաստան
Հասցե` Armenia Street D-133, Anand Niketan New Delhi - 110021
Հեռ.` (91-11) 24112851/52
Ֆաքս` (91-11) 24112853
Էլ. փոստ` armindiaembassy@mfa.am

Մալթայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Ռուբեն Կարապետյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր` Հռոմ, Իտալիա
Հասցե` Via 20 Settembre, 98/E - 00187 Rome, Italy

Հեռ.՝ (39-06) 329-6638
Ֆաքս՝ (39-06) 329-7763
Էլ. փոստ՝ armitalyembassy@mfa.am

Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորություն

Ն.Գ. տկն. Կարինե Ղազինյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Լոնդոն, Մեծ Բրիտանիա
Հասցե՝ 25A Cheniston Gardens, London W 8 6TG, UK
Հեռ.՝ (44-20) 79385435
Ֆաքս՝ (44-20) 79382595
Էլ. փոստ՝ armukembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://uk.mfa.am>

Նեպալի Ռաշնային Ժողովրդավարական Հանրապետության դեսպանություն

Ն.Գ. պրն. Արա Հակոբյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Նյու-Դելի, Հնդկաստան
Հասցե՝ Armenia Street D-133, Anand Niketan New Delhi - 110021
Հեռ.՝ (91-11) 24112851/52
Ֆաքս՝ (91-11) 24112853
Էլ. փոստ՝ armindiaembassy@mfa.am

Նիդերլանդների Թագավորություն

Ն.Գ. տկն. Ջյունիկ Աղաջանյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Հաագա, Նիդերլանդներ
Հասցե՝ Lan Van Meerdervoort 90, 2517, The Hague
Հեռ.՝ (317) 03311002
Էլ. փոստ՝ armembnl@mfa.am
Կայք՝ <http://netherlands.mfa.am>

Նորվեգիայի Թագավորություն

Ն.Գ. պրն. Արա Այվազյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Երևան, Հայաստան
Հասցե՝ Երևան 0010, Կառավարական շենք 2
Հեռ.՝ (374-10) 544041 (ext-289)
Ֆաքս՝ (374-10) 543925
Էլ. փոստ՝ armscandembassy@mfa.am

Շվեդիայի Թագավորություն

Ն.Գ. պրն. Արա Այվազյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Երևան, Հայաստան
Հասցե՝ Երևան 0010, Կառավարական շենք 2
Հեռ.՝ (374-10) 544041 (ext-289)
Ֆաքս՝ (374-10) 543925
Էլ. փոստ՝ armscandembassy@mfa.am

Շվեյցարիայի Համադաշնություն

Ն.Գ. պրն. Շառլ Ազնավուր
Նստավայր՝ Ժնև, Շվեյցարիա
Հասցե՝ 28, Avenue du Mail, 1205 Geneva, Switzerland
Հեռ.՝ (41-22) 3201100
Ֆաքս՝ (41-22) 3206148
Էլ. փոստ՝ armmissionswiss@mfa.am

Շրի Լանկայի Ժողովրդական Սոցիալիստական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արա Հակոբյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Նյու-Դելի, Հնդկաստան
Հասցե՝ Armenia Street D-133, Anand Niketan New Delhi - 110021

Հեռ.՝ (91-11) 24112851/52
Ֆաքս՝ (91-11) 24112853
Էլ. փոստ՝ armindiaembassy@mfa.am

Չեխիայի Հանրապետություն

Ն. Գ. պրն. Տիգրան Սեյրանյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ ք. Պրահա, Չեխիայի Հանրապետություն
Հասցե՝ Na Pisknch 1411/95, 160 00 Prague 6, Dejvice, Czech Republic
Հեռ.՝ +420 220 518 175
Ֆաքս՝ +420 220 517 686
Էլ. փոստ՝ armembassy.cz@mfa.am
Կայք՝ www.cz.mfa.am

Չիլիի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վլադիմիր Կարմիրշալյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բուենոս Այրես, Արգենտինա
Հասցե՝ J. A. Pacheco de Melo 1922 C1126AAD, Ciudad de Buenos Aires, Argentina
Հեռ.՝ (54-11) 48168710
Ֆաքս՝ (54-11) 48122803
Էլ. փոստ՝ armargentineembassy@mfa.am

Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Սարգսյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Պեկին, Չինաստան
Հասցե՝ 9, Tayuan Nanxiaoje, Chaoyang District, 100600 Beijing, PRC
Հեռ.՝ (86-10) 65325677
Ֆաքս՝ (86-10) 65325654
Էլ. փոստ՝ armchinaembassy@mfa.am

Պորտուգալիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Ռուբեն Կարապետյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Հռոմ, Իտալիա
Հասցե՝ Via 20 Settembre, 98/E - 00187 Rome, Italy
Հեռ.՝ (39-06) 329-6638
Ֆաքս՝ (39-06) 329-7763
Էլ. փոստ՝ armitalyembassy@mfa.am

Ռումինիա

Ն. Գ. պրն. Համլետ Գասպարյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բուխարեստ, Ռումինիա
Հասցե՝ Str. Intrarea Poiana nr.27, Sector 1 014136 Bucharest, Romania
Հեռ.՝ (40-21) 2332452
Ֆաքս՝ (40-21) 2332725
Էլ. փոստ՝ armromaniaembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://romania.mfa.am>

Ռուսաստանի Ռազմություն

Ն.Գ. պրն. Օլեգ Եսայան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Մոսկվա, Ռուսաստան
Հասցե՝ 2, Armianskiy Pereulok, 101990 Moscow, Russia
Հեռ.՝ (7-495) 6241269, 6241441
Ֆաքս՝ (7-495) 6244535
Էլ. փոստ՝ info@armenianembassy.ru
Կայք՝ <http://www.armenianembassy.ru>

Սերբիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Գագիկ Ղալաչյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Աթենք, Հունաստան

Հասցե՝ 95, Konstantinou Paleologou Avenue, Khalandri 15232, Athens, Greece

Հեռ.՝ (30-210) 6831130

Ֆաքս՝ (30-210) 6831183

Էլ. փոստ՝ embassy.athens@mfa.am

Սինգապուրի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Սարգսյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Պեկին, Չինաստան

Հասցե՝ 9, Tayuan Nanxiaoje, Chaoyang District, 100600 Beijing, PRC

Հեռ.՝ (86-10) 65325677

Ֆաքս՝ (86-10) 65325654

Էլ. փոստ՝ armchinaembassy@mfa.am

Սիրիայի Արաբական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արշակ Փոլատյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Դամասկոս, Սիրիա

Հասցե՝ 2 Saad Ben Abi Uakksi, building 2, West Mezze, Damascus, Syria

Հեռ.՝ (963-11) 6130952, 6133617, 6670051

Ֆաքս՝ (963-11) 6133618

Էլ. փոստ՝ armsyriaembassy@mfa.am

Սլովակիայի Հանրապետություն

Ն. Գ. պրն. Արման Կիրակոսյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Վիեննա, Ավստրիա

Հասցե՝ 28, Hadikgasse, A -1140 Vienna, Austria

Հեռ.՝ (43-1) 522-7479

Ֆաքս՝ (43-1) 522-7479 -150

Էլ. փոստ՝ armaustriaembassy@mfa.am

Սլովենիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Ռուբեն Կարապետյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Հռոմ, Իտալիա

Հասցե՝ Via 20 Settembre, 98/E - 00187 Rome, Italy

Հեռ.՝ (39-06) 3296638

Ֆաքս՝ (39-06) 3297763

Էլ. փոստ՝ armitalyembassy@mfa.am

Վիետնամի Սոցիալիստական Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արմեն Սարգսյան

Նստավայր՝ Պեկին, Չինաստան

Հասցե՝ 9, Tayuan Nanxiaoje, Chaoyang District, 100600 Beijing, PRC

Հեռ.՝ (8610) 65325677

Ֆաքս՝ (8610) 65325654

Էլ. փոստ՝ armchinaembassy@mfa.am

Վրաստան

Ն.Գ. պրն. Հովհաննես Մանուկյան

Արտակարգ և լիազոր դեսպան

Նստավայր՝ Թբիլիսի, Վրաստան

Հասցե՝ 4, Tetelashvili Str., 0102 Tbilisi, Georgia

Հեռ.՝ (995-32) 951723, (995-32) 959443

Ֆաքս՝ (995-32) 964287

Էլ. փոստ՝ armemb@caucasus.net

Կայք՝ <http://www.armenianembassy.ge>

Տաջիկստանի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վլադիմիր Բադալյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Աշքաբադ, Թուրքմենստան
Հասցե՝ 53, Gorki Str., Ashgabad, Turkmenistan
Հեռ.՝ (993-12) 331416, 331418
Ֆաքս՝ (993-12) 331419
Էլ. փոստ՝ armturkmenembassy@mfa.am

Ուկրաինա

Ն.Գ. պրն. Անդրեյանիկ Մանուկյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Կիև, Ուկրաինա
Հասցե՝ 45, Volodymyrska Str., 01901 Kiev, Ukraine
Հեռ.՝ (38044) 2349005, (38044) 2351004
Ֆաքս՝ (38044) 2354355, 2794513
Էլ. փոստ՝ armukraineembassy@mfa.am
Կայք՝ <http://ukraine.mfa.am>

Արգենտինայի Արևելյան Հանրապետություն

Ն. Գ. պրն. Վլադիմիր Կարմիրչայան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Բուենոս-Այրես, Արգենտինա
Հասցե՝ J. A. Pacheco de Melo 1922 C1126AAD, Ciudad de Buenos Aires, Argentina
Հեռ.՝ (54-11) 48168710
Ֆաքս՝ (54-11) 48122803
Էլ. փոստ՝ armargentineembassy@mfa.am

Քաթարի Պետություն

Ն.Գ. պրն. Վահագն Մելիքյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Աբու Դաբի, ԱՄԷ
Հասցե՝ Embassies District (al-Safarat), 24 Al Karamah Str., Zone 2, P. O. Box Number: 6358,
Հեռ.՝ (9712) 4444196, 4444128
Ֆաքս՝ (9712) 4444197
Էլ. փոստ՝ armemiratesembassy@mfa.am

Քուվեյթի Պետություն

Ն.Գ. պրն. Ֆադե Զարչոլյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Էլ-Քուվեյթ, Քուվեյթ
Հասցե՝ Jabriya, Block 8, Street 3, House 8, Al Kuwait
Հեռ.՝ (+965) 25322175
Ֆաքս՝ (+965) 25314656
Էլ. փոստ՝ embassy.kuwait@mfa.am
Կայք՝ <http://kuwait.mfa.am>

Ֆինլանդիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Արա Այվազյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Երևան, Հայաստան
Հասցե՝ Երևան 0010, Կառավարական շենք 2
Հեռ.՝ (37410) 544041 (ext-289)
Ֆաքս՝ (37410) 543925
Էլ. փոստ՝ armscandembassy@mfa.am

Ֆրանսիայի Հանրապետություն

Ն.Գ. պրն. Վիգեն Զիտեչյան
Արտակարգ և լիազոր դեսպան
Նստավայր՝ Փարիզ, Ֆրանսիա
Հասցե՝ 9, Rue Viète, 75017 Paris, France
Հեռ.՝ (33-1) 42129800, (33-1) 42129802
Ֆաքս՝ (33-1) 42129803
Էլ. փոստ՝ ambarmen@wanadoo.fr

ՀՅՈՒՊԱՏՈՍԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ

Նստավայր՝ ք. Լոս Անջելես

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Գրիգոր Հովհաննիսյան

Հասցե՝ 1000 N. Central Ave., Suite 200, Glendale, CA 91202, USA

Հեռ.՝ (818) 2655900

Ֆաքս՝ (818) 2653800

Էլ. փոստ՝ armgenconsulatelos@mfa.am

Կայք՝ <http://www.armeniaconsulatela.org>

Բելգիայի Թագավորություն, Անտվերպեն

Նստավայր՝ Անտվերպեն

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Հայկ Արսլանյան

Հասցե՝ 79, Bella Faillelaan, 2020 Antwerp, Belgium

Հեռ.՝ (323)2329792

Ֆաքս՝ (323)2332902

Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Բենինի Հանրապետություն

Նստավայր՝ Կոտոնու

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Մարսել Չիֆտեյան

Հասցե՝ 01 B.P. 466 Cotonou, Benin

Հեռ.՝ (229)311377

Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Բուլղարիայի Հանրապետություն, Պլովդիվ

Նստավայր՝ Պլովդիվ, Բուլղարիա

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Եղիազար Ուզունյան

Հասցե՝ 19, Peshtersco Str., 4015 Plovdiv, Bulgaria

Հեռ.՝ (359)32241414, 32241415

Էլ. փոստ՝ ehi@abv.bg

Բուլղարիայի Հանրապետություն, Վառնա

Նստավայր՝ Վառնա, Բուլղարիա

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Սարգիս Սարգիզով

Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Բրազիլիայի Ռաշնային Հանրապետություն

Նստավայր՝ Սան Պաուլո

Պատվավոր հյուպատոս՝ տկն. Հիլդա Բուրմայան

Հասցե՝ 192 Ave. San Luiz, cj. 1301, Centro, CEP:01046-000, Sao Paulo, Brazil

Հեռ.՝ (5511) 32557707

Ֆաքս՝ (5511) 32315266

Էլ. փոստ՝ consulado@armenia.com.br

Գերմանիայի Ռաշնային Հանրապետություն, Կարլսռուե

Նստավայր՝ Կարլսռուե, Գերմանիա

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Գյունտեր Պիլարսկի

Հասցե՝ 12, Cari-Hofer-Strasse, D-76227 Karlsruhe, Germany

Հեռ.՝ (49-721)41433

Ֆաքս՝ (49-721)493124

Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Իռլանդիա

Նստավայր՝ Դուբլին, Իռլանդիա

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Օհան Երկայնհարսյան

Հասցե՝ 5 Marine's Cove, Thormanby Rd, Howth, Dublin, Ireland

Հեռ.՝ (3531)8391211, 4515087, քջջ.(3538)72422007

Ֆաքս՝ (3531)4515737

Էլ. փոստ՝ ohan@sona.ie

Իսպանիայի Թագավորություն, Բարսելոնա

Նստավայր՝ Բարսելոնա, Իսպանիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Խուան Խոսե Սանմարտին Խիլ
Հասցե՝ C/ Ali Bei 25, 08010 Barcelona
Հեռ.՝ (3493) 2319600
Ֆաքս՝ (3493) 2322927
Էլ. փոստ՝ cons@consularmenia.org

Իսրայելի Պետություն
Նստավայր՝ Երուսաղեմ, Իսրայել
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Ցուլակ Մոնջյան
Հասցե՝ 1, Vitron Str. Atolot Industrial Zone, Jerusalem, Israel
Հեռ.՝ (972-2) 5833053
Ֆաքս՝ (972-2) 6565861
Էլ. փոստ՝ momjian@netvision.net.il

Իտալիայի Հանրապետություն, Միլան
Նստավայր՝ Միլան, Իտալիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Պյետրո Բուչուկյան
Էլ. փոստ՝ pietro.kuciukyan@tin.it

Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսություն, Բերտրանժ
Նստավայր՝ Բերտրանժ, Լյուքսեմբուրգ
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Ֆրանկ Էնգել
Հասցե՝ 36, rue de Luxembourg, L-8077 Bertrange, Luxembourg
Հեռ.՝ (352)26315740
Ֆաքս՝ (352)26315750
Էլ. փոստ՝ consulat@armenie.lu

Խորվաթիայի Հանրապետություն
Նստավայր՝ ք. Ջագրեբ, Խորվաթիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Վեդրան Բուրատովիչ
Հեռ.՝ 5646868
Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Կոտ դ'Իվուարի Հանրապետություն
Նստավայր՝ Աբիջան, Կոտ դ'Իվուար
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Ռայմոնդ Եզեկեյան
Հասցե՝ 01 B. P. 816 Abidjan 01, Cote d' Ivoire
Հեռ.՝ +(225) 356035
Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Հնդկաստանի Հանրապետություն, Մումբայ
Նստավայր՝ Մումբայ, Հնդկաստան
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Հարշադ Ռ. Մեթա
Հասցե՝ 1616, Prasad Chambers, Opera House, 400 004 Mumbai, India
Հեռ.՝ +(9122) 56650000
Ֆաքս՝ (9122) 23630248
Էլ. փոստ՝ harshad.mehta@rosyblue.com

Նիդերլանդների Թագավորություն
Նստավայր՝ Հիլվերսում, Նիդերլանդներ
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Ռոբերտ Հանս Չիք
Հասցե՝ 26, Melkpad, 1217 KD Hilversum, Netherlands
Հեռ.՝ (31-2154) 6273886
Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Նորվեգիայի Թագավորություն, Օսլո
Նստավայր՝ Օսլո, Նորվեգիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Մադս Հենրիկ Լանգաարդ Լունդ
Հասցե՝ 9, Konventveien, 0377 Oslo, Norway
Հեռ.՝ (47) 22 00 95 22
Էլ. փոստ՝ mll@icon-cg.com

Զիլիի Հանրապետություն, Սանտյագո
Նստավայր՝ Սանտյագո, Զիլի
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Էդուարդո Գուառաչի
Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Պորտուգալիայի Հանրապետություն, Լիսաբոն
Նստավայր՝ Լիսաբոն, Պորտուգալիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Միքայել Գյուլբենկյան
Հասցե՝ Alameda dos Oceanos, Parque das Nacoes Hotel. 061.1-2, 1990-207 Lisboa, Portugal
Հեռ.՝ (351-2 1) 7959000
Էլ. փոստ՝ consularmenia@hotmail.com

Պորտուգալիայի Հանրապետություն, Պորտո
Նստավայր՝ Պորտո, Պորտուգալիա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Էդուարդո Մաշադո
Հասցե՝ 292, Av. Fontes Pereira de Melo, 4100 Porto, Portugal
Հեռ.՝ (351-22) 6167300
Ֆաքս՝ (351-22) 617315
Էլ. փոստ՝ lusia@auferma.pt

Ռուսաստանի Դաշնություն, Դոնի Ռոստով
Նստավայր՝ Դոնի Ռոստով, ՌԴ
Գլխավոր հյուպատոս՝ պրն. Արարատ Գոմցյան
Հասցե՝ 12 Line, Bld. 4, Rostov, Russia
Հեռ.՝ (7-8632)536454
Ֆաքս՝ (7-8632)536745
Էլ. փոստ՝ armgenconsulaterostov@mfa.am

Ռուսաստանի Դաշնություն, Սանկտ Պետերբուրգ
Նստավայր՝ Սանկտ Պետերբուրգ, ՌԴ
Գլխավոր հյուպատոս՝ պրն. Վարդան Հակոբյան
Հասցե՝ 22, Dekabristov Str., Saint-Petersburg, 190000 Russia
Հեռ.՝ (7-812) 5717236
Ֆաքս՝ (7-812)7106620
Էլ. փոստ՝ armgenconsulatepetersburg@mfa.am

Սիրիայի Արաբական Հանրապետություն, Հալեպ
Նստավայր՝ Հալեպ, Սիրիա
Գլխավոր հյուպատոս՝ պրն. Աշոտ Մանուկյան
Հասցե՝ 4, Al-Kawakibi, 12 Taha-Hussein, P.O. Box: 4670, Aleppo, Syria
Հեռ.՝ (96321)2687240,2687241
Ֆաքս՝ (96321)26499410
Էլ. փոստ՝ armgenconsulatealeppo@mfa.am

Վենեսուելայի Բոլիվարյան Հանրապետություն, Կարակաս
Նստավայր՝ Կարակաս, Վենեսուելա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Մարկո Ջարիկյան Սահակյան
Հասցե՝ Quinta Capachos, Nune Ponte, Lomas del Mirador, Caracas, Venezuela
Հեռ.՝ (58-212) 9927063
Էլ. փոստ՝ mzarikian@telcel.net.ve

Վրաստան, Բաթում
Նստավայր՝ Բաթում
Գլխավոր հյուպատոս՝ պրն. Գարիկ Իսրայելյան
Հասցե՝ 32, Gogebashvili Str., apt. 16, Batumi, Georgia
Հեռ.՝ (995)22231515,(995)222116302
Ֆաքս՝ (995)22279990
Էլ. փոստ՝ armgenconsulatebatumi@mfa.am
Կայք՝ <http://batumi.mfa.am>

Տաջիկստանի Հանրապետություն, Դուշանբե
Նստավայր՝ Դուշանբե, Տաջիկստան

Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Սմբատ Հովհաննիսյան
Հասցե՝ 17/1 Alisher Navoi Str., Apt. 109, Dushanbe, Tajikistan
Հեռ.՝ (992372) 370284, քջջ. (992917)736728
Ֆաքս՝ (992372) 210404
Էլ. փոստ՝ arm-consul.atis@rambler.ru

Ուկրաինա, Ռովնո
Նստավայր՝ Ռովնո, Ռեկրաինա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Ալեքսանդր Սկրիպնիկ
Հասցե՝ 26v, Stepan Bandera Str., Rovno, 33000, Ukraine
Հեռ.՝ (380362) 635356
Էլ. փոստ՝ aa@aa.am

Ուկրաինա, Սիմֆերոպոլ
Նստավայր՝ Սիմֆերոպոլ, Ուկրաինա
Պատվավոր հյուպատոս՝ պրն. Արտակ Թովմասյան
Հասցե՝ 22/23, Geliabov Str., Simferopol, 95011, Ukraine
Հեռ.՝ (380652) 511828
Ֆաքս՝ (380652) 512152
Էլ. փոստ՝ consulkrim@bk.ru

Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետություն, Մոնտեվիդեո
Նստավայր՝ Մոնտեվիդեո, Ուրուգվայ
Պատվավոր հյուպատոս՝ Պրն. Ռուբեն Աբրահամյան
Հասցե՝ 1074, Galicia, Montevideo, Uruguay
Հեռ.՝ (5982) 9030030, 6062877, 0960 430971(քջջ.)
Էլ. փոստ՝ info@rubenaprahamian.com

Ֆիլիպինների Հանրապետություն, Մանիլա
Նստավայր՝ Մանիլա, Ֆիլիպիններ
Պատվավոր հյուպատոս՝ Պրն. Խոսե Պերիկե
Հասցե՝ 7, Edades street, San Lorenzo Village, 1223 Makati city, Metro Manila, Philippines
Հեռ.՝ (63-2) 8175140
Ֆաքս՝ (63-2) 8162294
Էլ. փոստ՝ periquet@info.com.ph

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3
Հարցաթերթիկ
ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու համար

1.	Անունը, հայրանունը, ազգանունը (եթե փոխել էք Ձեր անունը, հայրանունը կամ ազգանունը, ապա նշեք Ձեր բոլոր անունները, հայրանունները, ազգանունները և փոխելու պատճառները)
2.	Ծննդյան օրը, ամիսը և տարեթիվը
3.	Ծննդյան վայրի լրիվ անվանումը
4.	Ազգությունը (եթե փոխել էք՝ երբ և պատճառները)
5.	Քաղաքացիությունը (հպատակությունը)
6.	Եթե ունեք այլ պետության քաղաքացիություն, նշեք, թե որ պետության քաղաքացի եք
7.	Բնակվե՞լ եք այլ պետություններում (ե՞րբ և որտե՞ղ)
8.	Ընտանեկան դրությունը (ամուսնացած, ամուսնալուծված, չամուսնացած)
9.	Կրթությունը և մասնագիտությունը (ե՞րբ և ո՞ր ուսումնական հաստատությունն եք ավարտել)
10.	Ունե՞ք, արդյոք, գիտական աստիճան և գիտական կոչում
11.	Ունե՞ք, արդյոք, գիտական աշխատանքներ և հայտնագործություններ
12.	Ընտրվե՞լ եք ներկայացուցչական մարմիններում (ե՞րբ և որտե՞ղ)
13.	Ենթարկվե՞լ եք, արդյոք, քրեական կամ վարչական պատասխանատվության (ե՞րբ և ինչի՞ համար)
14.	Տառապու՞մ եք արդյոք նշված հիվանդություններով (եթե այո, նշեք որով) - ժանտախտ (թոքային ձև)/plague (lung form) - խոլերա / cholera - շնչառական օրգանների ակտիվ տուբերկուլոզ (հարուցչի արտազատմամբ՝ բոլոր ձևերը) / active tuberculosis of respiratory organs (all forms with pathogen release) - արևադարձային մալարիա / tropical malaria - ատիպիկ թոքաբորբ /atypical pneumonia - թռչնագրիպ / avian flu - ՄԻՎԿ / AIDS
15.	Ունեցե՞լ եք, արդյոք, մասնակցություն ռազմական կամ պատերազմական գործողությունների, եթե այո՝ նշեք մասնակցության երկիրը, գործողությունների ժամանակը, զբաղեցրած պաշտոնը: Գտնվե՞լ եք, արդյոք, գերության մեջ
16.	Ե՞րբ եք ժամանել Հայաստանի Հանրապետություն
17.	Հայաստանի Հանրապետություն գալու նպատակը
18.	Նախկինում եղե՞լ եք Հայաստանի Հանրապետությունում (ե՞րբ և ի՞նչ նպատակով)

19. Ձեր մերձավոր ազգականները (հայր, մայր, քույր, եղբայր, ամուսին, կին, երեխաներ): Եթե նշված անձանցից որևէ մեկը փոխել է իր անունը, հայրանունը, ազգանունը կամ ազգությունը, ապա նշեք ամբողջությամբ:

Ազգակցական կապը	Անունը, ազգանունը, հայրանունը	Ծննդյան օրը, ամիսը, տարեթիվը	Ազգությունը	Քաղաքացիությունը	Աշխատանքի վայրը, պաշտոնը	Մշտական բնակության վայրը

20. Ձեր կատարած աշխատանքը՝ սկսած աշխատանքային գործունեության սկզբից (ներառյալ ուսումը բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում, զինվորական ծառայությունը): Նշված մասը լրացնելիս անհրաժեշտ է նշել աշխատանքի վայրի այն անվանումը, որը եղել է Ձեր աշխատելու ժամանակ: Ձինվորական ծառայության մասին տեղեկությունները տալ ըստ զինվորական գրքույկի՝ նշելով պաշտոնը և զինվորական կոչումը:

Օրը, ամիսը և տարեթիվը		Աշխատանքի (ուսման) վայրի անվանումը, զբաղեցրած պաշտոնը	Աշխատանքի (ուսման) գտնվելու վայրը (հասցեն)
ընդունվելու	ազատվելու		

21.	Ունե՞ք, արդյոք, պետական պարգևներ	
22.	Առնչությունը զինվորական ծառայության հետ, զինվորական կոչումը	
23.	Քաղաքացիություն ստանալու դրդապատճառները	
24.	Մշտական բնակության վայրը (հասցեն) Հայաստանի Հանրապետությունում և արտասահմանում)	

25. Նշեք բոլոր այն փաստաթղթերի ցանկը, որոնք կցվել են հարցաթերթիկին՝

26. Ի՞նչ կցանկանայիք հաղորդել Ձեր և Ձեր հարազատների մասին, նշված տվյալներից բացի

27. Ծառայողական նշումներ՝

_____ - ը ունի՝
(անունը, ազգանունը)

ա) անձնագիր _____
(սերիան, համարը, անձնագիր տվող կազմակերպության անվանումը)
տրված՝ _____ ք. մինչև _____ ք. ժամկետով.

բ) _____ կացության կարգավիճակ _____
(հատուկ անձնագրի
_____ , տրված՝ _____ կողմից՝
վկայականի սերիան և համարը)
_____ ք. մինչև _____ ք. ժամկետով.

գ) քաղաքացիություն չունեցող անձի կացության վկայական _____
(սերիան և համարը)
_____ տրված՝ _____ կողմից՝
_____ ք. մինչև _____ ք. ժամկետով:

29. Հարցաթերթիկը, դրանում նշված փաստաթղթերը և լրացման ճշտությունն ստուգեց

_____ (ընդունող պաշտոնատար անձի ազգանունը, պաշտոնը և ստորագրությունը)

_____ 20 ք.
(ընդունման ամսաթիվը)

30. Կեղծ տեղեկություններ (տվյալներ) ներկայացնելու համար օրենքով նախատեսված պատասխանատվության մասին զգուշացված եմ՝

_____ (ստորագրությունը)

_____ (անունը, ազգանունը)

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4
ՀՀ քաղաքացիություն ստացող անձանց համար
ՀՀ սահմանադրության և հայոց լեզվի իմացության ստուգում¹¹

Ստուգման կարգ

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստացող անձանց Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության իմացությունն ստուգվում է թեստավորման միջոցով:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության իմացության ստուգման թեստը (այսուհետ՝ թեստ)՝ համաձայն ձևի, կազմված է 30 հարցից (տես ներքևում): Թեստի յուրաքանչյուր հարց ունի երեք ենթադրյալ պատասխան, որոնցից միայն մեկն է միանշանակ ճիշտը:
3. Թեստը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստանալու համար դիմած անձին է տրամադրվում այդ դիմումն ընդունելու լիազորություն ունեցող մարմնի կողմից:
4. Թեստը լրացվում է տեղում, որի համար տրամադրվում է մեկ ժամ ժամանակ:
5. Թեստը լրացվում է հարցի ճիշտ պատասխանի դիմաց նշում կատարելու միջոցով: Եթե նշանը դրվում է հարցի մեկից ավելի պատասխանների դիմաց, ապա քաղաքացիություն ստանալու համար դիմած անձը կարող է բանավոր նշել, իր կարծիքով, ճիշտ պատասխանը, և եթե այդ պատասխանը ճիշտ է, ապա այդ հարցը համարվում է ճիշտ պատասխանած:
6. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը ծանոթ է համարվում այն անձը, ով ճիշտ է պատասխանել թեստի կեսից ավելի հարցերին:
7. Թեստի հարցերի կեսից ավելին ճիշտ չպատասխանելու դեպքում տվյալ անձը կարող է հաջորդ օրը կամ, տվյալ անձի ցանկությանը, ցանկացած այլ աշխատանքային օր կրկին անգամ լրացնել թեստը: Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստանալու համար դիմած անձը կարող է այնքան անգամ լրացնել թեստը՝ մինչև ճիշտ պատասխանի թեստի կեսից ավելի հարցերին:
8. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստանալու համար դիմած անձը համարվում է հայերենով բացատրվել կարողացող, եթե Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստանալու համար անձամբ լրացնում է իր դիմումը և ճիշտ է պատասխանում Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության իմացության ստուգման թեստի կեսից ավելի հարցերին:

Թեստ

ՀՀ սահմանադրության իմացության ստուգման

Հարց 1. Հայաստանի Հանրապետությունում իշխանությունը պատկանում է՝

- 1) կուսակցություններին.
- 2) ժողովրդին.
- 3) անհատ ձեռնարկատերերին.

Հարց 2. Ինչպիսի՞ պետություն է Հայաստանի Հանրապետությունը՝

- 1) ժողովրդավարական.
- 2) ավտորիտար.
- 3) տոտալիտար.

Հարց 3. Հայաստանի Հանրապետությունում ո՞րն է համարվում օրենսդիր մարմին՝

- 1) դատարանները.
- 2) ՀՀ Ազգային ժողովը.
- 3) կուսակցությունները.

Հարց 4. Հայաստանի Հանրապետության պետական լեզուն՝

¹¹ Հաստատված է ՀՀ կառավարության 2007թ. օգոստոսի 30-ի N 1040-Ն որոշմամբ:

- 1) արևմտահայերենն է.
- 2) գրական հայերենն է.
- 3) ռուսերենն է.

Հարց 5. Հայաստանի Հանրապետության դրոշը եռագույն է՝

- 1) կարմիր, կապույտ, սպիտակ գույներով.
- 2) կարմիր, կանաչ, սպիտակ գույներով.
- 3) կարմիր, կապույտ, նարնջագույն գույներով.

Հարց 6. Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաքը՝

- 1) Գյումրին է.
- 2) Երևանն է.
- 3) Էրեբունին է.

Հարց 7. Ո՞վ է նշանակում նախարարին՝

- 1) կուսակցությունները.
- 2) ՀՀ Նախագահը.
- 3) ՀՀ արդարադատության նախարարը.

Հարց 8. Բոլորը հավասար են՝

- 1) միմյանց առջև.
- 2) օրենքի առջև.
- 3) ՀՀ Ազգային ժողովի առջև.

Հարց 9. Մարդը պարտավոր չէ ցուցնունք տալ՝

- 1) հանցանք կատարած անձի դեմ.
- 2) իր ընկերների դեմ.
- 3) իր անուսնու և մերձավոր ազգականների դեմ.

Հարց 10. Նշվածներից ո՞վ կարող է ընտրվել Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ՝

- 1) Երեսուցի հինգ տարին լրացած, վերջին տասը տարում ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող, վերջին տասը տարում հանրապետությունում մշտապես բնակվող և ընտրական իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք.
- 2) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 3) ՀՀ վարչապետը և ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորները.

Հարց 11. Նշվածներից ո՞վ կարող է ընտրվել պատգամավոր՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) քսանհինգ տարին լրացած, վերջին հինգ տարում ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող, վերջին հինգ տարում հանրապետությունում մշտապես բնակվող և ընտրական իրավունք ունեցող յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող յուրաքանչյուր ոք.

Հարց 12. Քանի՞ տարի ժամկետով է ընտրվում պատգամավորը՝

- 1) 5 տարի ժամկետով.
- 2) ցմահ.
- 3) 8 տարի ժամկետով.

Հարց 13. Նշվածներից որո՞նք են համարվում ՀՀ վարչատարածքային միավորներ՝

- 1) շրջանները և գավառները.
- 2) շրջանները.
- 3) մարզերը և համայնքները.

Ֆարց 14. Ո՞վ է իրականացնում Հայաստանի Հանրապետությունում ներքին քաղաքականությունը՝

- 1) ՀՀ կառավարությունը.
- 2) ժողովուրդը.
- 3) դատարանը.

Ֆարց 15. Ո՞վ է ընդունում պատերազմ հայտարարելու և խաղաղություն հաստատելու մասին որոշումը՝

- 1) ՀՀ Ազգային ժողովը.
- 2) ՀՀ վարչապետը.
- 3) ՀՀ Ազգային ժողովը՝ Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի առաջարկությամբ.

Ֆարց 16. Նշվածներից ո՞վ ունի անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Ֆարց 17. Նշվածներից ո՞վ ունի մամակագրության գաղտնիության իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Ֆարց 18. Ո՞վ ունի կրթություն ստանալու իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր ոք.
- 2) միայն ՀՀ քաղաքացիները.
- 3) միայն լավ սովորողները.

Ֆարց 19. Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գալու իրավունք ունեն՝

- 1) յուրաքանչյուր ոք.
- 2) սփյուռքահայերը.
- 3) օտարերկրյա քաղաքացիները.

Ֆարց 20. Նշվածներից ո՞վ ունի իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Ֆարց 21. Ընտրելու և հանրաքվեներին մասնակցելու իրավունք ունեն՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) օտարերկրացիները.
- 3) տասնութ տարին լրացած ՀՀ քաղաքացիները.

Ֆարց 22. Նշվածներից ո՞վ իրավունք ունի, որպեսզի հարզվի իր անձնական ու ընտանեկան կյանքը՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Ֆարց 23. Նշվածներից ո՞վ ունի բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Հարց 24. Նշվածներից ո՞վ ունի խոսքի ազատության իրավունք՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
- 2) յուրաքանչյուր ոք.
- 3) ոչ ոք.

Հարց 25. Մտավոր սեփականությունը պաշտպանվում է՝

- 1) ազգային անվտանգության մարմինների կողմից.
- 2) օրենքով.
- 3) կուսակցությունների կողմից.

Հարց 26. Նշվածներից ո՞վ է պարտավոր օրենքով սահմանված կարգով մասնակցել ՀՀ պաշտպանությանը՝

- 1) յուրաքանչյուր քաղաքացի.
2. օտարերկրացիները.
- 3) պաշտոնատար անձինք.

Հարց 27. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը կազմված է՝

- 1) ՀՀ վարչապետից և նախարարներից.
- 2) նախարարներից.
- 3) ՀՀ վարչապետից և մարզպետներից.

Հարց 28. Ի՞նչ կարգով են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ձեռք բերում ազգությամբ հայերը՝

- 1) պարզեցված.
- 2) բարդ.
- 3) առանց որևէ կարգի.

Հարց 29. Ո՞վ է հրավիրում և վարում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության նիստերը՝

- 1) ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահը.
- 2) ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նախագահը.
- 3) ՀՀ վարչապետը.

Հարց 30. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունն ընդունվում է կամ դրանում փոփոխություններ են կատարվում՝

- 1) ՀՀ կառավարության կողմից.
- 2) ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից.
- 3) հանրաքվեի միջոցով.

ԴԻՄՈՂ

(ստորագրությունը)

(անունը, ազգանունը)

ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ

Ընդգծված են ճիշտ պատասխանները:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5

ՀՀ քաղաքացու կողմից այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին ՀՀ կառավարությանը հայտնելու կարգ¹²

1. Սույն կարգով սահմանվում են ՀՀ քաղաքացու կողմից այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին, ինչպես նաև 1995թ. հունվարի 1-ից հետո մինչև սույն կարգն ուժի մեջ մտնելը ընկած ժամանակահատվածում առանց սահմանված կարգի ՀՀ քաղաքացիությունից դուրս եկած և այլ պետության քաղաքացիություն ընդունած (կամ ստացած) անձանց կողմից դրա մասին ՀՀ կառավարության լիազոր մարմնին հայտնելու ընթացակարգերը:

2. ՀՀ քաղաքացին (այսուհետ՝ հայտարարություն տվող) այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու դեպքում՝ ընդունելու կամ ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում դրա մասին անձամբ (կամ փոստով) հայտնում է ՀՀ-ում՝ ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչություն (այսուհետ՝ անձնագրային և վիզաների վարչություն) կամ ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության տարածքային ստորաբաժանում (այսուհետ՝ ստորաբաժանում), իսկ այլ պետություններում՝ ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչություն:

3. 1995թ. հունվարի 1-ից հետո մինչև սույն կարգն ուժի մեջ մտնելը¹³ ընկած ժամանակահատվածում առանց սահմանված կարգի ՀՀ քաղաքացիությունից դուրս եկած և այլ պետության քաղաքացիություն ընդունած կամ ստացած անձինք (այսուհետ՝ հայտարարություն տվող) սույն կարգն ուժի մեջ մտնելուց հետո վեցամսյա ժամկետում դրա մասին անձամբ կամ փոստով հայտնում են ՀՀ-ում՝ անձնագրային և վիզաների վարչություն կամ ստորաբաժանում, իսկ օտարերկրյա պետություններում՝ ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչություն:

4. Այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին հայտնելիս՝ հայտարարություն տվողը ներկայացնում է՝

1) դիմում,

2) ՀՀ քաղաքացու անձնագիրը և դրա պատճենը,

3) այլ պետության քաղաքացու անձնագիրը և դրա պատճենը,

4) ՀՀ քաղաքացու և այլ պետության քաղաքացու անձնագրերի նոտարական կարգով վավերացված պատճենները:

5. Դիմումում նշվում են այն մարմնի անվանումը, ում ներկայացվում է դիմումը, հայտարարություն տվողի անունը, ազգանունը, ծննդյան օրը, ամիսը, տարեթիվը, վայրը, այն պետության անվանումը, որի քաղաքացիությունն ստացել կամ ընդունել է, քաղաքացիությունն ստանալու կամ ընդունելու օրը, ամիսը, տարեթիվը: Դիմումն ստորագրում է հայտարարություն տվողը՝ նշելով դիմումը ներկայացնելու օրը, ամիսը, տարեթիվը:

6. Այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին անձամբ հայտնելիս՝ հայտարարություն տվողը ներկայացնում է սույն կարգի 4-րդ կետի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ ենթակետերով նախատեսված փաստաթղթերը:

7. Այլ պետության քաղաքացիություն ընդունելու կամ ստանալու մասին փոստով հայտնելիս՝ հայտարարություն տվողն ուղարկում է սույն կարգի 4-րդ կետի 1-ին և 4-րդ ենթակետերով նախատեսված փաստաթղթերը:

8. Սույն կարգի 6-րդ կետով նախատեսված դեպքում անձնագրերի և անձնագրերի պատճենների համապատասխանությունը ճշտելուց անմիջապես հետո անձնագրերը վերադարձվում են հայտարարություն տվողին:

9. Ստորաբաժանումը սույն կարգի 4-րդ կետով նախատեսված փաստաթղթերն ստանալուց հետո եռօրյա ժամկետում դիմումը և հայտարարություն տվողի անձնագրերի պատճենները, ինչպես նաև անձնագրերի՝ նոտարական կարգով վավերացված պատճեններն ուղարկում է անձնագրային և վիզաների վարչություն:

¹² Հաստատված է ՀՀ կառավարության 2007թ. սեպտեմբերի 20-ի N 1110-Ն որոշմամբ:

¹³ Ուժի մեջ է մտել 20.10.2007թ.:

10. ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունը սույն կարգի 4-րդ կետով նախատեսված փաստաթղթերն ստանալուց հետո 10-օրյա ժամկետում դրանք ուղարկում է ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 6

ՀՀ մուտքի արտոնագիր տալու համար գանձվող պետական տուրքի դրույքաչափերը*

№	Մուտքի արտոնագրի տեսակը	Գանձվող տուրքի չափը (ՀՀԴ)
1.	Այցելու, մեկանգամյա մուտքի արտոնագիր մինչև 21 օր ժամկետով գտնվելու իրավունքով	3000
2.	Այցելու, մեկանգամյա մուտքի արտոնագիր մինչև 120 օր ժամկետով գտնվելու իրավունքով	15000
3.	Այցելու, բազմակի մուտքի արտոնագիր, 60 օր ժամկետով գտնվելու իրավունքով և մինչև 6 ամիս վավերականության ժամկետով	20000
4.	Այցելու, բազմակի մուտքի արտոնագիր, 120 օր ժամկետով գտնվելու իրավունքով և մինչև 1 տարի վավերականության ժամկետով	40000
5.	Մեկ մուտքի տարանցիկ արտոնագիր տալու համար	10000
6.	Մինչև 18 տարեկան երեխաներին տրվող բոլոր տեսակի արտոնագրերը	0

* Տուրքը չի ներառում դեսպանատների/հյուպատոսությունների կողմից արտոնագրի դիմումների համար գանձվող վճարները, որոնք կարող են փոփոխվել: Խնդրում ենք կապվել համապատասխան Դեսպանատան կամ Հյուպատոսության հետ:
 Դիմումի մերժման կամ ճանփորդական ծրագրերի փոփոխության դեպքում արտոնագիր տալու համար գանձված տուրքը չի վերադարձվում:
 Արտոնագրերի համար գանձվող պետական տուրքի դրույքաչափերը կարող են փոփոխվել առանց նախազգուշացման:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 7

Դիմում-հարցաթերթիկ ԶԶ կացության կարգավիճակ ստանալու (երկարաձգելու)

1. Ազգանունը, անունը, հայրանունը _____
2. Քաղաքացիությունը _____
3. Ծննդյան օրը, ամիսը, տարեթիվը _____
4. Ծննդյան վայրը _____
5. Ազգությունը _____
6. Այցելության նպատակը և զբաղմունքը _____
7. Ընտանեկան դրությունը _____
8. 16 տարին չլրացած երեխայի անունը, ազգանունը, հայրանունը, ծննդյան օրը, ամիսը, տարեթիվը և քաղաքացիությունը _____
9. Հայաստանի Հանրապետությունում և արտասահմանում բնակության հասցեները _____
10. Անձնագրի սերիան և համարը, երբ և ում կողմից է տրվել _____
11. Տեղեկացված են կարգավիճակ ստանալուց հետո 15-օրյա ժամկետում, իսկ Հայաստանի Հանրապետությունում իմ մշտական բնակության վայրի փոփոխման դեպքում 7-օրյա ժամկետում տեղական ռեզիստրին հայտնելու պարտականության մասին:

_____ 20 թ.

Հարցաթերթիկը լրացրեց _____
(ստորագրությունը)

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 8
Կացության կարգավիճակ տալու համար գանձվող պետական տուրքի դրույքաչափերը

№	Փաստաթղթի տեսակը	Գանձվող տուրքի չափը (ՀՀԴ)
1.	Հայաստանի Հանրապետությունում կացության ժամանակավոր կարգավիճակ և կացության քարտ տալու, ինչպես նաև հաշվառելու համար	105000
2.	Հայաստանի Հանրապետությունում մշտական կացության կարգավիճակ, մշտական կացության քարտ տալու և հաշվառելու համար	140000
3.	Հայաստանի Հանրապետությունում հատուկ կացության կարգավիճակ, հատուկ անձնագիր տալու, ինչպես նաև հաշվառելու համար	150000
4.	Հայաստանի Հանրապետությունում կացության ժամանակավոր կարգավիճակի ժամկետը երկարաձգելու համար	105000
5.	Մշտական կացության քարտը փոխելու համար	20000
6.	Հայաստանի Հանրապետության կացության մշտական և ժամանակավոր կարգավիճակ ունեցող օտարերկրյա քաղաքացիների կացության քարտը վերականգնելու համար	12000
7.	Հայաստանի Հանրապետության կորցրած հատուկ անձնագրի փոխարեն նորը տալու համար	75000

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 9
Այլ պետություններում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների,
երկրաղաքացիների և օտարերկրացիների համար օգտակար օրենքների ցանկ*

1. ՀՀ Սահմանադրություն (05.07.1995թ., փոփոխությունները՝ 27.11.2005թ.)
2. ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք (06.12.1985թ.)
3. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք (05.05.1998թ.)
4. ՀՀ նաքսային օրենսգիրք (06.07.2000թ.)
5. ՀՀ քրեական օրենսգիրք (18.04.2003թ.)
6. ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք (09.11.2004թ.)
7. ՀՀ ընտրական օրենսգիրք (26.05.2011թ.)
8. «Լեզվի մասին» ՀՀ օրենք (30.03.1993թ.)
9. «Հայաստանի Հանրապետության պետական պարզևների մասին» ՀՀ օրենք (22.04.1994թ.)
10. «Օտարերկրյա ներդրումների մասին» ՀՀ օրենք (31.07.1994թ.)
11. «Քաղաքացիության մասին» ՀՀ օրենք (06.11.1995թ.)
12. «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենք (04.03.1996թ.)
13. «Հյուպատոսական ծառայության մասին» ՀՀ օրենք (29.05.1996թ.)
14. «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենք (27.12.1997թ.)
15. «Զինապարտության մասին» ՀՀ օրենք (16.09.1998թ.)
16. «Կրթության մասին» ՀՀ օրենք (14.04.1999թ.)
17. «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենք (05.12.2000թ.)
18. «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենք (30.05.2001թ.)
19. «Հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենք (12.09.2001թ.)
20. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք (25.09.2001թ.)
21. «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք (24.10.2001թ.)
22. «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենք (04.12.2001թ.)
23. «Կուսակցությունների մասին» ՀՀ օրենք (03.07.2002թ.)
24. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք (03.07.2002թ.)
25. «Տեղեկատվության ազատության մասին» (23.09.2003թ.)
26. «Բնակչության պետական ռեգիստրի մասին» ՀՀ օրենք (24.09.2002թ.)
27. «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ օրենք (21.10.2003թ.)
28. «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք (17.12.2003թ.)
29. «Սահմանված կարգի խախտմամբ պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենք (17.12.2003թ.)
30. «Վարչարարության հիմունքների և վարչարարության մասին» ՀՀ օրենք (18.02.2004թ.)
31. «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենք (14.12.2004թ.)
32. «Դրոշի մասին» ՀՀ օրենք (15.06.2006թ.)
33. «Զինանշանի մասին» ՀՀ օրենք (15.06.2006թ.)
34. «Օրհներգի մասին» ՀՀ օրենք (25.12.2006թ.)
35. «Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենք (25.12.2006թ.)
36. «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենք (30.04.2008թ.)
37. «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենք (22.12.2010թ.)
38. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք (22.12.2010թ.)
39. «Ազատ տնտեսական գոտիների մասին» ՀՀ օրենք (25.05.2011թ.)
40. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք (26.05.2011թ.)

* ՀՀ օրենսդրությանը կարելի է ծանոթանալ Հայաստանի Իրավական Տեղեկատվական Համակարգից (www.arlis.am, www.laws.am, www.legislation.am):